

Vesentlighetsbegrepets ulike varianter i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering

Hva er likhetene og forskjellene mellom vesentlighetskonseptet i ulike rammeverk, og hvilke konsekvenser har det for selskaper, deres interessenter og revisorer?

HANNA KILEN

MARGRETHE LINDEKLEIV

VEILEDERE

Geir Haaland
Ann-Cathrin Hoffmann

Universitetet i Agder, 2024

Handelshøyskolen ved UiA
Institutt for økonomi

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet som en avslutning på det toårige masterstudiet i regnskap og revisjon innen spesialiseringen økonomisk styring ved Handelshøyskolen, Universitetet i Agder. Temaet for oppgaven er vesentlighetsbegrepets form og betydning i finansiell rapportering og bærekraftsrapportering. Motivasjonen bak temavalget var blant annet å få en forståelse for nye krav til bærekraftsrapportering, samt å få innsikt i hvordan innføringen av begrepet «dobbel vesentlighet» kan påvirke selskaper, deres interessenter og revisorer.

Proessen med å skrive oppgaven har vært spennende og lærerik. Vi har tilegnet oss mye ny kunnskap om bærekraftsrapportering, finansiell rapportering og revisors oppgaver. Dette har gitt oss innsikt som vi tror og håper at kan være nyttig både for oss selv i senere arbeidsliv, og for regnskaps- og revisjonsbransjen. Vi håper i tillegg at det kan være aspekter ved vår masteroppgave som kan være relevante for selskaper som skal rapportere på bærekraft i tiden fremover.

Arbeidet har tidvis vært krevende, utfordrede og litt frustrerende. Da har det vært en god trygghet i våre veiledere Geir Haaland og Ann-Cathrin Hoffman, som vi ønsker å takke for deres gode støtte, oppmuntring og tilgjengelighet denne våren. I tillegg vil vi takke våre informanter som har tatt seg tid til å bli intervjuet. Dere har gitt oss nyttige og gode innspill som har hjulpet oss i besvarelsen av vår problemstilling.

Kristiansand, 31.05.2024

Margrethe Lindekleiv

Margrethe Lindekleiv

Hanna Kilen

Hanna Kilen

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er «vesentlighetsbegrepet» i finansiell rapportering og bærekraftsrapportering. Likheter og forskjeller blir kartlagt og analysert, og basert på det blir mulige konsekvenser for de rapporterende selskapene, deres interessenter og revisor drøftet. Fra rapporteringsåret 2024 blir de største norske selskapene pålagt å rapportere på bærekraft etter CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), som er EU sitt bærekraftsdirektiv (Directive 2022/2464). Dette vil ha innvirkning på forståelsen av vesentlighetsbegrepet, i og med at begrepet utvides, som igjen vil påvirke selskaper, interessenter og revisor.

Funnene i studien, som i stor grad er basert på innholdsanalyse av de relevante rammeverkene, tyder på at det er betydelige likheter, men også ulikheter når det gjelder vesentlighetskonseptet. Den mest sentrale likheten er brukerfokus, som står sterkt, uavhengig av rapporteringsform. Både i den finansielle rapporteringen og i bærekraftsrapporteringen er det når informasjon kan føre til at brukerne endrer sine valg overfor selskapet som er avgjørende for fastsettelsen av vesentlighet. Den største forskjellen identifisert er hva det skal rapporteres på, og hvem som er de tiltenkte brukerne av rapportene. Interessentbegrepet er utvidet betydelig i bærekraftsrapporteringen etter CSRD.

Det er gjennomført to intervjuer i studien, med henholdsvis et børsnotert selskap og en statsautorisert revisor, for å gi et innblikk fra praksis. Informantene peker på usikkerhet og optimisme, og kan oppsummeres som positivt innstilt til ny bærekraftsrapportering, men med mange spørsmål knyttet til detaljene og virkningen det vil ha.

Konsekvensene knyttet til innføringen av bærekraftsdirektivet vil merkes både for de rapporterende selskapene, deres interessenter og revisor. Selskapene må ta mer ansvar for hele sin virksomhet ettersom rapporteringskravene innebærer innsikt i hele verdikjeden, og knytter seg til flere områder enn kun økonomiske. Langt flere interessenter skal hensyntas og få dekket sitt informasjonsbehov, som vil føre til økning i informasjon gitt. Til slutt vil revisor sin rolle være sentral, da funksjonen som allmennhetens tillitsperson vil utvides fra kun bekreftelse av finansiell informasjon til også å omfatte bærekraftsinformasjon.

Abstract

The topic of this master thesis is “materiality” in financial reporting and sustainability reporting. Similarities and differences will be analyzed, and based on that, possible consequences for the reporting entities, their stakeholders and auditors. The largest Norwegian companies will be required to report on sustainability matters according to CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), which is the EU’s sustainability directive (Directive 2022/2464), from the reporting year 2024. This will have an impact on the understanding of the concept of materiality, as it is expanded, which in turn will affect companies, stakeholders and auditors.

The findings from this study, which are largely based on content analysis of the relevant standards and frameworks, indicates significant similarities, but also differences when it comes to the concept of materiality. The main similarity is the focus on the users, which stands strong, regardless of the framework and form of reporting. In both financial and sustainability reporting, the concept of materiality is based on the actions and attitudes of the users. The biggest difference identified is what should be reported on, and who the intended users of the reports are. The term stakeholder has been expanded significantly in sustainability reporting according to CSRD.

Two interviews have been conducted in the study, one with a listed company and one with an auditor, to provide an insight from practice in their fields. The informants point to uncertainty as well as optimism. They can be summarized as positively disposed to new sustainability reporting, but with many questions relating to the details and the impact it will have.

With the introduction of the sustainability directive, the consequences will be felt for both the reporting companies, their stakeholders and the auditor. The companies will have to take more responsibility for their entire operation, especially regarding the whole production- and value chain. They will also need to report on more areas than the financial ones, such as climate and human rights aspects. Far more stakeholders must be accounted for and addressed in their reported information, leading to an increase in information provided. Finally, the auditors will also be affected as they will need to assess and verify the sustainability reports, which is an expansion of their current role.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1.0 Innledning	8
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	9
1.2 Avgrensning.....	9
1.3 Oppgavens struktur.....	10
2.0 Bakgrunn for oppgaven	10
2.1 Litteraturgjennomgang – Om vesentlighetsbegrepet.....	11
2.2 Interessentteorien og aksjonærteorien.....	14
2.3 Prinsipal-agent-teorien.....	16
2.4 Standardsettende organer og standardsetting.....	17
2.4.1 IFRS Foundation, IASB og ISSB.....	18
2.4.2 EFRAG og bærekraftsrapportering i EU.....	19
2.4.3 IAASB og ny standard for bærekraftsattestering.....	20
3.0 Metode	21
3.1 Forskningsdesign.....	21
3.2 Innholdsanalyse.....	22
3.2.1 Samplingteknikk og analyseenheter.....	23
3.2.2 Koderamme/kategorier.....	25
3.3 Intervju.....	26
3.4 Validitet og reliabilitet.....	28
3.4.1 Validitet.....	29
3.4.2 Reliabilitet.....	30
3.4.3 Hva er gjort for å oppnå reliabilitet og validitet i denne studien?.....	31
4.0 Funn	32
4.1 Vesentlighet og finansiell rapportering etter IFRS.....	32
4.1.1 Definisjon av vesentlighet.....	32
4.1.2 Brukere/interessenter.....	33
4.1.3 Vesentlighetsvurderinger.....	33
4.1.3.1 Identifisere vesentlig informasjon.....	34
4.1.3.2 Fastsette vesentlighet.....	35
4.1.3.3 Presentere/rapportere vesentlig informasjon.....	36
4.2 Vesentlighet og bærekraftsrapportering etter ESRS.....	37
4.2.1 Definisjon av vesentlighet.....	37
4.2.2 Brukere/interessenter.....	39

4.2.3	Vesentlighetsvurderinger	41
4.2.3.1	Identifisere vesentlig informasjon	41
4.2.3.2	Fastsette vesentlighet.....	43
4.2.3.3	Presentere/rapportere vesentlig informasjon	46
4.3	<i>Vesentlighet og bærekraftsrapportering etter IFRS</i>	49
4.3.1	Definisjon av vesentlighet.....	49
4.3.2	Brukere/interessenter	50
4.3.3	Vesentlighetsvurderinger	50
4.3.3.1	Identifisere vesentlig informasjon	50
4.3.3.2	Fastsette vesentlighet.....	52
4.3.3.3	Presentere/rapportere vesentlig informasjon	53
4.4	<i>Oppsummering av funn relatert til vesentlighet for selskaper</i>	54
4.5	<i>Revisors vesentlighetsvurderinger</i>	59
4.5.1	Vesentlighetsvurderinger i finansiell revisjon	59
4.5.2	Vesentlighet og revisors bærekraftsattestasjon.....	61
4.6	<i>Oppsummering av funn relatert til vesentlighet for revisor</i>	64
5.0	Analyse og drøftelse	65
5.1	<i>Likheter og forskjeller</i>	65
5.1.1	Definisjon av vesentlighet.....	67
5.1.2	Brukere/interessenter	67
5.1.3	Vesentlighetsvurderinger	68
5.1.3.1	Identifisere vesentlig informasjon	68
5.1.3.2	Fastsette vesentlighet.....	69
5.1.3.3	Presentere/rapportere vesentlig informasjon	70
5.2	<i>Konsekvenser for selskapene, interessenter og revisor</i>	70
5.2.1	Selskapene	71
5.2.1.1	Eksempler på betydningen av vesentlighet for selskapers rapportering	75
5.2.2	Interessenter	79
5.2.3	Revisor	81
6.0	Konklusjon og avslutning	85
6.1	<i>Konklusjon</i>	85
6.2	<i>Forslag til videre forskning</i>	88
6.3	<i>Mulige svakheter ved oppgaven</i>	89
Referanseliste		90
Vedlegg		97
Vedlegg 1	<i>– Resultater fra søk etter ordet «vesentlig» i standarder</i>	97
Vedlegg 2	<i>– Intervjuguide</i>	108
Vedlegg 3	<i>– Samtykkeskjema</i>	110
Vedlegg 4	<i>– Diskusjonsnotat Hanna Kilen: tema «internasjonal»</i>	113
Vedlegg 5	<i>– Diskusjonsnotat Margrethe Lindekleiv: tema «internasjonal»</i>	119

Figuroversikt

Figur 1. Grafisk fremstilling av aksjonær- og interessenteorien	15
Figur 2. Prinsipal-agent-forholdet	17
Figur 3. Dobbel vesentlighet	39

Tabelloversikt

Tabell 1. Oversikt over standardsettere og standarder	17
Tabell 2. Oversikt over ESRS-standardene	20
Tabell 3. Utvalgsenheter	24
Tabell 4. Kategorier for innholdsanalyse	26
Tabell 5. Intervjuobjekter	28
Tabell 6. Funn for kategoriene «definisjon av vesentlighet» og «brukere/interessenter»	55
Tabell 7. Funn for kategorien «vesentlighetsvurderinger»	56
Tabell 8. Funn for kategorien «revisors vesentlighetsvurderinger»	64
Tabell 9. Likheter og forskjeller ved kategoriene for vesentlighet	66

1.0 Innledning

«Vesentlighet» er et fundamentalt begrep innenfor regnskap og revisjon. Begrepet er bestemmende for innholdet i selskapers finansielle rapportering. Videre gjør revisor vesentlighetsvurderinger som har betydning for konklusjonen på regnskapet, der det avgis en umodifisert konklusjon dersom revisor konkluderer med at regnskapet «i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering» (ISA 700, 2019, paragraf 7 bokstav c). Med et økende fokus på bærekraft, har det etter hvert også vokst frem flere rammeverk for rapportering av bærekraftsinformasjon. Mange av de store selskapene har rapportert frivillig etter slike rammeverk en stund, men med nye lovkrav blir bærekraftsrapportering pålagt for mange selskaper. Det er også blitt et krav om at denne rapporteringen skal attesteres (Revisorforeningen, 2024). Vesentlighet er et svært sentralt begrep også på bærekraftsområdet, da det bestemmer hvilke bærekraftsrelaterede forhold som skal rapporteres.

Det finnes lite studier hvor innhold og struktur i regnskapsstandarder er undersøkt (Bradbury & Schröder, 2012, s. 2). Ettersom standarder for bærekraftsrapportering utviklet av EFRAG og ISSB nylig har blitt publisert, er det også lite å finne i vitenskapelig litteratur om innholdet i disse standardene. Med denne masteroppgaven, hvor innholdsanalyse utføres på utvalgte regnskap- og bærekraftsstandarder for å undersøke og sammenligne hvordan vesentlighet er definert og beskrevet, er målet å bidra til å rydde opp i vesentlighetskonseptet og skape større forståelse på dette området. Videre vil et par intervjuer gjennomført med praktikere på området bidra til en bedre forståelse for hvordan vesentlighetskonseptet blir forstått og praktisert i dag, både for finansiell og bærekraftsrelatert informasjon. Masteroppgavens tema er relevant for alle som utarbeider årsregnskap og bærekraftsrapporter, og for de som skal revidere og attestere disse.

Da tema for oppgaven skulle bestemmes var hovedfokuset å skrive om noe som er relevant for bransjen. Bærekraft er et spennende område, der det er mye usikkerhet og stadige endringer. Innføringen av CSRD-direktivet antas å ha stor innvirkning på regnskaps- og revisjonsbransjen i mange år fremover, og det å undersøke dette i denne studien ser vi på som en spennende og lærerik mulighet.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Formålet med denne masteroppgaven er som nevnt innledningsvis å undersøke likhetene og forskjellene mellom vesentlighetskonseptet slik det er fremstilt i rammeverkene, og også undersøke konsekvenser av disse for selskaper, deres interessenter og revisorer.

Problemstillingen er dermed formulert på følgende måte:

Hvilke likheter og forskjeller er det mellom vesentlighetskonseptet i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, og hvilke konsekvenser har det for selskaper, deres interessenter og revisor?

Videre er problemstillingen mer presist inndelt i følgende forskningsspørsmål:

Forskningsspørsmål 1:

Hva er likhetene og forskjellene mellom vesentlighetskonseptet i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering?

Forskningsspørsmål 2:

Hva har vesentlighetskonseptets likheter og forskjeller i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering å si for

- a) selskaper som må utarbeide rapporter i henhold til disse?*
- b) selskapers interessenter som skal benytte informasjonen fra rapportene?*
- c) revisor sitt vurderingsarbeid av selskapenes rapportering i henhold til disse?*

1.2 Avgrensning

Grunnet begrenset med tid og ressurser, er det tatt et valg om å begrense analysens omfang av vesentlighetskonseptet innen bærekraftsrapportering til de standardene som følger av EUs bærekraftsdirektiv (CSRD), samt IFRS sine bærekraftsstandarder, og ikke inkludere de frivillige veiledningene og initiativene som finnes. Noen av disse vil likevel kort nevnes, som for eksempel Global Reporting Initiative (GRI).

For vesentlighet i den finansielle rapporteringen er det videre valgt å fokusere utelukkende på IFRS-rammeverket. I Norge må børsnoterte selskaper utarbeide årsregnskapet etter de internasjonale regnskapsstandardene (DIBkunnskap, 2023). Samtidig er det i første omgang,

fra regnskapsåret 2024, de aller største selskapene som plikter å rapportere etter CSRD, nærmere bestemt store foretak av allmenn interesse med et gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret på over 500 årsverk. Det vil si noterte foretak, banker, kredittforetak og forsikringsforetak (Revisorforeningen, 2024).

1.3 Oppgavens struktur

Oppgavens videre struktur vil være en teorigjennomgang i del 2, der vesentlighetsbegrepet og de ulike forståelsene av begrepet gjennomgås, samt hvorfor forståelsen av vesentlighetsbegrepet er relevant for innføringen av nytt bærekraftsdirektiv. Deretter vil det gis en oversikt over de standardsettende organene som er relevante for de standardene, veiledningene og andre kilder som gjennomgås i oppgaven. Til slutt i del 2 presenteres noen relevante teorier, som også er med på å danne grunnlaget for den videre analysen av funnene.

I del 3, som er metodedelen, forklares planleggingen, gjennomføringen og analysen av undersøkelsene og funnene. Det er gjennomført innholdsanalyse og intervjuer, og i denne delen begrunnes disse valgene. I del 4 presenteres funnene, som deretter analyseres og drøftes i del 5. I del 5 presenteres også et par tenkte eksempler på vesentlighetsvurderinger og betydningen for selskapers rapportering. Del 6 vil være en kort konklusjons- og avslutningsdel der forslag til videre forskning på området presenteres, i tillegg til mulige svakheter ved oppgaven. Helt til slutt kommer referanseliste og vedlegg.

2.0 Bakgrunn for oppgaven

I denne delen gjennomgås relevant litteratur om vesentlighetsbegrepet innledningsvis, før det presenteres noen utvalgte økonomiske teorier som er hensiktsmessige med tanke på å analysere funn og dra konklusjoner knyttet til problemstillingen. Interessentteorien blir belyst ettersom vesentlighet i EUs rammeverk for bærekraftsattestering innebærer at selskapene må kartlegge hvem som er deres interessenter for å finne ut hvilke opplysninger de må inkludere i sin rapportering. Aksjonærteorien er derimot med på å forklare hvorfor dette er annerledes etter IFRS, der vesentlighet i hovedsak dreier seg om å rapportere den informasjonen som er viktig for aksjonærene. Deretter vil prinsipal-agent-teorien, som i stor grad knytter seg til revisor sine oppgaver, og samfunnsoppdrag, redegjøres for.

2.1 Litteraturgjennomgang – Om vesentlighetsbegrepet

Vesentlighet kan forklares og defineres på mange ulike måter. Betydningen av ordet kan forstås som «viktige, grunnleggende ting» (Språkrådet og Universitetet i Bergen, u.å.). Begrepet har også blitt definert som å pakke en ryggsekk for en fottur, der du bare kan pakke med deg utstyr som er absolutt nødvendig, ellers vil vekten bremse deg og til slutt overmanne deg (Niekerk, sitert i Fiandrino et al., 2022, s. 665). Dette kan relateres til bedrifters rapportering, hvor vesentlighet inngår som et begrep både i en finansiell og en bærekraftsmessig kontekst. Rapportene skal inneholde informasjon som er vesentlig, og holde uvesentlig informasjon utenfor. Vesentlighetskonseptet krever at den tiltenkte brukeren av bedriftens rapporter er bedre stilt med informasjonen enn uten den (Aprile et al., 2023, s. 2220). Om vesentlighetskriteriet ikke brukes riktig kan det føre til at altfor mye informasjon blir tatt med i rapportene, såkalt «disclosure overload», som kan forstyrre de tiltenkte brukernes beslutningstaking (Saha et al., 2019, s. 209). Hicks (1964, s. 158) sier det enkelt: «If it doesn't really matter, don't bother with it».

Edgley (2014) hevder i sin studie at vesentlighetskonseptet har en iboende formbarhet som har gjort det enkelt å tilpasse og gjenoppfinne det for å møte skiftende prioriteringer og utfordringer over tid. Ulike hendelser, faktorer, aktører og ekspertiser har vært med på å forme det til et konsept bestående av en rekke elementer. Konseptet kan ifølge forfatteren for det første forstås som en form for moralsk ansvarlighet med bakgrunn i behovet for å beskytte investorers materielle rikdom fra de ødeleggende konsekvensene av villedende informasjon. Videre kan konseptet fremstilles som en løsning på problemet med overrevidering av regnskap relatert til kost/nytte, og som et teknisk begrep eller en form for ekspertise innen revisjon, som selve grunnlaget for revisjonsprosessen, som en akseptabel grense for feil i rapporteringen, og som en tommelfingerregel. Edgley (2014) viser også til konseptets relasjon til risikostyring, og trekker fram at økonomiske kriser og skandaler mellom 1970 og 1980 førte til en mer risikobasert tilnærming til revisjonen. Det ble da etablert en teoretisk sammenheng mellom vesentlighet og revisjonsrisiko med formål om å redusere revisjonsrisikoen til et akseptabelt lavt nivå. Det siste elementet som trekkes frem i studien til Edgley (2014) er vesentlighet som et «mystisk skjold», der forfatteren viser til de vage definisjonene av vesentlighet, og at dette gjør det mulig å skjule dårlig revisjonsarbeid bak vesentlighetskonseptet, ettersom bruk av vesentlighet er med på å gi revisors vurderinger autoritet. Uklare definisjoner av vesentlighet har også blitt omtalt andre steder i litteraturen,

blant annet av Brennan og Gray (2005) som har omtalt konseptet som «Accounting's best kept secret».

Vesentlighet regnes som et av de viktigste konseptene innen finansiell rapportering, da det har betydning for hvordan regnskapselementer blir regnskapsført, og hvordan finansregnskap blir revidert (Brennan & Gray, 2005). Frishkoff definerte vesentlighet i 1970 som den «relative, kvantitative viktigheten av finansiell informasjon for en bruker i beslutningssammenheng» (Frishkoff, 1970, s. 116, vår oversettelse). Konseptet har forankring i en markedslogikk hvor det er investorene som er i fokus, og det refererer til den informasjonen bedrifter må gi til investorene (Delgado-Ceballos et al., 2023; Edgley, 2014). Vesentlighet har blitt et fremtredende begrep også innenfor bærekraftsrapportering (Ferrero-Ferrero et al., 2021). Global Reporting Initiative (GRI) inkluderte begrepet vesentlighet i sine retningslinjer i 2006 for å bestemme hva som skal inkluderes, utelates og legges vekt på i bærekraftsrapporteringen (Unerman & Zappettini, 2014). I tillegg til at det er uklarerheter rundt begrepet vesentlighet innen finansiell rapportering, er det hevdet å være det mest splittende konseptet innen standardsetting på området for bærekraftsrapportering (Abhayawansa, 2022, s. 1363).

Det eksisterer to ulike grupper av initiativer med ulike perspektiver på vesentlighet innen bærekraftsrapportering (Abhayawansa, 2022; De Cristofaro & Gulluscio, 2023). Det første perspektivet er et «utenfra-og-inn-perspektiv» som innebærer at vurderingen av hva som er vesentlig avgjøres fra et finansielt perspektiv, der bærekraftsrelatert informasjon anses for å være vesentlig dersom det har innvirkning på investorenes verdsetting av et selskap (Abhayawansa, 2022, s. 1362). Den andre gruppen representerer et «innenfra-og-ut-perspektiv» og fokuserer på selskapers påvirkninger på samfunn og miljø (Abhayawansa, 2022, s. 1362). De nevnte perspektivene utgjør de to dimensjonene av «dobbel vesentlighet», som ble tatt inn som et nytt begrep for første gang i EU sine retningslinjer for rapportering av klimarelatert informasjon i 2019 (De Cristofaro & Gulluscio, 2023, s. 3; European Commission, 2019b, s. 6).

Det doble vesentlighetsprinsippet danner grunnlaget for bærekraftsrapporteringen i henhold til EUs bærekraftsdirektiv som et større antall bedrifter blir pålagt å rapportere etter fra og med regnskapsåret 2024 (PwC Norge, u.å.). Prinsippet om dobbel vesentlighet er ment å kunne forene investorers bærekraftsinteresser med virksomhetens eksterne påvirkning på miljøet og samfunnet (Delgado-Ceballos et al., 2023, s. 4). Vesentlighetsanalyse er et sentralt verktøy på

dette området som en hjelp med å avgjøre betydningen av ulike bærekraftsrelaterte forhold (Jørgensen et al., 2022, s. 342). (Nygård et al., 2023, s. 117) gjennomførte en analyse av rapporteringspraksis hos utvalgte foretak på Oslo Børs som viste at alle foretakene hadde utført en form for påvirkningsvurdering. Foretakene som ble undersøkt oppga mye informasjon om hvem som er deres interessenter for bærekraftsrapporteringen, men lite om selve utvelgelsen av interessentene og om rangeringen mellom dem. Forfatterne stiller dermed spørsmål knyttet til om disse foretakenes påvirkninger er godt nok kartlagt, og om viktige interessenter kan være utelatt, enten bevisst eller ubevisst.

Definisjoner av vesentlighet i standarder, rammeverk og retningslinjer for bærekraftsrapportering kan dermed kategoriseres i de tre gruppene finansiell vesentlighet, påvirkningsvesentlighet og dobbel vesentlighet (Abhayawansa, 2022, s. 1364). Abhayawansa (2022) retter et kritisk blikk til både finansiell vesentlighet og dobbel vesentlighet, og stiller spørsmålet om bærekraftsrapportering skal være et verktøy for beslutningstakere eller et middel for å skape en bærekraftig utvikling. Forfatteren foreslår en annen tilnærming til vesentlighet i bærekraftsrapportering som han mener vil bygge bro mellom finansiell vesentlighet og påvirkningsvesentlighet. Han kaller denne tilnærmingen «single materiality». I motsetning til finansiell vesentlighet og dobbel vesentlighet forklarer han at denne tilnærmingen ikke tar utgangspunkt i interessenter og deres behov for bærekraftsinformasjon for beslutningstaking, «single materiality» er i stedet designet for å ha søkelys på ansvarlighet relatert til all den finansielle og ikke-finansielle kapitalen som selskaper er avhengige av. Han hevder videre at et selskap som holdes ansvarlig for sin finansielle og ikke-finansielle kapital vil implementere forbedringer i produkter og prosesser for å minske utslippene sine, fremfor å kjøpe karbonkreditter for overholdelse av utslippsreguleringer (Abhayawansa, 2022, s. 1378).

Når det kommer til attestering av bærekraftsrapportering fant Edgley et al. (2015) i sin studie at vesentlighet i oppdrag med slik attestering skilte seg fra vesentlighet i finansiell revisjon ved at det på bærekraftsområdet ikke bare var fokus på å beskytte investorer fra misledende informasjon, men at vesentlighet fungerte som en interessentorientert «ethical lens» for hva som skulle inkluderes i selskapenes rapporter. I 2019 gjennomførte Canning et al. (2019) en studie bestående av dybdeintervjuer med eksperter som jobbet i et stort revisjonsselskap som også tilbød attestering på bærekraftsområdet, for å undersøke hvordan de tok avgjørelser om vesentlighet i disse oppdragene. Resultatet av studien viste at de strevde med å ta avgjørelser

om vesentlighet, og kunnskap og teknikker fra tradisjonell finansiell revisjonspraksis ble tilpasset for å passe til bærekraftsattesteringen.

2.2 Interessentteorien og aksjonærteorien

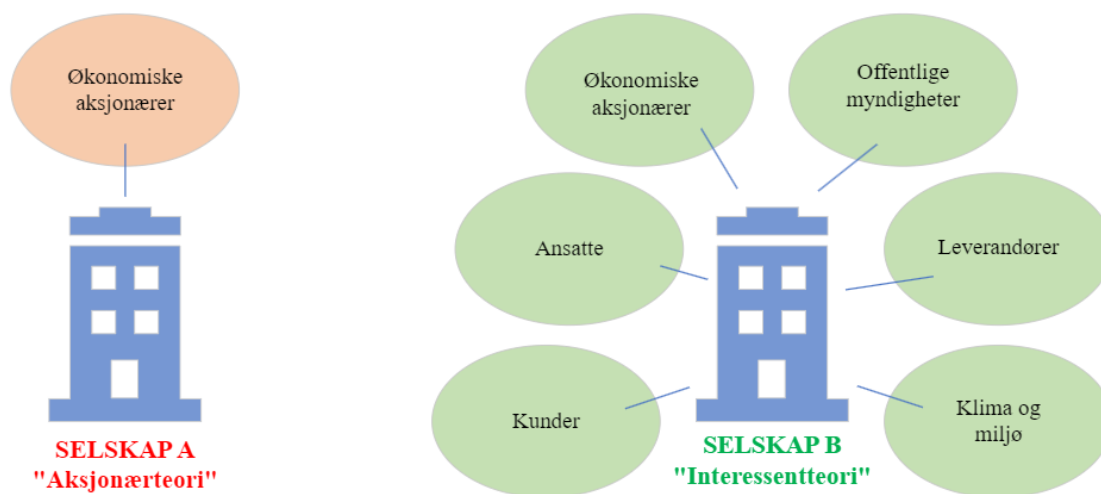
Interessentteorien ble først introdusert i 1984 i boken *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, og den amerikanske filosofen Robert Edward Freeman regnes som grunnleggeren av teorien (Freeman, 2010). Derimot kan tegn på det som skulle utvikle seg til å bli interessentteorien allerede ses tilbake på 1960-tallet da Stanford Research Institute kom med teorier om at det å hensynta flere interessenter, enn kun de økonomiske, var avgjørende for at et selskap skulle kunne overleve og vokse (Mahajan et al., 2023, s. 1). Utgangspunktet for denne teorien er at et selskap har flere interessenter, både interne og eksterne, som må ivaretas og hensyntas (Freeman, 2010). Teorien begrunnes med at «interessentene er grupper og individer som kan påvirke, eller blir påvirket, av organisasjonens måloppnåelse og handlinger» (Freeman, 2010, s. 52, vår oversettelse).

Mahajan et al. (2023) beskriver hvordan det har vært en markant økning i antall forskningsartikler og i anvendelsen av interessentteorien de siste 20 årene. Kunnskapen har gradvis økt ved at stadig mer forskning og studier har blitt publisert, og forfatterne trekker frem noen hovedpunkter som kan benyttes for å forstå og definere hva denne teorien går ut på, og hvordan den påvirker selskaper. For det første så oppfordres selskaper til å anerkjenne og vurdere sine interessenter, både interne og eksterne. For det andre fremmer teorien det å opparbeide en forståelse av interessentenes behov, ønsker og krav, som videre fører til at selskapene må hensynta flere interessenter i sine beslutningsprosesser. Disse hensynene hjelper organisasjoner med å opptre strategisk og maksimere sin verdiskapning, og dermed sikre langsiktig og bærekraftig suksess (Mahajan et al., 2023, s. 1).

Aksjonærteorien som ble introdusert av Milton Friedman i 1962 i boken *Capitalism and Freedom*, handler i motsetning til interessentteorien om å maksimere overskuddet til aksjonærene, og at aksjonærene er de eneste interessentene selskapet har et ansvar overfor (Friedman, 2016). Andre interessenter hensyntas i liten grad og blir prioritert etter aksjonærene. Videre følger det av Friedmans teori at aksjonærene selv har et samfunnsansvar, da aksjonærene mottar økonomiske fordeler fra selskapet, og deretter har ansvar med tanke på hvordan disse verdiene fordeles og investeres videre. Dette er blant annet begrunnet med

individets frihet, og at frie markeder, med ønskede og selvvalgte beslutninger, fører til maksimering av sosial velferd (Jahn & Brühl, 2018, s. 43). Så, sagt på en annen måte taler aksjonærteorien for at selskapet har en hovedfunksjon som er å generere det størst mulige økonomiske overskuddet til sine aksjonærer, for deretter å delegere samfunnsansvaret videre til aksjonærene (Jahn & Brühl, 2018, s. 43).

I figuren under (figur 1) er det vist et eksempel for to tenkte selskaper som har ulikt fokus med tanke på interessenter. «Selskap A» driver sin virksomhet basert på aksjonærteorien, der de økonomiske aksjonærene er den eneste interessentgruppen som hensyntas og som selskapets rapportering tilpasses til. «Selskap B» drives imidlertid basert på interessenteorien og har følgelig langt flere interessenter som de hensyntar i sin virksomhet og rapportering. Interessentene som er vist ut ifra «Selskap B» er ikke en uttømmende liste.

Figur 1. Grafisk fremstilling av aksjonær- og interessenteorien

De to ovennevnte teoriene kan ses på som motpoler til hverandre, og ved å forstå den ene er det enklere å opparbeide seg en forståelse av den andre. Interessenteorien ble utviklet som en motreaksjon, eller videreutvikling, av aksjonærteorien i sin tid, da man så svakheter ved å ha et enefokus på de økonomiske investorene (Freeman et al., 2010, s. 10). Dette kan belyses ved utsagnet til Freeman (2010, s. 10-11) i boken *Stakeholder Theory: The State of the art* der han uttaler at «hovedforskjellen mellom Friedman sitt syn og vårt er hva som gjør et selskap suksessfullt» (vår oversettelse). For at et selskap skal oppnå langsiktig suksess, mener tilhengerne av interessenteorien at flere interessenter må ivaretas, forhold til kunder,

leverandører og andre må dyrkes og ivaretas, og videre at et ensidig økonomisk fokus vil være skadelig på lang sikt (Freeman et al., 2010, s. 11).

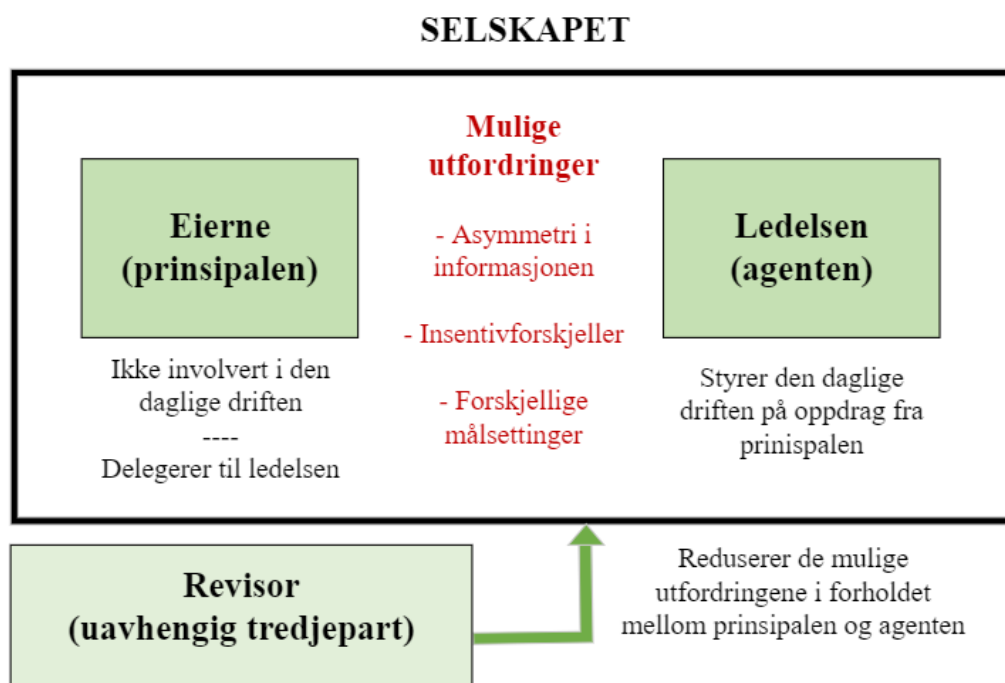
2.3 Prinsipal-agent-teorien

Prinsipal-agent-teorien går ut på at en part, kalt prinsipalen, gir en instruks eller oppdrag til en annen utførende part, kalt agenten. Med andre ord vil agenten utføre et oppdrag på vegne av prinsipalen, og det skjer en delegering av oppgaver i en form for kontraktsforhold (Braun & Guston, 2003, s. 303; Stiglitz, 2000, s. 1455). I et selskap vil prinsipalen typisk være eierne og agenten være ledelsen. Ledelsen skal sørge for at eierens ønsker blir utført i den daglige driften og at det arbeides mot å nå eierens overordnede mål.

Det er en betydelig utfordring med tanke på informasjonsasymmetri i et prinsipal-agentforhold ved at agenten som regel innehar større ekspertise og sitter på mer informasjon enn prinsipalen (Miller, 2005, s. 349). Videre vil agenten dermed være bedre utstyrt til å kunne gjennomføre oppdraget, men samtidig vil ikke nødvendigvis prinsipalen kunne være sikker på at deres instruks blir utført slik de ønsker, i og med at de innehar mindre kunnskap og informasjon. Dette kan enkelt fremstilles ved et tenkt eksempel der eieren av et selskap ansetter en person med relevant utdanning og erfaring i en lederstilling. Årsaken til at lederen er ansatt er for å sørge for driften, med bakgrunn i sin kompetanse, som eieren ikke innehar selv. Lederen har åpenbart mer informasjon, oversikt og kunnskap og kan utnytte dette fortrinnet. Eieren på sin side har gitt lederen en instruks, men kan få vanskeligheter med å forsikre seg om hvorvidt utførelsen er som ønskelig i og med at det foreligger informasjonsasymmetri.

En annen utfordring er at prinsipalen og agenten kan ha ulike insentiver og målsettinger. Dette kan for eksempel beskrives ved at ledelsen ofte vil ha en kortere tidshorisont i sine beslutninger enn eierne, og dermed tas det gjerne ulike valg når det kommer til selskapets investeringer. Det kan for eksempel skyldes at ledelsen får bonuser for investeringer som gir rask og kortsiktig avkastning, mens eierne ønsker en stabil og langsiktig aksjekurs (Kinserdal, 2017). Dersom dette er tilfellet vil åpenbart ledelsen kunne ta beslutninger som gir rask avkastning, men som ikke er hensiktsmessig for selskapet på lang sikt. Sagt på en annen måte, så vil agenten kunne handle annerledes enn det prinsipalen ønsker, og det oppstår et problem på grunn av motstridende målsettinger og insentiver.

Problemene illustrert over kan begrenses ved revisor sin inntreden. Revisor er en uavhengig tredjepart, som ved sitt lovpålagte attestasjonsoppdrag bekrefter regnskapet og andre rapporter, som for eksempel bærekrafts- og ESG-rapporter. På denne måten vil revisor bekrefte at agenten har utført oppdraget slik det er instruert fra prinsipalen. Forholdene beskrevet er fremstilt i figur 2 under (Figur inspirert av beskrivelsen av principal-agent-forholdet i boken «Auditing and assurance services: Decision making under Conditions of Uncertainty» (Stuart, 2020, s. 2)).

Figur 2. Prinsipal-agent-forholdet

2.4 Standardsettende organer og standardsetting

Denne delen vil kort gjennomgå hvilke standardsettende organ som står bak de forskjellige standardene for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, samt revisjons- og bærekraftsstandarder, som er inkludert i denne oppgavens analyse av begrepet vesentlighet. Nedenfor i tabell 1 er det gitt en oversikt over standardsetterne for de ulike standardene.

Tabell 1. Oversikt over standardsettere og standarder

	Standardsettende organ	Standarder
Finansiell rapportering	IASB	IFRS regnskapsstandarder

Bærekraftsrapportering	ISSB	IFRS bærekraftsstandarder
	EFRAG	Europeiske bærekraftsstandarder (ESRS)
Revisjon og attestering	IAASB	Internasjonale revisjonsstandarder (ISA)
		Internasjonale attestasjonsstandarder (ISAE)
		Internasjonal attestasjonsstandard for bærekraftsrapportering (ISSA)

2.4.1 IFRS Foundation, IASB og ISSB

IFRS Foundation ble stiftet i 2001 med formål om å utvikle internasjonale regnskapsstandarder av høy kvalitet for å sikre åpenhet, ansvarlighet og effektivitet i verdens finansmarked (IFRS Foundation, u.å.-f). IFRS Foundation har en tredelt styringsstruktur som består av et utøvende nivå med to uavhengige standardsettende ekspertråd, det styrende og kontrollerende organet Trustees, og et politisk nivå på toppen (IFRS Foundation, u.å.-d; NOU 2016: 11, s. 221). De to ekspertrådene er IASB – International Accounting standards Board, og ISSB – International Sustainability Standards Board, som er ansvarlige for utviklingen av henholdsvis regnskapsstandarder og bærekraftsstandarder. I tillegg er det en egen komité – IFRS Interpretations Committee – som samarbeider med IASB om regnskapsstandardene og som blant annet besvarer spørsmål om bruken av disse (IFRS Foundation, u.å.-b). ISSB ble dannet den 3. november 2021 med formål om å utvikle globale bærekraftsstandarder (IFRS Foundation, u.å.-c). Ifølge IFRS Foundation (2023, paragraf 3), utvikler ISSB bærekraftsstandarder som anerkjenner viktigheten av at disse også skal kunne fungere sammen med andre rapporteringsinitiativer som er rettet mot interessenter som har et bredere informasjonsbehov enn investorer og andre aktører på kapitalmarkedet. De to første bærekraftsstandardene fra ISSB, *IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information* og *IFRS S2 Climate-related Disclosures*, ble publisert i juni 2023 med ikrafttredelsesdato 1. januar 2024 (IFRS Foundation, u.å.-c).

Utviklingen av IFRS-standarder er en prosess med høy transparens, som skal sikre at interessenter over hele verden har mulighet til å følge med på, og bidra i standardsettingen, noe som skal sikre at det utvikles standarder av høy kvalitet der alle relevante meninger har blitt tatt i betraktning (IFRS Foundation, u.å.-a).

2.4.2 EFRAG og bærekraftsrapportering i EU

EUs bærekraftsdirektiv CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) som ble vedtatt den 14. desember 2022, og som trådte i kraft den 5. januar 2023, pålegger et større antall bedrifter å rapportere bærekraftopplysninger i henhold til europeiske bærekraftsstandarder (Commission Delegated Regulation 2023/2772; Directive 2022/2464). Innføringen av direktivet er en videreføring og utvikling av EUs *Green Deal* som ble lansert i slutten av 2019 og utstedt i 2020 (European Commission, 2019a). Formålet med *Green Deal* er å skape et klimanøytralt Europa innen 2050 (European Commission, u.å.). Konkret er de overordnede målene å redusere utslippene av skadelige klimagasser til null innen 2050, sørge for bærekraftig økonomisk vekst og ressursbruk, samt å ha et perspektiv knyttet til mennesker, samfunn og landområder (European Commission, u.å.). Alle disse hensynene er videreført i CSRD, jamfør paragraf 1 og 2 (Directive 2022/2464), de går som er en rød tråd gjennom direktivet, og er videre operasjonalisert i de tilhørende bærekraftsstandardene, ESRS.

Bærekraftsstandardene ESRS – European Sustainability Reporting Standards – som Europakommisjonen har vedtatt, er basert på utkast som er utviklet av EFRAG (The European Commission, 2023). EFRAG står for European Financial Reporting Advisory Group, og er et privat organ som ble etablert i 2001 med formål om å tjene allmennhetens interesse i Europa på området for finansiell rapportering, ved å fremme Europas syn på dette området og sikre at dette blir tatt hensyn til i diskusjoner internasjonalt i forbindelse med standardsettingsprosessen til IASB (EFRAG, 2017). EFRAG er et rådgivende organ for Europakommisjonen og fikk sin nye rolle med å utvikle utkast til bærekraftsstandarder i 2022 (EFRAG, 2023a, s. 2). ESRS-standardene ble først vedtatt av Europakommisjonen den 31. juli 2023, og ble deretter publisert i EUs offisielle journal den 22. desember 2023 (Commission Delegated Regulation 2023/2772; European Commission, 2023).

ESRS-standardene er inndelt i 9 deler som tar for seg ulike forhold. Det er to generelle standarder som gjelder for alle som er omfattet av CSRD, uavhengig av bransjen og markedet de opererer i. *ESRS 1 General requirements* fastsetter generelle bestemmelser, mens *ESRS 2 General disclosures* følger opp med hvilke opplysninger selskapene er pliktige til å gi, og på hvilken måte disse skal presenteres (EFRAG, 2023c). Videre er standardene delt inn etter hvilken av bokstavene i ESG-forkortelsen de har sin hovedvekt på, altså environmental, society eller governance (oversatt til norsk: miljø-, sosiale- og forretningsmessige forhold).

Inndelingen av ESRS-standardene er vist under i tabell 2, og den er fremstilt basert på oversikten fra EFRAG sin hjemmeside (2023c).

Tabell 2. Oversikt over ESRS-standardene

ESG	Standard
E	ESRS E1: <i>Climate change</i> (klimaendringer)
	ESRS E2: <i>Pollution</i> (forurensning)
	ESRS E3: <i>Water and marine resources</i> (vann- og marine ressurser)
	ESRS E4: <i>Biodiversity and ecosystems</i> (biologisk mangfold og økosystemer)
	ESRS E5: <i>Resource use and circular economy</i> (ressursbruk og sirkulær økonomi)
S	ESRS S1: <i>Own workforce</i> (egne ansatte)
	ESRS S2: <i>Workers in the value chain</i> (arbeidere i verdikjeden)
	ESRS S3: <i>Affected communities</i> (berørte lokalsamfunn)
G	ESRS G1: <i>Business conduct</i> (forretningsatferd)

2.4.3 IAASB og ny standard for bærekraftsattestering

The International Auditing and Assurance Standards Board – IAASB – er et standardsettende organ som utarbeider internasjonale standarder for revisjon (ISA), kvalitetskontroll, forenklet revisjon og andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester (ISAE) (IAASB, u.å.-a).

På attestingsområdet har IAASB utviklet en egen standard for attestasjon av bærekraftsrapportering – *International Standard on Sustainability Assurance (ISSA) 5000* – som blir fastsatt innen utgangen av 2024, og som vil kunne benyttes for attestering av bærekraftsrapportering utarbeidet etter ulike rapporteringsrammeverk, inkludert rammeverket som implementeres i Norge og EU, samt rammeverket til IFRS (IAASB, u.å.-b; Revisorforeningen, 2023). Det overordnede målet med den planlagte innføringen av ISSA 5000 er å øke tilliten til bærekraftsrapporteringen (Revisorforeningen, 2023).

Denne foreslåtte standarden skal kunne benyttes både ved betryggende sikkerhet og moderat sikkerhet i attesteringen i henhold til paragraf 7 i utkastet til standarden (ED-5000, 2023). Når revisor konkluderer med moderat sikkerhet innebærer dette at revisor gir uttrykk for om de har blitt oppmerksomme på «et eller flere forhold som indikerer at påstander og informasjon som skal attesteres, inneholder feilinformasjon» eller ikke (Stenvold & Degerstrøm, 2020, s. 381). Dette omtales ofte som en konklusjon med *negativ form*. En konklusjon med

betryggende sikkerhet, omtales gjerne som en konklusjon med *positiv form*, der revisor uttrykker seg med høy grad av sikkerhet om at «påstandene i det alt vesentlige er korrekte og at rapporter i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med aktuelle kriterier osv.» (Stenvold & Degerstrøm, 2020, s. 381).

Videre skal standarden kunne brukes ved attesting av hele bærekraftsrapporteringen til selskapet, eller for utvalgte deler av denne, som beskrevet i paragraf 4 (ED-5000, 2023). Den skal også være gjeldende for attestasjon for rapporterende enheter av alle størrelser (ED-5000, 2023, paragraf 13). Det er et ønske på sikt at tilliten til bærekraftsrapporteringen, som blir attestert av en uavhengig tredjepart som typisk vil være selskapets valgte revisor, skal være like stor som for årsregnskapet og eventuelt andre finansielle rapporter fra selskapet. For å sikre dette hensynet på en best mulig måte ble den foreslåtte standarden sendt ut til en bred gruppe interessenter og potensielle brukere, som for eksempel revisorer, investorer og ikke-statlige organisasjoner, i det som ble kalt «The Global Outreach Campaign» for å få tilbakemelding og forslag til forbedringer (IAASB, u.å.-b). Deres innspill knyttet til hva som er mer og mindre viktig, og hvor fokusområder bør være, er med på å danne grunnlaget for hva som skal inntas som vesentlig i den endelige standarden. Det følger av paragraf 10 i utkastet til standarden at denne nye foreslåtte attestasjonsstandard skal ta over og erstatte ISAE 3000 (ED-5000, 2023), som er den nåværende standarden for attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon av historisk finansiell informasjon (ISAE 3000, 2014).

3.0 Metode

Dette kapittelet vil innledningsvis forklare forskningsdesignet som er blitt benyttet. Deretter gjennomgås metoden innholdsanalyse, og hvordan denne er planlagt og gjennomført. Videre redegjøres det for intervju som metode og forklares på hvilken måte intervju er blitt benyttet i denne oppgaven, før det til slutt forklares hvordan validitet og reliabilitet er ivaretatt i forskningsprosjektet, samt en kort teoretisk gjennomgang av disse begrepene.

3.1 Forskningsdesign

Forskningsspørsmålene slik de er formulert i denne oppgaven er delvis deskriptive og delvis eksplorative ettersom innholdet i de ulike standardene for rapportering gjennomgås for å

beskrive likheter og forskjeller ved vesentlighetsbegrepet i rammeverkene. Samtidig utforskes konsekvenser for selskaper, interessenter og revisor.

Bougie og Sekaran (2020, s. 56) forklarer at deskriptive forskningsspørsmål utformes når formålet er å samle inn data for å beskrive et bestemt tema, og forskningen kan i slike tilfeller være av både kvantitativ og kvalitativ natur. Videre utformes eksplorative forskningsspørsmål typisk hvis det finnes lite kunnskap om et bestemt fenomen, hvis forskningen på området er begrenset, temaet er svært komplekst, eller hvis det er for lite teori tilgjengelig til å kunne utvikle et teoretisk rammeverk, og det benyttes i slike situasjoner kvalitative metoder for datainnsamling (Bougie & Sekaran, 2020, s. 56).

Datamaterialet i kvalitativ forskning består av ord i en eller annen form, som samles inn ved for eksempel intervju, fokusgrupper, offentlige publikasjoner eller fra internett (Bougie & Sekaran, 2020, s. 307). Kvalitativ forskning er passende i tilfeller der det som skal undersøkes er komplekst, og der det er usannsynlig at forskningen resulterer i presise løsninger (Beech, 2015, s. 33). I andre situasjoner der man forventer at forskningen vil gi mer presise svar, vil kvantitativ forskning være passende, der datainnsamlingen knytter seg til tall og «harde data» (Beech, 2015, s. 33). Kvalitative forskningsmetoder i form av innholdsanalyse av relevante dokumenter, og intervju, benyttes i denne oppgaven med formål om å oppnå en større dybdeforståelse om det komplekse temaet vesentlighetsbegrepet, for så å kunne belyse og besvare forskningsspørsmålene.

3.2 Innholdsanalyse

Innholdsanalyse er en observerende forskningsmetode som brukes for en systematisk evaluering av innholdet i alle former for registrert kommunikasjon (Kolbe & Burnett, 1991). Kuckartz (2019, s. 186) skisserer arbeidsflyten i en innholdsanalyse med utgangspunkt i forskningsspørsmål. Arbeidsflyten innebærer en grundig lesing av datamaterialet for å utvikle en koderamme, deretter selve kodingen av datamaterialet, analyse av det kodede datamaterialet og presentasjon av resultater. For en kvalitativ innholdsanalyse er det imidlertid vanlig at denne prosessen gjentas, slik at utforming av kategorier og underkategorier, og koding av datamaterialet skjer i flere omganger (Kuckartz, 2019, s. 186). Når kodingen er gjort på hele datamaterialet utfra en endelig koderamme, kan man til slutt sette opp en systematisert og strukturert matrise med hver av kategoriene i kolonner bortover,

og rader nedover for de ulike tilfellene av datamateriale (Kuckartz, 2019, s. 186). Ved hjelp av denne matrisen forklarer Kuckartz (2019) at det kan utføres enten kategoribaserte analyser eller case-orienterte analyser, hvor sistnevnte egner seg for sammenligning av de ulike datamaterialene og for å identifisere likheter og ulikheter. Det er valgt å sette opp funn fra datamaterialet på en slik måte i denne oppgaven, der dette presenteres i tabeller i del 4.

3.2.1 Samplingteknikk og analyseenheter

For valg av tekstmateriale for innholdsanalysen er relevans-sampling benyttet. Relevans-sampling er en teknikk som tar sikte på å velge ut alt tekstmateriale som bidrar til å besvare bestemte forskningsspørsmål, der man ender opp med en populasjon kun bestående av relevante dokumenter, og det som ikke inneholder relevant informasjon er ekskludert fra populasjonen (Krippendorff, 2019, s. 122).

Krippendorff (2019, s. 103) skiller mellom utvalgseenheter, kodeenheter, og kontekstenheter i en innholdsanalyse. Utvalgseenhetene beskrives som enheter som skilles ut for inkludering eller ekskludering fra innholdsanalysen, mens kodeenheter, eller registreringsenheter, er mindre enheter som typisk er innenfor utvalgseenhetene, og som separat beskrives eller kategoriseres. Bradbury og Schröder (2012, s. 4) valgte i sin studie en «frase» som kodeenhet, hvor én frase i de fleste tilfellene bestod av én setning, mens den i noen tilfeller bestod av to setninger. Kodeenhetene for denne oppgavens innholdsanalyse er de forskjellige paragrafene som er med på å beskrive kategoriene som er utformet. Disse blir henvist til underveis i funndelen av oppgaven. Kontekstenheter er enheter som setter en grense for hvor stor del av utvalgseenhetene som skal tas i betraktning (Krippendorff, 2019).

Som en start på innholdsanalysen ble regnskapsstandarder og bærekraftsstandarder fra IFRS, samt ESRS-standardene studert og gjennomgått for å finne innhold om vesentlighet. Blant IFRS-standardene for finansiell rapportering defineres og omtales vesentlighet mest i standarden *IAS 1 Presentation of Financial Statements* (IAS 1, 2001). Av bærekraftsstandardene fra IFRS er det *IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information* (IFRS S1, 2023) som omtaler vesentlighet, og i ESRS-standardene er det *ESRS 1 General Requirements* (ESRS 1, 2023) som hovedsakelig tar for seg vesentlighetskonseptet. Disse tre standardene ble dermed valgt som utgangspunkt for innholdsanalysen ved at det ble gjort søk i disse dokumentene etter ordene «vesentlig» og

«material». Ettersom IAS 1 er oversatt til norsk (DIBkunnskap, u.å.), ble den norske oversettelsen av standarden benyttet og dermed ble søkeordet «vesentlig» brukt. I oppgavens vedlegg nummer 1 er det inkludert oversikter som ble satt opp i regneark i Excel som en hjelp for å systematisere hvor i de tre standardene begrepet «vesentlig» er nevnt.

Underveis i arbeidet med standardene dukket det også opp andre relevante dokumenter, som veiledninger og implementeringsguider for utdypende informasjon om vesentlighetsbegrepet. Ettersom disse i sin helhet handler om vesentlighetsvurderinger er det ikke gjennomført tilsvarende søk i disse dokumentene, men dokumentene er gjennomgått for å finne utfyllende informasjon til kategoriene i innholdsanalysen.

Det er også søkt i relevante revisjons- og attestasjonsstandarder (og -utkast) etter ordene «vesentlig» og «material» for å finne betydningen av begrepet i disse, og hvilke krav som gjelder for revisor med tanke på vesentlighetskonseptet, da dette også bidrar med å besvare forskningsspørsmålet knyttet til konsekvenser for revisor når det kommer til likheter og forskjeller mellom vesentlighet innenfor finansiell rapportering og bærekraftsrapportering. De ulike dokumentene som er inkludert i innholdsanalysen er presentert nedenfor i tabell 3.

Tabell 3. Utvalgsenheter

Finansiell rapportering
<i>Conceptual Framework for Financial reporting</i> (IFRS Foundation, 2018a)
<i>IAS 1 Presentation of Financial Statements</i> (IAS 1, 2001)
<i>Project Summary and Feedback Statement: Definition of Material (Amendments to IAS 1 and IAS 8)</i> (IFRS Foundation, 2018b)
<i>IFRS Practice Statement 2: Making Materiality Judgements</i> (IFRS Foundation, 2021)
Bærekraftsrapportering
<i>IFRS S1 General Requirements for disclosure of Sustainability-related Financial Information</i> (IFRS S1, 2023)
<i>ESRS 1 General Requirements</i> (ESRS 1, 2023)
<i>ESRS 2 General Disclosures</i> (ESRS 2, 2023)
Revisjonsstandarder
<i>ISA 200 Overordnede mål for den uavhengige revisor og gjennomføringen av en revisjon i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene</i> (ISA 200, 2010)

ISA 320 Vesentlighet ved planlegging og gjennomføring av en revisjon (ISA 320, 2010)

ISA 450 Vurdering av feilinformasjon identifisert under revisjonen (ISA 450, 2010)

Attestasjonsstandarder/-utkast

ED-5000 Proposed international Standard on Sustainability Assurance 5000 General requirements for Sustainability Assurance Engagements (ED-5000, 2023)

Explanatory Memorandum for Proposed International Standard on Sustainability Assurance (ISSA) 5000 General requirements for Sustainability Assurance Engagements (IAASB, 2023a)

3.2.2 Koderamme/kategorier

Selve kodingen av datamaterialet i en innholdsanalyse går ifølge Kuckartz (2019, s. 186) ut på at en definert del av datamaterialet blir tilordnet en kategori. Utforming av kategorier kan gjøres på to måter: a) en deduktiv måte, der det utvikles kategorier med bakgrunn i teori, og b) en induktiv måte, der kategorier bestemmes direkte utfra datamaterialet som skal analyseres (Mayring, 2014, s. 374). I denne oppgavens innholdsanalyse er det benyttet en kombinasjon av disse to variantene. En deduktiv kategoriutforming er benyttet ved at litteratur om vesentlighet innen finansiell rapportering og bærekraftsrapportering ble lest for å undersøke hva ulike forfattere har lagt vekt på ved vesentlighetsbegrepet. Basert på dette ble det valgt å utforme kategoriene «definisjon av vesentlighet», «brukere/interessenter» og «vesentlighetsvurderinger». Etter å ha startet med gjennomgangen av tekstmaterialet for innholdsanalysen ble det videre valgt å dele kategorien «vesentlighetsvurderinger» inn i underkategorier. Dette fordi selskapene må foreta vesentlighetsvurderinger i flere steg i forbindelse med utarbeidelsen av sine rapporter. Dermed er kategoriene også delvis utviklet induktivt. I tillegg, for å kunne besvare forskningsspørsmålet som handler om konsekvenser for revisor, ble det utformet en kategori for «revisors vesentlighetsvurderinger».

Funndelen i kapittel 4 er strukturert utfra de valgte kategoriene innunder hvert av rammeverkene, i del 4.1 til 4.3. For å skille mellom vesentligheten som gjelder for selskapenes rapportering og vesentligheten relatert til revisor sitt arbeid, er det imidlertid valgt å presentere funn for den siste kategorien i en egen del under 4.5. Alle kategoriene er presentert nedenfor i tabell 4.

Tabell 4. Kategorier for innholdsanalyse

Hovedkategorier	Underkategorier
Definisjon av vesentlighet	
Brukere/interessenter	
Vesentlighetsvurderinger	Identifisere vesentlig informasjon
	Fastsette vesentlighet
	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
Revisors vesentlighetsvurderinger	

I del 5 besvares forskningsspørsmålene ved å presentere likhetene og forskjellene mellom rammeverkene og drøfte hva slags betydning disse har for henholdsvis selskapene, interessentene og revisor.

3.3 Intervju

Som nevnt i innledningen er det gjennomført intervjuer med formål om å supplere innholdsanalysen med innspill vedrørende vesentlighetsbegrepet slik det forstås i praksis. Denne delen gjennomgår først teori knyttet til intervju som datainnsamlingsmetode, før det vil forklares hvordan intervjuene er gjennomført og presentert, samt hvilken betydning de har for besvarelsen av problemstillingen.

Intervju er det mest brukte verktøyet for å samle inn kvalitative data (Alsaawi, 2014). Hensikten med å benytte seg av intervju er å «utforske meningene, opplevelsene og motivasjonene til individer om spesielle tema» (Gill et al., 2008, s. 292, vår oversettelse). Det er flere måter å gjennomføre et intervju på, og ulike teknikker man kan bruke. Ifølge Gill et al. (2008) så er de tre grunnleggende typene strukturerte, semistrukturerte og ustrukturerte intervju. Strukturerte intervju innebærer forhåndsbestemte spørsmål som gis til intervjuobjektet i en bestemt rekkefølge. Det er i liten grad rom for oppfølgingsspørsmål som avviker fra det som er forhåndsbestemt. Ustrukturerte intervjuer er på den annen side friere i form og vil utvikle seg basert på hva intervjuobjektet svarer og er interessert i å prate om. Eksempelvis kan et ustrukturert intervju starte med et åpent spørsmål innledningsvis, mens resten av spørsmålene blir til underveis. Et semistrukturert intervju er en mellomting av de to nevnte ytterpunktene (Gill et al., 2008, s. 291-292).

Det er fordeler og ulemper med både strukturerte og ustrukturerte intervjuer, og ulike former kan være hensiktsmessig i forskjellige situasjoner. Dersom man har klart for seg hva man ønsker svar på så kan et strukturert intervju være den best egnede formen. Man vil da holde seg til temaet og ikke motta mye informasjon som er på siden av eller utenfor ønsket tema (Gill et al., 2008, s. 291). Samtidig vil man motta snever og spisset informasjon og man mottar lite dybdeinformasjon. Dersom man er ute etter bred informasjon så argumenteres det for at ustrukturerte intervjuer kan være et bedre valg. Man vil da motta mye informasjon som kan gi relevant innsikt og en bredere forståelse. Derimot kan denne typen intervjuer gi svært mye informasjon som kan være mer eller mindre relevant og det kan være vanskelig å skille den relevante fra den mindre relevante. I tillegg vil ustrukturerte intervjuer ofte være tidkrevende og det kan ende opp med å bli forvirrende, både for intervjuer og intervjuobjekt, da det er lite som er klart på forhånd (Gill et al., 2008).

Intervjuene i denne studien ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer, som helte mest i retning av strukturerte. I og med at det som undersøkes er et relativt nytt og lite belyst område, der det finnes minimalt med praktisk erfaring, så ble det vurdert til at det ville være mest hensiktsmessig å stille åpne spørsmål der intervjuobjektene fikk fortelle om deres erfaringer på en fri måte. På den måten antas det at den mest relevante og fyldige informasjonen vil komme fram. Dersom spørsmålene blir for snevre så kan relevant og viktig informasjon bli utelatt, i og med at intervjuobjektene ikke føler at de har rom for å fortelle og greie ut om aspekter og forhold de ser på som viktige. I tillegg kan det nevnes at det gjennom litteraturstudien innledningsvis og analyser av rammeverkene kom fram noen uklare områder, samt en del aspekter som kan tolkes ulikt av ulike aktører. Dermed ble det utfordrende å stille svært konkrete og presise spørsmål om detaljer i standardene og rammeverkene.

I dette prosjektet er det gjennomført to intervjuer, der intervjuobjektene heretter blir referert til som intervjuobjekt/informant 1 og intervjuobjekt/informant 2, som vist i tabellen under (tabell 5). Som beskrevet av Kallio et al. (2016) så bør informantene som velges ut være de som antas å kunne belyse problemstillingen på den mest hensiktsmessige måten. Her vil det si de som har satt seg inn i regelverkene, arbeidet med dette i praksis eller som i hvert fall har noe erfaring med bruken av de ulike rammeverkene. Målet med dybdeintervjuene som gjennomføres er å få mest mulig relevant informasjon om fenomenet som forskes på gjennom samtaler med mennesker med innsikt om temaet (Legard et al., 2003, s. 138-139).

Tabell 5. Intervjuobjekter

Intervjuobjekt/informant	Hvem
1	Børsnotert selskap
2	Statsautorisert revisor

Under gjennomføringen av intervjuene er en intervjuguide benyttet, som er lagt ved i vedlegg 2. En intervjuguide bygger på den litteraturstudien som er gjennomført, altså hva som allerede eksisterer av kunnskap og innsikt, som beskrevet av Pedersen et al. (2016). Videre følger det at en intervjuguide er et hjelpemiddel i intervjusituasjonen for intervjueren. Ved å følge guiden sikres det i stor grad at man holder seg på rett spor når det gjelder problemstillingene som skal belyses (Pedersen et al., 2016). Som nevnt, har guiden kun blitt benyttet som en veiledning og spørsmålene har blitt endret noe basert på flyten og retningen tatt under gjennomføringen. De planlagte spørsmålene er forsøkt knyttet konkret opp mot forskningsspørsmålene for å dekke de områdene som vil gi den nødvendige informasjonen med tanke på å kunne besvare problemstillingen.

Intervjuene har blitt gjennomført digitalt, via Microsoft Teams, både fordi dette har vært det mest praktiske for våre informanter og da det har gitt fleksibilitet i gjennomføringsfasen. Alle informanter har gitt skriftlig samtykke til deltakelse og fått informasjon på forhånd om formålet med undersøkelsen, og praktisk informasjon om gjennomføringen. Samtykkeskjema er vedlagt (vedlegg 3).

Informasjonen som har blitt gitt under intervjuene har blitt transkribert, analysert og vurdert. Den er flettet inn i analysen i del 5 og det vil der henvises til intervjuobjekt/informant 1 og intervjuobjekt/informant 2 for å ivareta personvern og informantenes anonymitet.

Begrunnelsen for at intervjuene er presentert i analyse- og drøftelsesdelen (del 5), og ikke i funndelen (del 4), er ønsket om å ha hovedfokus på innholdsanalysen i del 4. Intervjuene gir et perspektiv fra praksis, men i og med at det som undersøkes i denne oppgaven er nytt og relativt lite utforsket i praksis, ble det vurdert at dette passet bedre inn i drøftingsdelen.

3.4 Validitet og reliabilitet

Validitet vil si i hvilken grad et instrument faktisk måler det som det er ment å måle, og en forutsetning for det er reliabilitet (Kimberlin & Winterstein, 2008). Reliabilitet er av

Kimberlin og Winterstein (2008) definert som nøyaktigheten til dataen som er innhentet. Det vil si i hvilken grad man kan stole på dataen, eller om det er for stor mulig feilmargin til at man kan stole på resultatene fra studien. Dersom reliabiliteten er tilstrekkelig vil man kunne gjennomføre det samme forsøket, eller den samme studien, på nytt med samme utfall. Reliabilitet og validitet er de to hovedkriteriene for å kunne vurdere kvaliteten på den innsamlede dataen og målingen av den (Bougie & Sekaran, 2020, s. 208), og disse to kriteriene er følgelig avgjørende for studiens kvalitet og gyldighet.

Reliabilitet kan foreligge uten at validiteten er tilstrekkelig. Man kan med andre ord innhente pålitelige data uten at den er i stand til å svare på det man ønsker å måle. Et eksempel på dette som blir beskrevet av Kimberlin og Winterstein (2008, s. 2278) er en flervalgsoppgave som ble gitt til en gruppe farmasistudenter som omhandlet deres evne til å kommunisere virkningen av legemidler til pasienter. Resultatene fra studien kan være korrekte (reliabilitet), men istedenfor å gi kunnskap om deres evne til å kommunisere dette, kan resultatene fortelle om studentenes generelle kunnskap om legemidler. I dette tilfellet har man reliabilitet, men ikke validitet.

I et forskningsprosjekt er det avgjørende å oppnå både validitet og reliabilitet i datainnsamlingen. Dette sikrer kvalitet i studien, slik at den kan bidra med ny relevant kunnskap på området (Long & Johnson, 2000). I utarbeidelsen av intervjuguiden, som beskrevet i avsnitt 3.3, er dette et sentralt moment. Spørsmålene som stilles må knyttes direkte opp mot forskningsspørsmålene og svarene som gis må analyseres ut ifra forskningsspørsmålene slik at man sikrer validitet. Det å sikre tilstrekkelig grad av validitet og reliabilitet i dokument- og innholdsanalysen er også viktig. I dette ligger det at dokumentene som er valgt ut som analysegrunnlag er passende i innhold til å besvare problemstillingen. Ved å gjennomgå de utvalgte standardene og andre rammeverkene systematisk og etter en bestemt metode er med på å ivareta validitet- og reliabilitetshensynet.

3.4.1 Validitet

Det er vanlig å dele validitet inn i intern validitet og ekstern validitet (Bougie & Sekaran, 2020, s. 208). Intern validitet dreier seg om hvor sikker man er på at det eksisterer en årsak-virkning-sammenheng mellom variabler, mens ekstern validitet handler om overførbarheten studien har til andre utvalg, eksempelvis andre intervjuobjekter, og om man vil få samme

utfall dersom man endrer én eller flere ytre faktorer der dataen er innhentet fra (Bougie & Sekaran, 2020, s. 170).

Validitet oppnås i de fleste tilfeller gjennom de følgende tre aspektene: innholds-, kriterierelatert- og begrepsvaliditet (Long & Johnson, 2000, s. 31). Innholdsvaliditet refererer til utvalget og om dette er i stand til å besvare de spørsmålene man ønsker svar på, altså problemstillingen og forskningsspørsmålene. Eksempelvis om de standardene og intervjuobjektene som er valgt ut er i stand til å belyse og besvare problemstillingen. Dette krever at utvalget er stort nok og er representativt for det som skal undersøkes (Bougie & Sekaran, 2020, s. 209).

Kriterierelatert validitet går overordnet ut på om det man finner gjennom datagrunnlaget i studien evner å forklare det man vil anta at vil være resultatet basert på den generelle forståelsen av fenomenet og etablerte begreper. Sagt på en annen måte har dataen i studien evnen til å forutse utfall som er forventet å se? (Bougie & Sekaran, 2020s. 209-210). Et tenkt eksempel for å teste kriterie-relatert validitet kan være dersom vi har en grunnleggende antakelse, basert på tidligere studier, om at motivasjon på skolen fører til bedre karakterer, og undersøker dette med en testgruppe. Viser resultatet seg å være at det er positiv korrelasjon mellom motivasjon og karakterer er dette en indikasjon på høy kriterie-relatert validitet.

Begrepsvaliditet går ut på om det man har utviklet og innhentet i form av tester og datagrunnlag faktisk måler det som testen eller dataen er ment å måle. Med andre ord om det er sammenheng mellom dataen som er innhentet, funnene og resultatene man har fått, og om dette faktisk svarer på problemstillingen. Høy begrepsvaliditet er en forutsetning for studiens kvalitet og gyldighet (Bougie & Sekaran, 2020 s. 210).

3.4.2 Reliabilitet

Som nevnt innledningsvis i del 3.4. vil reliabilitet si hvor pålitelig og nøyaktig dataen man har innhentet er. Man ønsker høyest mulig grad av reliabilitet og bør ha et aktivt fokus på å oppnå dette underveis i studien, både i planleggings-, gjennomførings- og analysefasen. Som Long og Johnson (2000, s. 30) beskriver er den tradisjonelle forståelsen av reliabilitet knyttet til i hvilken grad dataen er innhentet på en standardisert måte og om den er fri fra partiskhet. Long og Johnson (2000, s. 30) påpeker at dette relativt enkelt kan gjennomføres i kvantitative

studier, men at det kan være vanskeligere å få til i kvalitative studier. Eksempelvis er det enklere å sende ut standardiserte spørreskjemaer til svært mange informanter digitalt, enn det er å gjennomføre identiske dybdeintervjuer med et mindre antall informanter, som naturligvis vil inneha noe ulik kunnskap og innsikt.

Bougie og Sekaran (2020, s. 211-212) påpeker viktigheten av upartiskhet og konsistent måling for å oppnå den tilstrekkelige påliteligheten (reliabiliteten) i studien. Dette gjelder både over tid og på tvers av de ulike målelementene. For å oppnå reliabilitet over tid kan en test-retest benyttes, der man gjennomfører den samme undersøkelsen på det nøyaktig samme utvalget på to ulike tidspunkt, for å se om man får samme utfall begge ganger (Bougie & Sekaran, 2020, s. 211). I tillegg kan en parallell-test benyttes der man stiller spørsmål som omhandler det samme konseptet, men stilt på en litt ulik måte. Man får da testet stabiliteten i testresultatene, og identifisert eventuelt tilfeldige svar eller misforståelser (Bougie & Sekaran, 2020, s. 211).

3.4.3 Hva er gjort for å oppnå reliabilitet og validitet i denne studien?

Det viktigste som er gjort i denne oppgaven for å oppnå tilstrekkelig reliabilitet og validitet er å dokumentere og forklare det som er gjort, samt å begrunne de valgene som er tatt. I metodedelens (del 3) er det beskrevet hva slags fremgangsmåte som er brukt for gjennomføring av innholdsanalysen for utforming av kategorier, koding av datamaterialet og analyse av funn, og det grundig beskrevet hvordan intervjuene ble planlagt og gjennomført. Ved å gjøre dette skal det være mulig å gjennomføre en tilsvarende studie på et senere tidspunkt, og gjennomgående kunne etterprøve funnene.

Det ble tatt lydopptak med transkripsjon av begge intervjuene for å få den fulle forståelsen av respondentenes mening og synspunkter. Det er derimot en risiko for at informasjon har blitt misforstått, mistet eller ikke kommet klart fram i denne prosessen, men denne risikoen er gjennom de nevnte tiltakene blitt forsøkt redusert mest mulig. I tillegg har det transkriberte materialet blitt gjennomgått kort tid etter intervjuet fant sted, slik at informasjonen som kom frem i intervjuene fortsatt var friskt i minne.

Det er en mulig svakhet knyttet til intervjuene. Valget av semistrukturerte dybdeintervjuer ble tatt i og med at dette er et relativt utforsket og nytt område, som forklart i detalj i del 3.3, og

dermed var det betydelige fordeler med dybdeintervjuer. Det er derimot en utfordring med informantens mulige påvirkning av intervjueren og mangel på generaliserbarhet (Boyce & Neale, 2006, s. 3-4). Med dette menes det at respondentene kan tenkes å svare på en annen måte enn de egentlig ville gjort på grunn av intervjuernes opptreden, eksempelvis gjennom ordvalg i spørsmålsstillingen. I tillegg er det utfordringer knyttet til det å overføre funn fra semistrukturerte dybdeintervjuer med noen utvalgte informanter til en større gruppe. Eksempelvis vil ikke svarene fra intervjuet med det børsnoterte selskapet (intervjuobjekt 1) kunne påstås å være identisk med det funnene kunne vært hvis det ble gjennomført intervjuer med ethvert børsnotert selskap. Valget om å kun gjennomføre to intervjuer forsterker problemene med generaliserbarhet, da det gir informasjon fra et svært snevert utvalg, og tilbyr et lite spenn i erfaringer. Basert på utvalget her er det dermed ikke mulig å generalisere funnene, men det har heller ikke vært formålet med intervjuene, da hovedvekten har vært på innholdsanalyse.

4.0 Funn

Denne delen er strukturert etter kategoriene som ble beskrevet i del 3, for hvert av rammeverkene som er inkludert i innholdsanalysen. En matrise som kortfattet oppsummerer funnene for kategoriene «definisjon av vesentlighet», «brukere/interessenter» og «vesentlighetsvurderinger» som gjennomgås i del 4.1 til 4.3 er presentert i tabell 6 og 7 i del 4.4. Som nevnt i del 3 kommer funn relatert til revisors vesentlighetsvurderinger for seg selv, nærmere bestemt i del 4.5.1 og 4.5.2, ettersom det er et skille mellom den vesentligheten som gjelder for selskapenes rapportering og vesentlighet relatert til revisor sitt arbeid. Dermed er det også valgt å presentere tabell 8 med funn for kategorien «revisors vesentlighetsvurderinger» i del 4.5.

4.1 Vesentlighet og finansiell rapportering etter IFRS

4.1.1 Definisjon av vesentlighet

Informasjon er vesentlig ifølge paragraf 7 i IAS 1 «dersom utelatelse, feilaktige opplysninger eller tilsløring av opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som primærbrukere av finansregnskap til allmenn bruk treffer på grunnlag av finansregnskapet, som inneholder finansielle opplysninger om et bestemt rapporterende foretak» (IAS 1, 2001,

paragraf 7, med offisell norsk oversettelse fra Utenriksdepartementet hentet fra DIBKunnskap (u.å.)).

I dokumentet *Project Summary and Feedback Statement: Definition of Material (Amendments to IAS 1 and IAS 8)* forklarer IFRS Foundation (2018b) at definisjonen av vesentlighet skal hjelpe foretak med å avgjøre om opplysninger om en gjenstand, transaksjon eller hendelse skal gis til brukerne av finansregnskapet.

4.1.2 Brukere/interessenter

Primærbrukerne av finansregnskapet regnes av IFRS Foundation for å være eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IAS 1, 2001, paragraf 7). Dette begrunnes med at disse brukerne er avhengige av finansregnskapet for å få den informasjonen de trenger, siden de ikke kan kreve at selskapene gir dem informasjonen direkte. Ledelsen i et selskap regnes ikke for å være en primærbruker av finansregnskapet med utgangspunkt i IFRS sitt rammeverk, noe som begrunnes med at selv om ledelsen har interesse av den finansielle informasjonen, er ledelsen ikke avhengig av finansregnskapet for å få informasjon, da den har tilgang på dette internt (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 1.9).

4.1.3 Vesentlighetsvurderinger

I IASB sin veiledning for vesentlighetsvurderinger presenteres en firestegs vesentlighetsprosess som foretak kan følge når det skal gjøres vesentlighetsvurderinger i forbindelse med utarbeidelse av finansregnskapet (IFRS Foundation, 2021, paragraf 29). Denne vesentlighetsprosessen er ment som en praksisguide for å hjelpe foretak med å ta raske og effektive avgjørelser når det gjelder å bestemme hva som er vesentlig (IFRS Foundation, 2021, paragraf 31). Vesentlighetsprosessen er presentert i paragraf 33 av veiledningen og består av følgende fire steg:

- Steg 1: Identifisere
- Steg 2: Vurdere
- Steg 3: Organisere
- Steg 4: Gjennomgå

4.1.3.1 Identifisere vesentlig informasjon

Det første steget i den foreslåtte prosessen beskrives i paragraf 35-39 av veiledningen (IFRS Foundation, 2021). Det går ut på å identifisere opplysninger om transaksjoner, andre hendelser og forhold som primærbrukerne kan trenge for å ta beslutninger om å tilføre ressurser til foretaket, og resulterer i et sett med opplysninger som kan være vesentlige. For å finne disse opplysningene skal det først tas utgangspunkt i kravene som fremkommer av de ulike IFRS-standardene som transaksjonene, hendelsene eller forholdene er omfattet av. I tillegg identifiseres eventuelle andre opplysninger som også er nødvendige for at primærbrukerne skal forstå virkningen av foretakets transaksjoner, andre hendelser og forhold på foretakets finansielle stilling, resultater og kontantstrømmer.

Opplysninger som primærbrukerne trenger er i henhold til veiledningen (med henvisning til det konseptuelle rammeverkets paragraf 1.4) opplysninger om foretakets ressurser (eiendeler), foretakets forpliktelser (gjeld og egenkapital) og endringer i disse ressursene og forpliktelsene i form av inntekter og kostnader. I tillegg nevnes opplysninger som vil være til hjelp for primærbrukerne for å vurdere om foretakets ledelse og styre har ivarettatt sitt ansvar for foretakets ressurser på en effektiv måte (IFRS Foundation, 2021, paragraf 38).

Det rapporterende foretaket må gjøre en vurdering av hva som er primærbrukernes egenskaper og foretakets egne omstendigheter når det skal tas stilling til om opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke primærbrukernes beslutninger (IAS 1, 2001, paragraf 7). IASB sin veiledning for vesentlighetsvurderinger (IFRS Foundation, 2021) går mer utdypende inn på primærbrukerne og deres informasjonsbehov i paragraf 13 til 23.

Veiledningens paragraf 14 understreker at opplysninger i finansregnskapet ikke skal begrenses til å oppfylle informasjonsbehovet til de eksisterende investorene, långiverne og andre kreditorer, men at det også skal tas hensyn til informasjonsbehovet til potensielle investorer, långiverne og andre kreditorer. Ifølge paragraf 16 av veiledningen må det vurderes hva slags beslutninger primærbrukerne tar med utgangspunkt i finansregnskapet og dermed hva slags opplysninger de trenger for å ta disse beslutningene (IFRS Foundation, 2021). Selskapets finansregnskap kan ikke oppfylle alle informasjonsbehov som primærbrukerne har, men må oppfylle informasjonsbehov som er felles for primærbrukerne (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 1.6; 2021, paragraf 21). Vurderingen av felles informasjonsbehov kan ifølge veiledningens paragraf 22 og 23 gjøres enkeltvis for de tre kategoriene av primærbrukere –

investorer, långivere og andre kreditorer, da det på den måten ikke unnlates å hensynta eventuelle informasjonsbehov som bare er gjeldende for én av kategoriene av primærbrukere.

I henhold til paragraf 25 i IAS 1 skal ledelsen vurdere foretakets evne til fortsatt drift, og må med det identifisere eventuelle hendelser eller forhold som det er knyttet vesentlige usikkerheter til med tanke på fortsatt drift (IAS 1, 2001, paragraf 25).

4.1.3.2 Fastsette vesentlighet

Det neste steget i vesentlighetsprosessen går ut på å vurdere om opplysningene som ble identifisert i steg 1 faktisk er vesentlige. Dette er beskrevet i paragraf 40 til 55 av veiledningen (IFRS Foundation, 2021). Denne vurderingen skal ifølge paragraf 40 tas med utgangspunkt i finansregnskapet som helhet. Steg 2 skal gi et foreløpig sett med vesentlige opplysninger både for presentasjonen av finansregnskapet og for regnskapsføring og måling (IFRS Foundation, 2021, paragraf 43). Opplysninger kan bli vurdert som vesentlige på grunn av arten eller omfanget eller en kombinasjon av disse, og vurderes utfra foretakets omstendigheter. Vurderingene innebærer både kvantitative og kvalitative faktorer (IFRS Foundation, 2021, paragraf 41).

Kvantitative faktorer handler om størrelsen på innvirkningen som transaksjonen, hendelsen eller forholdet har på ulike regnskapstall som primærbrukerne har interesse av. Dette kan være inntekter, mål for lønnsomhet, forholdstall for foretakets finansielle stilling eller mål for kontantstrøm (IFRS Foundation, 2021, paragraf 45). Det må vurderes om innvirkningen er av en slik størrelse at den har betydning for primærbrukernes beslutningstaking. Kvalitative faktorer er egenskaper ved transaksjonene, hendelser eller forhold som gjør det mer sannsynlig at de vil påvirke primærbrukernes beslutninger. Dette kan være kvalitative faktorer som enten er spesifikke for enheten, eller eksterne faktorer. Enhetsspesifikke faktorer kan for eksempel være involvering med nærstående parter av foretaket, transaksjoner, hendelser eller forhold som fremstår som uvanlige, eller uventede variasjoner eller endringer i trender (IFRS Foundation, 2021, paragraf 48). Eksterne kvalitative faktorer er kjennetegn som er spesielle for den konteksten som foretaket opererer i, som geografisk plassering, industrisektoren eller den økonomiske situasjonen. Det trekkes frem i paragraf 51 at det i noen tilfeller kan være at foretaket ikke er eksponert for en risiko som andre foretak innenfor samme bransje er

eksponert for, og at dette da er en opplysning som kan forventes å påvirke primærbrukernes beslutninger, og at det dermed kan være en opplysning som er å regne som vesentlig.

Veiledningens paragraf 53 sier at en effektiv tilnærming for vurdering av vesentlighet er å starte med å vurdere utfra kvantitative vesentlighetsfaktorer først. Dersom foretaket finner at en opplysning er vesentlig kun utfra størrelsen på innvirkningen den har, så trengs det ikke ytterlige vurderinger av andre vesentlighetsfaktorer. Ifølge paragraf 54 er det slik at desto større betydning kvalitative faktorer har, desto lavere blir de kvantitative tersklene for å regne opplysninger som vesentlige. Imidlertid fastslår paragrafen videre at selv om det er kvalitative faktorer av betydning, så kan en opplysning likevel anses som ikke-vesentlig fordi effekten på finansregnskapet er så liten at det ikke forventes å påvirke primærbrukernes beslutninger. Videre kan det også være tilfeller, som beskrevet i paragraf 55 av veiledningen, der opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke primærbrukernes beslutninger uavhengig av kvantitativ størrelse, som for eksempel hvis det er visse opplysninger som granskes nøye av primærbrukerne. Til slutt sier paragraf 55 at det for visse opplysninger som ikke består av tall, kreves at vesentlighetsvurderingen må gjøres utelukkende fra et kvalitativt perspektiv da en kvantitativ vurdering ikke er mulig.

4.1.3.3 Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Det tredje steget av den skisserte vesentlighetsprosessen beskrives i paragraf 56 til 59, og handler om å organisere opplysningene i finansregnskapet på en måte som gjør at de kommuniseres tydelig til primærbrukerne av regnskapet. Dette steget utgjør et utkast til finansregnskapet. Til sist, i steg 4, som beskrives i paragraf 60 til 65, gjennomgås utkastet til finansregnskapet og det gjøres en vurdering av om alle vesentlige opplysninger har blitt identifisert. Her gjøres det vurderinger knyttet til om opplysninger som ikke er vesentlige i seg selv, likevel kan være vesentlige kombinert med andre opplysninger i finansregnskapet. Det kan bli aktuelt at foretaket må gå tilbake til vurderingen i steg 2 og gjøre nye vurderinger slik at opplysninger som de først vurderte som vesentlige, likevel er uvesentlige og kan tas bort fra finansregnskapet.

IAS 1 inneholder flere paragrafer som handler om vesentlighet og sammenslåing av opplysninger (IAS 1, 2001, paragraf 29-31). For eksempel skal hver vesentlige klasse av ensartede poster presenteres separat, og poster av forskjellig art eller med forskjellig funksjon

skal presenteres separat med mindre de er uvesentlige (IAS 1, 2001, paragraf 29). Videre sier paragraf 30 at poster som ikke anses som vesentlige i seg selv kan slås sammen med andre poster i regnskapsoppstillingene eller i notene, og at en post kan anses som tilstrekkelig vesentlig til å presenteres separat i notene, selv om den ikke er tilstrekkelig vesentlig til å spesifiseres som egen post i regnskapsoppstillingene.

Opplysninger som kreves i ulike IFRS-standarder trengs ikke oppgis dersom opplysningene disse omfatter ikke er vesentlige for foretaket (IAS 1, 2001, paragraf 31). Opplysninger om regnskapsprinsipper som gjelder uvesentlige transaksjoner regnes som uvesentlige og trengs heller ikke å opplyses om (IAS 1, 2001, paragraf 117A).

Et foretak skal ikke tilsløre vesentlig informasjon med uvesentlig informasjon eller aggregere informasjon på en måte som gjør at finansregnskapet blir mindre forståelig (IAS 1, 2001, paragraf 30A). Uvesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper som fremlegges skal ikke tilsløre vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper (IAS 1, 2001, paragraf 117D). Forståelighet er en av de forsterkende kvalitative egenskapene for at informasjon skal være nyttig for brukerne (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 2.23). For å være nyttig må finansiell informasjon også være relevant og gi en tro gjengivelse av hva den er ment å kommunisere (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 2.4). Dette er de to grunnleggende kvalitative egenskapene for brukernyttig finansiell informasjon som IFRS-rammeverket er bygget på (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 2.5). Videre øker nytteverdien også hvis informasjonen oppfyller de andre forsterkende kvalitative egenskapene som er at informasjonen skal være sammenlignbar, verifiserbar og rettidig (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 2.23).

4.2 Vesentlighet og bærekraftsrapportering etter ESRS

4.2.1 Definisjon av vesentlighet

ESRS 1 General Requirements (ESRS 1, 2023) er bærekraftsstandarden som fastsetter de generelle kravene for bærekraftsrapporteringen i samsvar med CSRD. Paragraf 28 i standarden slår fast at et bærekraftsrelatert forhold er vesentlig når det oppfyller gitte kriterier for å regnes som påvirkningsvesentlighet eller som finansiell vesentlighet, eller begge. Videre er påvirkningsvesentlighet og finansiell vesentlighet de to dimensjonene av dobbel vesentlighet, og begrepene «vesentlig» eller «vesentlighet» gjennom hele ESRS er ment å

referere til dobbel vesentlighet om ikke annet er spesifisert (ESRS 1, 2023, paragraf 37).

CSRD artikkel 29 (Directive 2022/2464) forklarer dobbel vesentlighet som at selskapene skal rapportere både fra «utsiden og inn», som vil si hvordan eksterne faktorer påvirker selskapene sine interne finansielle og operasjonelle forhold, og fra «innsiden og ut» som betyr hvordan selskapet sine interne prosesser og handlinger påvirker eksterne forhold.

Begrepene påvirkningsvesentlighet og finansiell vesentlighet er ytterligere definert i ESRS 1 avsnitt 3.4 og 3.5. Påvirkningsvesentlighet beskrives som bærekraftsrelaterte forhold ved enheten som fører til positive eller negative utslag på mennesker eller miljø på kort, medium eller lang sikt. Dette gjelder forhold ved enhetens egne operasjoner, gjennom dens produkter og tjenester, og oppstrøms og nedstrøms verdikjede og via forretningsforbindelser (ESRS 1, 2023, paragraf 43).

Finansiell vesentlighet for bærekraftsrapportering beskrives som en utvidelse av det vesentlighetsbegrepet som brukes for å bestemme innholdet i den finansielle rapporteringen (ESRS 1, 2023, paragraf 47). Vurdering av finansiell vesentlighet tilsvarer den informasjonen som vurderes som vesentlig for primærbrukerne av finansregnskapet i deres beslutningstaking om å tilføre ressurser til enheten og informasjonen anses som vesentlig dersom «utelatelse, feilinformasjon eller tilsløring av informasjon med rimelighet kan antas å påvirke beslutningene primærbrukerne tar med bakgrunn i bærekraftsrapporteringen» (vår oversettelse) (ESRS 1, 2023, paragraf 48). Den finansielle vesentligheten i bærekraftssammenheng beskrives videre i paragraf 49 i form av bærekraftsrelaterte forhold som fører til risikoer eller muligheter for enheten. Dersom disse forholdene har «vesentlig innvirkning, eller det er rimelig å forvente at de vil ha vesentlig innvirkning på enhetens utvikling, finansielle stilling, finansielle opptreden, kontantstrømmer, tilgang på finansiering eller kapital på kort, medium eller lang sikt» er de å regne som vesentlige fra et finansielt perspektiv (ESRS 1, 2023, paragraf 49).

I figuren nedenfor (figur 2) illustreres dobbel vesentlighet. Alle bærekraftsforhold som faller innenfor enten påvirkningsvesentlighet, finansiell vesentlighet eller begge faller innenfor konseptet «dobbelt vesentlighet». Figuren er basert på figur 1a i implementeringsguiden til EFRAG (EFRAG, 2023b).

Figur 3. Dobbel vesentlighet

ESRS 1 paragraf 14 utdyper at det doble vesentlighetsperspektivet utledes fra «IROs» som er «impacts, risks and opportunities», altså påvirkning, risiko og muligheter. Disse tre uttrykkene er gjennomgående i alle ESRS-standardene. Påvirkningsvesentlighet og finansiell vesentlighet er ikke uavhengige av hverandre og sammenhengen mellom dem må være en del av vesentlighetsvurderingen (ESRS 1, 2023, paragraf 38). Det vanligste er å ta utgangspunkt i påvirkning, men det er også mulig å anse forhold som vesentlige basert på kun risiko og/eller muligheter. Selskapets viktigste påvirkninger, risikoer og muligheter skal forstås som å tilsvare de vesentlige påvirkningene, risikoene og mulighetene som identifiseres i henhold til prinsippet om dobbel vesentlighet og skal inkluderes i bærekraftsrapporteringen (ESRS 1, 2023, paragraf 41).

Vesentlighet er beskrevet som et enhetsspesifikt aspekt av relevans, basert på art og omfang, eller både arten og omfanget, av elementene som opplysningene tilhører (ESRS 1, 2023, paragraf QC4).

4.2.2 Brukere/interessenter

I CSRD artikkel 9 (Directive 2022/2464) er interessentene delt inn i to grupper. Den første gruppen består av investorer som ønsker en bedre forståelse av risikoer og muligheter knyttet til bærekraftsaspekter som kan påvirke deres investeringer, og følgelig deres potensielle avkastning. Den andre gruppen består av samfunnsdeltakere (sivilbefolkningen, ikke-statlige organisasjoner med mer) som ønsker å forstå, og dermed ansvarliggjøre selskaper, for deres handlinger som påvirker mennesker, klima og andre ESG-aspekter. I tillegg er det nevnt «andre interessenter» som kan ha ulike grunner til å være interessert i

bærekraftsrapporteringen til selskapene. Felles for alle gruppene av interessenter er at de ønsker mer informasjon og muligheten til å sammenligne selskaper, både innen samme bransje, men også på tvers av bransjer. I CSRD artikkel 37 understrekes betydningen av sammenlignbarhet for brukerne av rapportene, og det fremkommer at det skal være mulig å sammenligne informasjonen både over tid for det enkelte selskap, men også fra et selskap til et annet.

Paragraf 22 i ESRS 1 (2023) definerer interessenter som «de som kan påvirke eller bli påvirket av virksomheten» (vår oversettelse), og stiller opp to hovedgrupper av interessenter i henholdsvis bokstav a og b: berørte interessenter og brukere av bærekraftsrapporter. Berørte interessenter beskrives som «individer eller grupper som blir eller kan bli utsatt for en positiv eller negativ påvirkning av selskapets egne aktiviteter eller via forretningsforbindelser i selskapets verdikjede» (vår oversettelse). Videre beskrives brukerne av bærekraftsrapporter som primærbrukerne av finansregnskapet, og andre brukere av bærekraftsrapporter. Noen interessenter kan være en del av begge hovedgruppene, mens andre tilhører kun én av gruppene (ESRS 1, 2023, paragraf 23). Identifiseringen av interessentene er en viktig del av vesentlighetsvurderingen (ESRS 1, 2023, paragraf 24). Det er videre listet opp andre mulige kategorier av interessenter i paragraf AR 6 i ESRS 1 som «ansatte og andre arbeidere, leverandører, konsumenter, kunder, sluttbrukere, lokalsamfunn og sårbare grupper, offentlige myndigheter, inkludert lovgivere og sentralbanken» (vår oversettelse). Naturen kan også være å regne som en såkalt «stille interessent» (ESRS 1, 2023, paragraf AR7).

Dialog med interessenter som påvirkes av selskapet er en del av vesentlighetsvurderingen, noe som også blir beskrevet nedenfor under identifisering av vesentlig informasjon (ESRS 1, 2023, paragraf AR8). Bærekraftsrelatert informasjon som kan utgjøre en forskjell for brukernes beslutninger overfor selskapet anses å være relevant (ESRS 1, 2023, paragraf QC1). For at brukerne skal forstå påvirkninger, risikoer og muligheter, må fremstillingen av disse inneholde all informasjon som er vesentlig, blant annet hvordan selskapet har tilpasset sin strategi, risikostyring og selskapsstyring til påvirkningene, risikoene eller mulighetene og hvilke metoder som brukes for å sette mål og for å måle prestasjoner (ESRS 1, 2023, paragraf QC6). Hvis selskapet anser det relevant for brukernes informasjonsbehov for å ta beslutninger eller for brukeres interesse om selskapets påvirkninger, skal selskapet opplyse om informasjon og datapunkter eller enhetsspesifikke opplysninger i henhold til de ulike opplysningskravene (ESRS 1, 2023, paragraf 31). For at brukere av bærekraftsrapporteringen

skal forstå selskapets vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter kan det også være nødvendig å opplyse om vesentlig informasjon om selskapets verdikjede (ESRS 1, 2023, paragraf 65).

4.2.3 Vesentlighetsvurderinger

Vesentlighetsvurderingen er utgangspunktet for bærekraftsrapporteringen etter ESRS, noe paragraf 26 i ESRS 1 slår fast. EFRAG sin implementeringsguide illustrerer i paragraf 64 og figur 3 hvordan vesentlighetsvurderingen kan utføres som en prosess inndelt i fire steg (EFRAG, 2023b):

- Steg A: Forståelse av konteksten
- Steg B: Identifisere faktiske og mulige påvirkninger, risikoer og muligheter relatert til bærekraftsforhold
- Steg C: Vurdering og fastsettelse av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter relatert til bærekraftsforhold
- Steg D: Rapportering

Som en del av kontekstforståelsen i steg A inngår det å forstå hvilke aktiviteter selskapet driver med, hvem som er dets forretningsforbindelser, andre kontekstavhengige forhold, samt forståelse av interessenter som blir påvirket av selskapet (EFRAG, 2023b). De andre stegene blir nærmere beskrevet nedenfor.

4.2.3.1 Identifisere vesentlig informasjon

Den rapporterende enheten skal identifisere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter som skal rapporteres (ESRS 1, 2023, paragraf 25). Ifølge implementeringsguidens paragraf 71 handler steg B av vesentlighetsprosessen om å identifisere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter relatert til selskapets egen drift og verdikjede. Identifisering av disse vil gi en lang liste for videre vurdering av hvorvidt disse er vesentlige (EFRAG, 2023b, s. 20).

Identifisering av aktuelle og potensielle påvirkninger, både positive og negative, er også nevnt i paragraf AR9 bokstav b i ESRS 1. Denne identifiseringen innebærer i henhold til denne paragrafen også det å involvere interessenter og eksperter, samt å ta hensyn til forskning vedrørende relevante bærekraftsforhold. Dialog med berørte interessenter innebærer at det

etterspørres innspill og tilbakemeldinger om påvirkninger, risikoer og muligheter fra for eksempel ansatte, foreninger, brukere av bærekraftsrapporter og ulike eksperter (ESRS 1, 2023, paragraf AR8).

Vurdering av hva som er vesentlig fra det finansielle perspektivet av den doble vesentligheten handler om å identifisere den informasjonen som primærbrukerne av finansregnskapet anser som vesentlig når de skal ta beslutninger om å tilføre ressurser til virksomheten (ESRS 1, 2023, paragraf 48). Som nevnt tidligere under definisjon av vesentlighet dreier det seg om opplysninger som har så stor betydning for brukernes beslutningstaking at brukerne ville endret sine beslutninger dersom disse opplysningene enten var utelatt, inneholdt feil eller på en eller annen måte var tilslørt. Utgangspunktet for den finansielle vesentligheten er ifølge paragraf AR14 å identifisere risikoer og muligheter som kan ha innvirkning på enhetens finansielle stilling, økonomiske resultater, kontantstrømmer og tilgang på kapital på kort, middels eller lang sikt. Dette innebærer å identifisere hvilke ressurser enheten er avhengig av, både naturressurser og sosiale ressurser (ESRS 1, 2023, paragraf AR14 bokstav a). Deretter klassifiseres disse ressursene enten som risikoer eller muligheter. De klassifiseres som risikoer dersom de er forventet å gi negative utslag på enhetens fremtidige kontantstrømmer eller kapital, og som muligheter dersom det i motsatt fall forventes at ressursene vil gi positive utslag på selskapets fremtidige kontantstrømmer eller kapital.

Som et hjelpeverktøy i prosessen med å identifisere vesentlige bærekraftsrelaterte forhold oppstiller paragraf AR16 i ESRS 1 en liste med slike forhold som selskapet skal ta stilling til. Denne listen er også omtalt i EFRAG sitt utkast til implementeringsguide i paragraf 72 og 75 som en hjelp for å identifisere påvirkninger, risikoer og muligheter og for å sikre fullstendighet (EFRAG, 2023b, s. 21). Listen i paragraf AR16 i ESRS 1 er delt inn i 10 temaer som igjen består av undertema. Hovedtemaene er 1) klimaendringer, 2) forurensning, 3) vann og marine ressurser, 4) biologisk mangfold og økosystemer, 5) ressursbruk og sirkulærøkonomi, 6) egne ansatte, 7) arbeidere i verdikjeden, 8) berørte lokalsamfunn, 9) forbrukere og sluttbrukere, og 10) forretningsatferd. Hver av disse har en tilknyttet ESRS-standard (som presentert i tabell 2 tidligere i oppgaven) som er bestemmende for rapporteringen relatert til det aktuelle bærekraftsrelaterte forholdet, og som selskapet må følge dersom dette forholdet vurderes som vesentlig. Det er imidlertid også slått fast i AR16, med henvisning til paragraf 11 i standarden, at det ikke er tilstrekkelig at selskapet kun vurderer de opplistede bærekraftsrelaterte forholdene. Selskapet skal også vurdere om det er påvirkninger,

risikoer eller muligheter som ikke dekkes av noen ESRS-standard, men som kan være vesentlige for selskapet, og må da oppgi ytterligere opplysninger som er enhetsspesifikke.

For å identifisere og vurdere relevante områder i selskapets verdikjede er det presisert at fokuset i vurderingen skal legges der det anses at muligheten for at vesentlige påvirkninger, risikoer eller muligheter skal oppstå er stor på grunn av aktivitetene, forretningsforbindelser, geografisk område eller andre forhold som omfattes (ESRS 1, 2023, paragraf 39). Det er ikke krav om å rapportere på hvert eneste område og aktør i verdikjeden, men på de områdene som anses som vesentlige (ESRS 1, 2023, paragraf 64). Det presiseres i ESRS 1 paragraf 66 at det doble vesentlighetsprinsippet skal legges til grunn når påvirkninger, risikoer og muligheter relatert til bærekraftsforhold i egen virksomhet og verdikjede, både oppstrøms og nedstrøms, skal vurderes.

I noen tilfeller kan det også bli identifisert vesentlige negative påvirkninger eller vesentlige risikoer som følge av handlinger som selskapet har satt i gang, som tiltak mot visse påvirkninger eller risikoer eller for å utnytte visse muligheter (ESRS 1, 2023, paragraf 52). Et eksempel her kan være at enkelte produkter tas ut av produksjon for å kutte karbonutslipp, noe som kan medføre vesentlig negativ påvirkning på egne ansatte.

For selskap med konsolidert rapportering skal alle datterselskapene inkluderes i identifiseringen av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter (ESRS 1, 2023, paragraf 102).

4.2.3.2 Fastsette vesentlighet

Etter å ha identifisert faktiske og potensielle påvirkninger, risikoer og muligheter skal det videre vurderes og fastsettes vesentlighet for disse (ESRS 1, 2023, paragraf AR9 bokstav c og AR15). Virksomheten skal bruke hensiktsmessige kvantitative og/eller kvalitative terskelverdier for bestemme hvilke påvirkninger, risikoer og muligheter som er vesentlige og hvilke bærekraftsrelaterte forhold som er vesentlige for rapporteringsformål (ESRS 1, 2023, paragraf 42). Standarden utdyper imidlertid ikke noe om hvordan terskelverdiene skal settes. EFRAG sitt utkast til implementeringsguide for vesentlighetsvurdering etter ESRS går litt nærmere inn på dette, og denne slår fast i paragraf 27 at vurderingen av hva som er vesentlig krever utøvelse av skjønn, og at kriteriene i ESRS 1 skal benyttes som utgangspunkt for å

sette terskelverdier, men at det også kan være egne omstendigheter ved virksomheten som må tas hensyn til (EFRAG, 2023b).

Fastsettelse av påvirkningsvesentlighet

For negative påvirkninger på mennesker og miljø setter bestemmelsen i paragraf 45 i ESRS 1 noen kriterier for vesentlighetsvurderingen. Bestemmelsen henviser til FN sine veiledninger om næringsliv og menneskerettigheter og OECD sine retningslinjer om multinasjonale selskaper. Vurderingen av vesentligheten for en faktisk negativ påvirkning baseres i henhold til bestemmelsen på alvorlighetsgraden. Denne alvorlighetsgraden vurderes med bakgrunn i tre faktorer: a) skala, b) omfang og c) uoppretteligheten dersom det skulle inntreffe.

Når det gjelder en vesentlighetsvurdering av mulige negative påvirkninger gjøres vurderingen av vesentlighet i tillegg til alvorlighetsgrad også utfra sannsynligheten for at påvirkningen inntreffer (ESRS 1, 2023, paragraf 45). Implementeringsguiden til EFRAG har under kapittel 3.6.2 inkludert en figur for illustrasjon av terskelverdier for mulige påvirkninger, der det er satt opp en matrise med alvorlighetsgrad langs den vertikale akse og sannsynlighet langs den horisontale akse. For mulige negative påvirkninger knyttet til menneskerettigheter, så fastsetter siste ledd i paragraf 45 at alvorlighetsgraden har større betydning for vesentlighetsvurderingen enn sannsynligheten.

Vesentlighetsvurderinger for positive påvirkninger vurderes utfra skala og omfang for faktiske påvirkninger, og utfra skala, omfang og sannsynlighet for mulige påvirkninger (ESRS 1, 2023, paragraf 46).

Fastsettelse av finansiell vesentlighet

For å vurdere finansiell vesentlighet, som er den andre dimensjonen av dobbel vesentlighet, så skal risiko og muligheter vurderes basert på sannsynlighet for at de skjer og det potensielle omfanget av de finansielle effektene dersom det skulle skje (ESRS 1, 2023, paragraf 51).

Hvordan disse risikoene og mulighetene bidrar til finansielle effekter skal vurderes for kort, medium og lang sikt (ESRS 1, 2023, paragraf AR15). Dette gjøres ved å basere vurderingene på scenarioer eller prognoser for forhold som det er sannsynlig at vil inntreffe (ESRS 1, 2023, paragraf AR15 bokstav a). Videre vurderes potensielle finansielle effekter relatert til bærekraftsforhold som gjelder situasjoner som kan inntreffe, men som på en skala for sannsynlighet er vurdert under nivået for «mer sannsynlig enn ikke», eller eiendeler og

forpliktelse som ikke er, eller som ikke enda er regnskapsført (ESRS 1, 2023, paragraf AR15 bokstav b). Som eksempler nevnes det her mulige situasjoner som følge av fremtidige hendelser som kan påvirke enhetens potensiale for generering av kontantstrømmer; intellektuell eller menneskelig kapital som ikke er regnskapsført som eiendeler, men som kan ha betydelig innvirkning på økonomiske resultater; og mulige fremtidige hendelser som kan ha innvirkning på utviklingen av denne intellektuelle og menneskelige kapitalen.

For å sette vesentlighetsgrenser for den finansielle vesentligheten gir EFRAG sin veiledning noe informasjon om hvordan dette kan gjøres i kapittel 3.7. Ifølge paragraf 123 i veiledningen kan det settes vesentlighetsgrenser ved å enten benytte absolutte tallstørrelser, eller relative tallstørrelser som prosentandeler av elementer i finansregnskapet. Det trekkes frem at tilnærmingen som benyttes for å fastsette vesentlighetsgrenser i utarbeidelsen av finansregnskapet kan benyttes som inspirasjon også for den finansielle vesentligheten innenfor bærekraftsrapporteringen, men at tidshorizonten som benyttes for vurderingen til bærekraftsrapporteringen vil være lengre enn for finansregnskapet. Paragraf 124 understreker videre at vesentlighetsvurderingen for finansiell vesentlighet må inkludere finansielle effekter som skyldes naturressurser og sosiale ressurser som virksomheten er avhengig av, selv om disse ikke oppfyller kriteriene for balanseføring i regnskapet. Den rapporterende enheten kan altså ikke gjøre vesentlighetsvurderingen for finansiell vesentlighet kun med utgangspunkt i det som er balanseført i regnskapet. Paragraf 125 og 126 i veiledningen trekker frem det kvalitative aspektet for vesentlighet, der bærekraftsrelaterte forhold kan være vesentlige fra det finansielle perspektivet på grunn av sin art, til tross for at den finansielle effekten ikke kan måles pålitelig. Da benyttes det grader av sannsynlighet for å beregne den finansielle effekten. Det kan også være spesielle forhold ved sektoren som selskapet opererer i som kan gjøre det utsatt for omdømmerisiko, der den finansielle effekten av denne risikoen ikke lar seg måle, men da det kan ha innvirkning på investorers villighet til å tilføre selskapet kapital kan det av den grunn bli ansett som en vesentlig risiko.

For å vurdere om informasjon om mulige fremtidige hendelser er vesentlige skal selskapet i tillegg til de andre bestemmelsene for vurdering av vesentlighet i kapittel 3 i ESRS 1, også vurdere a) mulige finansielle effekter av hendelsene, b) alvorlighetsgraden av påvirkningene på mennesker og miljø som følge av de mulige hendelsene, og c) hele spekteret av mulige utfall og sannsynlighetene for de mulige utfallene innenfor spekteret (ESRS 1, 2023, paragraf 91). Alle relevante fakta og omstendigheter skal tas i betraktning ved vurdering av mulige

utfall, også informasjon om utfall med lav sannsynlighet, men stor påvirkning, da denne kan bli vesentlig ved aggregering (ESRS 1, 2023, paragraf 92).

4.2.3.3 Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Når den rapporterende enheten har kommet frem til at et bærekraftsrelatert forhold er vesentlig skal opplysningskravene i den relevante ESRS-standard som omhandler det spesifikke forholdet følges, og det skal opplyses om ytterligere enhetsspesifikk informasjon hvis det vesentlige bærekraftsrelaterte forholdet ikke dekkes tilstrekkelig i noen av ESRS-standardene (ESRS 1, 2023, paragraf 30). For enhetsspesifikke opplysninger må opplysningene som gis oppfylle de kvalitative egenskapene for informasjon, og samtidig inkludere all vesentlig informasjon på rapporteringsområdene for styring, strategi, påvirkninger, risikoer og muligheter, og beregninger og mål (ESRS 1, 2023, paragraf AR2). Videre når det gjelder hva slags informasjonen som skal oppgis om vesentlige bærekraftsrelaterte forhold på de nevnte rapporteringsområdene er dette slått fast i ESRS 2 (ESRS 1, 2023, paragraf 7). Den rapporterende enheten skal gi informasjon om prosessen som er utført for å identifisere og fastsette vesentlighet for påvirkninger, risikoer og muligheter (ESRS 1, 2023, paragraf 26). Krav om dette er gitt i opplysningskrav IRO-1 i ESRS 2 (ESRS 2, 2023, paragraf 51-53). Generelle opplysningskrav om påvirkninger, risikoer og muligheter som har blitt vurdert som vesentlige og hvordan disse relaterer seg til enhetens strategi og forretningsmodell skal gis i samsvar med opplysningskrav SBM-3 i ESRS 2 (ESRS 2, 2023, paragraf 46-49). Enheten skal også opplyse om hvilke av opplysningskravene etter de ulike ESRS-standardene som enheten har oppfylt og som dermed er inkludert i enhetens bærekraftsrapportering, i henhold til opplysningskrav IRO-2 i ESRS 2 (ESRS 2, 2023, paragraf 54-59).

I ESRS 1 vedlegg E fremstilles det også et diagram som kan benyttes for å kartlegge hvilke opplysningskrav som vil gjelde for den rapporterende enhetens bærekraftsrapportering. Alle opplysningskrav som følger av ESRS-standardene kan unnlates dersom et tema ikke regnes som vesentlig for den rapporterende enheten (ESRS 1, 2023, paragraf 32). Imidlertid må det ifølge paragraf 32 for forhold som reguleres av standarden ESRS E1 *Climate change* gis en grundig og detaljert forklaring for hvorfor et forhold relatert til klimaendringer ikke er vesentlig, dersom det er konkludert med dette. Her er det også et krav om at det må foretas en analyse om hvordan dette vil være fremover i tid, altså om forholdet vil forbli uvesentlig eller

om det er forventet at dette kan endre seg og dermed bli et vesentlig moment i fremtiden. For forhold som derimot anses som vesentlige skal det gis opplysninger om beregninger for det vesentlige forholdet i henhold til kravene som er gitt i avsnittet om «Metrics and Targets» i den relevante ESRS-standard (ESRS 1, 2023, paragraf 34). Informasjon om datapunkter relatert til beregningen kan unnlates hvis denne informasjonen er vurdert å være uvesentlig og ikke trengs for å oppfylle opplysningskravene (ESRS 1, 2023, paragraf 34 bokstav b).

Dersom det er etablert retningslinjer, gjort handlinger og satt mål relatert til et forhold som er vurdert som vesentlig, skal det oppgis informasjon som kreves i henhold til opplysningskravene og datapunktene i de forskjellige ESRS-standardene som omhandler det aktuelle bærekraftsforholdet, samt minimumskravene for opplysninger som gis for «*policies, actions og targets*» i ESRS 2 (ESRS 1, 2023, paragraf 33). I tilfeller der den rapporterende enheten ikke kan oppfylle disse opplysningskravene fordi enheten ikke har slike retningslinjer, handlinger eller mål på plass, skal det oppgis en tidsramme for når de forsøker å ha dette i orden (ESRS 1, 2023, paragraf 33).

I tilfeller der det er identifisert vesentlige negative påvirkninger eller vesentlige risikoer som følge av handlinger som selskapet har satt i gang på grunn av andre påvirkninger, risikoer eller muligheter som beskrevet i paragraf 52 nevnt ovenfor, skal selskapet opplyse om de vesentlige negative påvirkningene eller risikoene sammen med handlingene disse kommer av og kryss-referere til temaet som påvirkningen eller risikoene er knyttet til (ESRS 1, 2023, paragraf 53 bokstav a). I tillegg skal det lages en beskrivelse av tiltak mot de vesentlige negative påvirkningene eller vesentlige risikoene under temaene de hører til (ESRS 1, 2023, paragraf 53 bokstav b).

Når det gjelder aggregering og disaggregering av vesentlige opplysninger, skal informasjon presenteres per land i tilfeller hvor det er betydelige variasjoner av vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter på tvers av landegrensene, og når presentasjon på et høyere aggregeringsnivå vil tilsløre vesentlig informasjon om påvirkninger, risikoer og muligheter, eller b) per lokasjon eller per eiendel når vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter er nært knyttet til en spesifikk lokasjon eller eiendel (ESRS 1, 2023, paragraf 54). Ulike nivåer av data eller data fra flere lokasjoner av samme nivå som er aggregert må ikke føre til at detaljer eller konteksten som er nødvendig for å tolke informasjonen blir tilslørt, og videre må ikke vesentlige elementer av ulik art aggregeres (ESRS 1, 2023, paragraf 56).

Opplysninger om vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter tilknyttet direkte og indirekte forretningsforbindelser i oppstrøms og nedstrøms verdikjede som fremkommer av selskapets vesentlighetsanalyser skal rapporteres om i henhold til spesifikke krav vedrørende verdikjeden gitt i andre ESRS-standarder (ESRS 1, 2023, paragraf 63). Vesentlig informasjon om verdikjeden skal inkluderes når dette er nødvendig for at informasjonen skal oppfylle de kvalitative egenskapene ved informasjon (ESRS 1, 2023, paragraf 65 bokstav b).

Det skal, i tilfeller der dette er hensiktsmessig, gis beskrivelser relatert til informasjon om vesentlige transaksjoner, andre hendelser eller omstendigheter som forekommer etter utløpet av rapporteringsperioden, der det i beskrivelsen skal gis indikasjoner for hendelsenes eksistens, art og mulige konsekvenser (ESRS 1, 2023, paragraf 94).

Opplysninger om muligheter skal inneholde beskrivende informasjon som muliggjør for leseren å forstå disse mulighetene for den rapporterende enheten eller for hele sektoren (ESRS 1, 2023, paragraf 109).

Det er gitt unntak fra opplysningsplikt for sensitiv eller klassifisert informasjon, selv om denne informasjonen er vesentlig fra et bærekraftsperspektiv (ESRS 1, 2023, paragraf 105). Selskapet skal ifølge paragraf 108 sørge for at det totale informasjonsbildet blir så korrekt som mulig og i minst mulig grad blir svekket av unnlattelsen av de sensitive forholdene.

ESRS 1 beskriver også hvordan informasjon om vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter skal kobles sammen med finansregnskapet (ESRS 1, 2023, paragraf 123-126). Når det er direkte koblinger mellom opplysninger i bærekraftsrapporteringen og opplysninger i finansregnskapet slik at bærekraftsrapporteringen inkluderer beløpsmessige størrelser som overskrider vesentlighetsgrensene som benyttes for finansregnskapet, skal det være henvisninger fra bærekraftsrapporteringen til de relevante stedene i finansregnskapet hvor informasjonen er nevnt (ESRS 1, 2023, paragraf 124). Videre skal indirekte koblinger med finansregnskapet tydeliggjøres, det vil si at det skal henvises fra informasjon i bærekraftsrapporteringen som består av beløpsmessige størrelser eller datapunkter som er en aggregering av eller en del av beløpsmessige størrelser i finansregnskapet, til de aktuelle linjer eller steder i finansregnskapet hvor tilsvarende informasjon kan bli funnet (ESRS 1, 2023, paragraf 125).

Informasjonen som presenteres i bærekraftsrapporteringen må oppfylle de to grunnleggende egenskapene relevans og tro gjengivelse (ESRS 1, 2023, paragraf 19). Tro gjengivelse innebærer blant annet at fremstillingen av en påvirkning, risiko eller mulighet må være fullstendig ved å inkludere all vesentlig informasjon som er nødvendig for at brukerne skal forstå denne. Dette inkluderer det å beskrive hvordan deres strategi, risikostyring og ledelse er tilpasset disse påvirkningene, risikoene og mulighetene, samt hvilke beregninger som er benyttet for selskapets mål og prestasjoner (ESRS 1, 2023, paragraf QC6). Videre skal fremstillingen være nøytral og uten partiskhet i utvelgelsen av opplysningene som skal gis, og det skal være like stor oppmerksomhet rettet mot negative og positive påvirkninger fra påvirkningsvesentlighets-perspektivet, som mot vesentlige risikoer og muligheter fra det finansielle vesentlighetsperspektivet (ESRS 1, 2023, paragraf QC7). Presise opplysninger krever at selskapet har tilstrekkelige prosesser og interne kontroller for å unngå vesentlige feil og vesentlig feilinformasjon (ESRS 1, 2023, paragraf QC9). Videre gjelder det for presise opplysninger blant annet at faktaopplysninger skal være frie for vesentlige feil, beskrivelser skal være presise, det skal komme tydelig frem når det er brukt estimater og prognoser, og påstander som gis skal være rimelige og basert på informasjon med tilstrekkelig kvalitet og kvantitet (ESRS 1, 2023, paragraf QC9). Konsise opplysninger, som gjør at informasjon blir mer forståelig, innebærer at opplysningene bare består av vesentlig informasjon (ESRS 1, 2023, paragraf QC16 og QC17).

4.3 Vesentlighet og bærekraftsrapportering etter IFRS

4.3.1 Definisjon av vesentlighet

«Vesentlighet er et enhetsspesifikt aspekt av relevans basert på arten eller omfanget, eller begge deler, av elementene som informasjonen relateres til, i konteksten av enhetens bærekraftsrelaterte finansielle opplysninger» (IFRS S1, 2023, paragraf 14, vår oversettelse). Informasjon er vesentlig dersom det er rimelig å forvente at utelatelse, feilinformasjon eller det at informasjonen er tilslørt, kan påvirke de beslutningene som primærbrukerne av generelle finansielle rapporter tar på grunnlag av disse rapportene, som inkluderer regnskapet og bærekraftsrelatert finansiell informasjon om enheten som rapporteringen gjelder for (IFRS S1, 2023, paragraf 18).

4.3.2 Brukere/interessenter

Definisjonen av vesentlig informasjon som nevnt over er direkte knyttet til primærbrukerne og deres handlinger overfor selskapet. I likhet med IFRS sitt rammeverk for finansiell rapportering regnes primærbrukere også etter IFRS sine bærekraftsstandarder for å være eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IFRS S1, 2023, vedlegg A).

Primærbrukerne skal antas å ha relativt god kunnskap om selskapet, deres virksomhet og markedet generelt (IFRS S1, 2023, paragraf B17), og dette vil gjenspeile seg i hvordan rapportene utarbeides. Det kan, og vil i praksis ofte, forekomme at ulike individer eller grupper av primærbrukere vil ha ulike informasjonsbehov- og ønsker. IFRS S1 paragraf B18 slår da fast at rapportene skal utarbeides på en slik måte at de møter den gjennomsnittlige bruker.

Paragraf B14 fastsetter at primærbrukernes beslutninger vedrørende enheten gjelder de tre områdene a) kjøp, salg eller eierskap av aksjer, egenkapital eller andre former for egenkapital- eller gjeldsposter, bokstav b) tilbud av lån eller andre former for kreditt, og bokstav c) bruk av stemmerettigheter, eller på andre måter, påvirkning av selskapets virksomhet eller tilgang på deres økonomiske ressurser. Brukernes vurderinger og valg vil være basert på deres forventninger om avkastning, som igjen er basert på deres vurdering om timing, størrelsen og usikkerheten om fremtidige kontantstrømmer til selskapet (IFRS S1, 2023, paragraf B15).

4.3.3 Vesentlighetsvurderinger

En enhet skal gi opplysninger om vesentlig informasjon om bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter som det er rimelig å forvente at kan påvirke enhetens utsikter (IFRS S1, 2023, paragraf 17). Vurdering av om informasjon er forventet å påvirke primærbrukernes beslutninger som nevnt ovenfor, og dermed om den er vesentlig, skal baseres på egenskaper ved primærbrukerne og enhetsspesifikke forhold (IFRS S1, 2023, paragraf B16).

4.3.3.1 Identifisere vesentlig informasjon

Bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter som med rimelighet kan antas å ha innvirkning på enhetens utsikter skal identifiseres ved å ta i bruk relevant og nyttig informasjon som enheten

har tilgang på uten at dette skal medføre unødvendige kostnader eller anstrengelser for enheten (IFRS S1, 2023, paragraf B6 bokstav a). I tillegg må enheten bestemme hvor i verdikjeden disse risikoene og mulighetene befinner seg, ifølge paragrafens bokstav b. Informasjonen enheten benytter kan både være intern og ekstern, eller en kombinasjon, som beskrevet i paragraf B9 av standarden. Det må i henhold til paragraf B10 gjøres en balansert vurdering av kostnaden og innsatsen som kreves av enheten for å innhente informasjon om bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter, mot de fordelene primærbrukerne oppnår ved å få disse opplysningene.

I tillegg til å følge kravene som gis i IFRS sine bærekraftsstandarder for identifisering av risikoer og muligheter, skal enheten ta i betraktning de opplysningstemaene som er gitt i SASB-standardene (IFRS S1, 2023, paragraf 54 og 55 bokstav a). SASB-standardene inneholder de bærekraftsrelaterte risikoene og mulighetene som er mest relevante for investorers beslutningstaking innenfor 77 ulike industrier (IFRS Foundation, u.å.-e). For å identifisere risikoer og muligheter kan enheten også referere til, og vurdere anvendeligheten av andre relevante rammeverk, eller vurdere om bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter som er blitt identifisert av andre selskaper i samme industri eller geografiske område også er gjeldende for den (IFRS S1, 2023, paragraf 55 bokstav b).

Dersom en bærekraftsrelatert risiko eller mulighet ikke dekkes av en IFRS bærekraftsstandard er det gitt veiledning i paragraf 57-58 i IFRS S1 som skal følges (IFRS S1, 2023, paragraf B20). Dersom dette er tilfelle må det benyttes skjønn for å identifisere informasjon som er relevant for brukernes beslutningstaking, samt at informasjonen må gi en riktig fremstilling av risikoen eller muligheten (IFRS S1, 2023, paragraf 57). I paragraf C2 står det også at enheten i disse skjønnsmessige vurderingene i tillegg kan undersøke om GRI-standardene eller de europeiske bærekraftsstandardene er anvendelige for den aktuelle risikoen eller muligheten og i så fall benytte seg av disse, så lenge disse ikke motsier IFRS sine bærekraftsstandarder. Paragraf B26 i IFRS S1 slår også fast at det skal gis ekstra opplysninger utover det som kreves av bærekraftsstandardene dersom dette anses som nødvendig for at primærbrukerne skal kunne forstå effektene av de bærekraftsrelaterte risikoene og mulighetene på enhetens økonomiske utsikter.

Vesentlighetsvurderinger skal revurderes for hver rapporteringsdato slik at endrede omstendigheter og forutsetninger blir tatt hensyn til, da endringer ved enheten eller eksterne

omgivelser kan gjøre at informasjon som er gitt i bærekraftsrapporteringen for tidligere perioder, ikke lenger anses vesentlige (IFRS S1, 2023, paragraf B28). I motsatt fall kan også informasjon som ikke ble ansatt som vesentlig tidligere, bli vurdert som vesentlig på grunn av endrende omstendigheter.

4.3.3.2 Fastsette vesentlighet

Det er ikke gitt noen bestemte grenser for vesentlighet i standarden som er gjeldende i alle tilfeller siden vesentlighetsvurderingen må gjennomføres spesifikt for enheten (IFRS S1, 2023, paragraf B19). Informasjonen som er identifisert til å kunne være vesentlig skal vurderes enkeltvis eller sammen med annen informasjon, og både kvantitative og kvalitative faktorer skal tas med i vesentlighetsvurderingen (IFRS S1, 2023, paragraf B21).

For mulige fremtidige hendelser skal det vurderes om informasjon om dette er vesentlig utfra de potensielle virkningene av den usikre hendelsen på enhetens kontantstrøm på kort, middels og lang sikt, samt mulige utfall sett i sammenheng med sannsynligheten for at de skal inntreffe (IFRS S1, 2023, paragraf B22). Selv om det er mer sannsynlig at informasjon er å anse som vesentlig dersom de potensielle konsekvensene av den framtidige hendelsen er store og det er stor sannsynlighet for at hendelsen skal inntreffe, må også vesentlighet vurderes for hendelser som regnes som lite sannsynlige, men som kan ha stor påvirkning (IFRS S1, 2023, paragraf B23). Disse hendelsene kan være vesentlige alene eller sammen med andre hendelser med lav sannsynlighet, men stor påvirkning (IFRS S1, 2023, paragraf B23). I tillegg er tidspunktet for når hendelsen antas å inntreffe relevant for vesentlighetsvurderingen (IFRS S1, 2023, paragraf B24). Dersom det er langt frem i tid er informasjonen mer sannsynlig å bli vurdert til å være uvesentlig, men dersom hendelsen er forventet å inntreffe om kort tid så vil terskelen for vesentlighet settes lavere. Det forklares videre at det likevel kan være tilfeller der informasjon kan ha innflytelse på brukernes beslutninger uavhengig av konsekvensene den fremtidige hendelsen forventes å ha og tidspunktet for når hendelsen er forventet å inntreffe. Dette kan være tilfelle hvis det dreier seg om en bærekraftsrelatert risiko eller mulighet som brukerne av finansregnskapet er særlig oppmerksomme på (IFRS S1, 2023, paragraf B24).

4.3.3.3 Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Bærekraftsrelaterte finansielle opplysninger skal presenteres tydelig og avgrenses fra andre opplysninger som enheten oppgir, og vesentlige opplysninger skal ikke tilsløres (IFRS S1, 2023, paragraf B27). Opplysninger som kreves oppgitt i henhold til IFRS sine bærekraftsstandarder kan unnlates fra bærekraftsrapporteringen hvis disse ikke er vurdert til å være vesentlige for enheten (IFRS S1, 2023, paragraf B25). Aggregering av opplysninger skal ikke gjøres for vesentlige opplysninger som ikke har felles karakteristikk, eller dersom dette gjør at vesentlige opplysninger blir tilslørt (IFRS S1, 2023, paragraf B29 og B30). Det kan også være nødvendig med disaggregering av opplysninger om bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter, for eksempel at det i opplysninger om vannforbruk skilles mellom vann fra kilder hvor det rikelig tilgang på vann, og vann fra kilder der tilgangen på vann er begrenset (IFRS S1, 2023, paragraf B30). Dersom lov eller regelverk krever at enheten gir opplysninger som er bærekraftsrelaterte, kan disse oppgis i bærekraftsrapporten selv om disse opplysningene ikke anses vesentlige, men opplysningene må ikke tilsløre vesentlig informasjon (IFRS S1, 2023, paragraf B31). Vesentlig bærekraftsrelatert finansiell informasjon skal opplyses om, selv om lov eller regelverk tillater at disse opplysningene unnlates (IFRS S1, 2023, paragraf B32). Hvis lov eller regelverk imidlertid forbyr selskaper å gi visse opplysninger, kan disse unnlates selv om bærekraftsstandardene krever at disse gis (IFRS S1, 2023, paragraf B33). Det skal i slike tilfeller gis opplysninger om hva slags type informasjon som er utelatt og hvilke restriksjoner som gjør at disse er utelatt.

Kommersiell sensitiv informasjon kan unnlates fra de bærekraftsrelaterte finansielle opplysningene selv om dette er opplysninger som anses som vesentlige og i utgangspunktet skulle vært inkludert i henhold til en av bærekraftsstandardene (IFRS S1, 2023, paragraf B34).

Opplysninger som kreves i henhold til en av bærekraftsstandardene kan gis ved kryssreferanse til andre rapporter som enheten har publisert, for eksempel finansregnskapet (IFRS S1, 2023, paragraf B45). Informasjonen som det henvises til må da være tilgjengelig på samme vilkår og tidspunkt som den bærekraftsrelaterte finansielle informasjonen og det må unngås at kryssreferansene gjør denne informasjonen mindre forståelig.

Vesentlige feil som oppdages for tidligere perioder skal korrigeres ved å omarbeide sammenligningstallene for den eller de tidligere perioden(e) med mindre dette ikke lar seg

gjøre (IFRS S1, 2023, paragraf 83). Det skal da gis opplysninger om typen feil, selve korrigeringen for hver av periodene, og dersom korrigering av feil i tidligere perioder ikke er mulig, skal det beskrives hvordan og fra hvilket tidspunkt feilen har blitt rettet (IFRS S1, 2023, paragraf B58).

For at bærekraftsrelatert finansiell informasjon skal være nyttig må den oppfylle de grunnleggende kvalitative egenskapene for informasjon, som er relevans og tro gjengivelse (IFRS S1, 2023, paragraf D3). Tro gjengivelse innebærer blant annet at fremstillingen av bærekraftsrelaterte risikoer eller muligheter inkluderer all vesentlig informasjon som er nødvendig for at primærbrukerne skal forstå risikoene eller mulighetene (IFRS S1, 2023, paragraf D11). Bærekraftsrelatert finansiell informasjon skal også være presis, noe som innebærer at a) faktaopplysninger er uten vesentlige feil, b) beskrivelser er presise, c) det kommer klart frem hva som er estimer, tilnærminger og prognoser, d) ingen vesentlige feil er gjort ved valg av metode for å utvikle estimer, tilnærminger og prognoser, e) estimatene er basert på informasjon av tilstrekkelig kvalitet og kvantitet, og f) det gis opplysninger om grunnlaget som vurderinger for fremtiden er bygget på (IFRS S1, 2023, paragraf D15).

Videre blir nytten av informasjonen større når den også oppfyller de forsterkende kvalitative, egenskapene som innebærer at informasjonen er sammenlignbar, verifiserbar, rettidig og forståelig (IFRS S1, 2023, paragraf D16). Når det gjelder forståelighet beskrives det at den tydeligste måten opplysninger kan gis på avhenger av informasjonens art og kan inkludere tabeller, grafer og diagrammer i tillegg til narrativ informasjon (IFRS S1, 2023, paragraf D27). Videre innebærer forståelighet at opplysningene er konsise, noe de er hvis de bare inneholder vesentlig informasjon (IFRS S1, 2023, paragraf D29 første setning). Ved inkludering av uvesentlig informasjon skal denne oppgis på en måte som ikke tilslører den vesentlige informasjonen (IFRS S1, 2023, paragraf D29 andre setning).

4.4 Oppsummering av funn relatert til vesentlighet for selskaper

Hvordan vesentlighet fremkommer med tanke på kategoriene «definisjon av vesentlighet», «brukere/interessenter» og «vesentlighetsvurderinger» i rammeverkene som er inkludert i innholdsanalysen er nå gjennomgått og beskrevet ovenfor og dette oppsummeres kortfattet i tabell 6 og 7 under.

Tabell 6. Funn for kategoriene «definisjon av vesentlighet» og «brukere/interessenter»

	Definisjon av vesentlighet	Brukere/interessenter
IFRS Finansiell	Informasjon er vesentlig dersom utelatelse, feilinformasjon eller tilsløring av informasjon med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som primærbrukere av finansregnskap til allmenn bruk treffer på grunnlag av finansregnskapet, som inneholder finansielle opplysninger om et bestemt rapporterende foretak (IAS 1, 2001, paragraf 7).	Eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IAS 1, 2001, paragraf 7).
ESRS Bærekraft	ESRS-standardene opererer med begrepet dobbel vesentlighet som består av påvirkningsvesentlighet og finansiell vesentlighet (ESRS 1, 2023, paragraf 37). Et bærekraftsrelatert forhold er vesentlig når det oppfyller gitte kriterier for å regnes som en av disse eller begge (ESRS 1, 2023, paragraf 28). Påvirkningsvesentlighet er definert i ESRS 1 paragraf 43 (ESRS 1, 2023). Finansiell vesentlighet er definert i ESRS 1 paragraf 48-49 (ESRS 1, 2023). Vesentlighet er et enhetsspesifikt aspekt av relevans, basert på art og/eller omfang av elementene som opplysningene tilhører (ESRS 1, 2023, paragraf QC4).	a) Berørte interessenter og b) brukere av bærekraftsrapporter (ESRS 1, 2023, paragraf 22). Dialog med interessenter som påvirkes av selskapet er en del av vesentlighetsvurderingen (ESRS 1, 2023, paragraf AR 8).
IFRS Bærekraft	Informasjon er vesentlig dersom det er rimelig å forvente at utelatelse, feilinformasjon eller det at informasjonen er tilslørt, kan påvirke de beslutningene som primærbrukerne av generelle finansielle rapporter tar på grunnlag av disse rapportene, som inkluderer regnskapet og bærekraftsrelatert finansiell informasjon om enheten som rapporteringen gjelder (IFRS S1, 2023, paragraf 18).	Eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IFRS S1, 2023, vedlegg A).

Tabell 7. Funn for kategorien «vesentlighetsvurderinger»

	Identifisere vesentlig informasjon	Fastsette vesentlighet	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS Finansiell	Identifisere opplysninger om transaksjoner, andre hendelser og forhold som primærbrukerne kan trenge for å ta beslutninger om å tilføre foretaket ressurser (IFRS Foundation, 2021, paragraf 35-39).	Vurdere om de indentifiserte opplysningene faktisk er vesentlige ved bruk av kvantitative og kvalitative vurderinger med utgangspunkt i finansregnskapet som helhet (IFRS Foundation, 2021, paragraf 40-55).	Organisere opplysningene i finansregnskapet som gjør at de kommuniseres tydelig til primærbrukerne av regnskapet (IFRS Foundation, 2021, paragraf 56-59).
	Primærbrukernes egenskaper og foretakets egne omstendigheter må vurderes (IAS 1, 2001, paragraf 7).	En effektiv tilnærming starter med en vurdering av vesentlighet utfra kvantitative vesentlighetsfaktorer og deretter kvalitative (IFRS Foundation, 2021, paragraf 53).	IAS 1 (2001) paragraf 29-31 inneholder beskrivelser av når poster skal presenteres separat og når de kan slås sammen.
	Primærbrukernes felles informasjonsbehov må vurderes (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 1.6; 2021, paragraf 21).		Opplysninger som anses som uvesentlige for foretaket trengs ikke å oppgis (IAS 1, 2001, paragraf 31). Uvesentlig informasjon skal ikke tilsløre vesentlig informasjon (IAS 1, 2001, paragraf 30A).
	Vesentlige usikkerheter med tanke på foretakets evne til fortsatt drift skal identifiseres av ledelsen (IAS 1, 2001, paragraf 25).		Informasjonen må være relevant og gi en tro gjengivelse av hva den er ment å kommunisere for å være nyttig for brukerne (IFRS Foundation, 2018a, paragraf 2.4.).

	Identifisere vesentlig informasjon	Fastsette vesentlighet	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS Bærekraft	Identifisere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter relatert til selskapets egen drift og verdikjede, både oppstrøms og nedstrøms (EFRAG, 2023b, s. 20; ESRS 1, paragraf 25 og 43).	Skjønnsmessig sette kvantitative og/eller kvalitative terskelverdier for å kunne bestemme hvilke påvirkninger, risikoer og muligheter som er vesentlige (ESRS 1, 2023, paragraf 42).	For vesentlige bærekraftsrelaterte forhold skal opplysningskravene i relevante ESRS-standarder følges og det skal oppgis enhets-spesifikk informasjon der ESRS-standardene ikke er dekkende (ESRS 1, 2023, para. 30).
	Identifiseringen av aktuelle og potensielle påvirkninger innebærer å involvere interessenter og eksperter (ESRS 1, 2023, para. AR8 og AR9).	Alvorlighetsgrad (skala, omfang og uopprettelighet) og sannsynlighet (for potensielle påvirkninger) skal inkluderes ved fastsettelsen (ESRS 1, 2023, para. 45-46).	Det skal blant annet opplyses om: - Prosessen for å identifisere og vurdere vesentlighet (ESRS 1, 2023 paragraf 26). - Hvordan de vesentlige påvirkningene, risikoene og mulighetene relaterer seg til enhetens strategi og forretningsmodell (ESRS 2, 2023, paragraf 46-49).
	Identifiseringen av risikoer og muligheter innebærer å se på ressursavhengigheten (ESRS 1, 2023, paragraf AR14, a). Selskapet skal ta stilling til om de opp-listede bærekraftsrelaterte forholdene i ESRS 1 er vesentlige og i så fall følge den aktuelle ESRS-standarden (ESRS 1, 2023, paragraf AR16).	Vesentlighet for risiko og muligheter vurderes utfra sannsynlighet og omfang av finansielle effekter på kort, medium og lang sikt (ESRS 1, 2023, paragraf 51 og AR15). Og fremtidige hendelser skal vurderes utfra mulige utfall med tilhørende sannsynligheter (ESRS 1, 2023, paragraf 91).	- Hvorfor forhold relatert til klimaendringer ikke er vesentlige (ESRS 1, paragraf 32). - Vesentlige beregninger (ESRS 1, para. 34). Informasjonen må oppfylle de kvalitative egenskapene relevans og tro gjengivelse (ESRS 1, 2023, paragraf 19).

	Identifisere vesentlig informasjon	Fastsette vesentlighet	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS Bærekraft	Det skal identifiseres bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter som det er rimelig å anta at kan ha innvirkning på enhetens utsikter, og hvor i verdikjeden disse er (IFRS Foundation, 2023b, para. B6). Bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter som er inkludert i SASB-standardene skal tas i betraktning ved identifiseringen (IFRS Foundation, 2023b, paragraf 54 og 55 bokstav a). Skjønn kan benyttes for å identifisere vesentlig informasjon hvis en IFRS-bærekraftsstandard ikke er dekkende. (IFRS S1, 2023, paragraf B20). Revurdering av vesentlighet skal skje hver rapporteringsdato (IFRS S1, 2023, paragraf B28).	Informasjon som er identifisert til å kunne være vesentlig skal vurderes enkeltvis eller sammen med annen informasjon. Både kvantitative og kvalitative faktorer skal tas med i vesentlighetsvurderingen. (IFRS S1, 2023, paragraf B21). For mulige fremtidige hendelser skal vesentlighet vurderes utfra potensielle virkninger av den usikre hendelsen på enhetens kontantstrøm på kort, middels og lang sikt, samt mulige utfall sett i sammenheng med sannsynligheten for at den skal inntreffe (IFRS S1, 2023, paragraf B22).	Bærekraftsrelaterte finansielle opplysninger skal presenteres tydelig og avgrenses fra andre (IFRS S1, 2023, paragraf B27). Uvesentlig informasjon må ikke tilsløre vesentlig informasjon (IFRS S1, p. D29). Aggregering av opplysninger skal ikke gjøres for vesentlige opplysninger uten felles karakteristikk, eller dersom tilsløring skjer. (IFRS S1, 2023, p. B29-30). Kommersielt sensitiv informasjon <i>kan</i> unnlates (IFRS S1, 2023, p. B34). Og opplysninger <i>kan</i> gis ved kryssreferanse (IFRS S1, paragraf B45). Vesentlige feil fra tidligere perioder skal korrigeres om mulig (IFRS S1, 2023, p. 83). Og de kvalitative egenskapene for informasjon, relevans og tro gjengivelse, må oppfylles (IFRS S1, 2023, p. D3).

4.5 Revisors vesentlighetsvurderinger

I denne delen gjennomgås revisors oppgaver relatert til vesentlighet i henholdsvis finansiell revisjon og bærekraftsattestasjon i delkapitlene 4.5.1 og 4.5.2. Deretter presenteres en tabell som gir en kortfattet oversikt og oppsummering over dette (tabell 8).

4.5.1 Vesentlighetsvurderinger i finansiell revisjon

Når revisor skal planlegge og gjennomføre den finansielle revisjonen er det å sette vesentlighetsgrenser en sentral del. Mål og krav som revisor skal følge i planleggingen og gjennomføringen fremkommer av den internasjonale revisjonsstandarden *ISA 320 Vesentlighet ved planlegging og gjennomføring av en revisjon* (ISA 320, 2010). I tillegg setter revisjonsstandarden *ISA 450 Vurdering av feilinformasjon identifisert under revisjonen* føringer for vesentlighetsvurderingene som revisor må gjøre når det gjelder virkningen identifisert feilinformasjon og ikke-korrigert feilinformasjon har på regnskapet (ISA 450, 2010). Dette gjøres kombinert med risikovurderingen som gjennomføres etter *ISA 315 Identifisering og vurdering av risikoene for vesentlig feilinformasjon gjennom forståelse av enheten og dens omgivelser* (ISA 320, 2010, punkt A1). «Vesentlig feilinformasjon» er blant annet definert i *ISA 200 Overordnede mål for den uavhengige revisor og gjennomføringen av en revisjon i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene*, som ikke-korrigert feilinformasjon og utelatelse som «enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som fattes av brukerne på grunnlag av regnskapet» (ISA 200, 2010, punkt 6). Dette følger av det overordnede målet med revisjonen som er å skape betryggende sikkerhet for brukerne om at regnskapene ikke inneholder vesentlig feilinformasjon (ISA 200, 2010, punkt 5 og 11).

ISA 320 viser til det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering som en referanseramme for å fastsette vesentlighet for revisjonen, og angir også hvordan vesentlighetskonseptet skal tolkes dersom det gjeldende finansielle rammeverket ikke har noen drøftelse av dette (ISA 320, 2010, paragraf 2 og 3). Det oppstilles tre punkter for hvordan vesentlighet skal forstås dersom det finansielle rammeverket ikke definerer det, der det første lyder: «Feilinformasjon, herunder utelatelse, er å anse som vesentlige dersom de, enkeltvis eller samlet, rimelig kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som treffes av brukerne på grunnlag av regnskapet». Neste punkt er at «Skjønnsmessige vurderinger av vesentlighet foretas i lys av rådende omstendigheter og påvirkes av

feilinformasjonens størrelse eller type, eller en kombinasjon av begge. Deretter står det at «Skjønnsmessige vurderinger av forhold som er vesentlige for brukerne av regnskapet bygger på en vurdering av behovet for finansiell informasjon som er felles for brukerne som en gruppe. Den mulige virkningen av feilinformasjon på bestemte individuelle brukere, hvis behov kan variere i stor grad, tas ikke i betraktning».

Ved fastsettelsen av vesentlighet skal revisor benytte sitt profesjonelle skjønn og hvordan revisor oppfatter brukernes behov for finansiell informasjon påvirker fastsettelsen av vesentlighet (ISA 320, 2010, punkt 4). Det følger videre av denne bestemmelsen at revisor skal anta at brukerne har rimelig kunnskap om forretningsmessige og økonomiske aktiviteter og regnskap, samt vilje til å studere informasjonen gitt (bokstav a), forståelse for at regnskapet er utarbeidet, presentert og revidert ut ifra vesentlighetsgrenser (bokstav b), erkjenner iboende usikkerhet ved måling og vurderinger (bokstav c), og at brukerne vil fatte rimelige økonomiske beslutninger basert på informasjonen gitt i regnskapet (bokstav d).

Et krav ved finansiell revisjon er at revisor skal fastsette vesentlighet for regnskapet totalt sett (ISA 320, 2010, punkt 11). Dette skal gjøres i forbindelse med utarbeidelsen av en overordnet revisjonsstrategi. Denne vesentlighetsgrensen settes ofte ut ifra en prosent av en hensiktsmessig referanseverdi (ISA 320, 2010, punkt A4). Resultat før skatt, samlede inntekter, bruttofortjeneste og samlede kostnader, samlet egenkapital eller verdi av nettoeiendeler nevnes som eksempler på referanseverdier som kan benyttes (ISA 320, 2010, punkt A5).

I tillegg til vesentlighet for regnskapet totalt sett, skal revisor fastsette arbeidsvesentlighet (ISA 320, 2010, punkt 12). Arbeidsvesentlighet er definert som «det eller de beløpene som er fastsatt av revisor som er lavere enn vesentlighetsgrensen for regnskapet totalt sett for å redusere muligheten for at summen av ikke-korrigert og uavdekket feilinformasjon overstiger vesentlighetsgrensen for regnskapet totalt sett, til et hensiktsmessig lavt nivå» (ISA 320, 2010, punkt 9).

Det utdypes nærmere at det å fastsette arbeidsvesentlighet innebærer utførelse av profesjonelt skjønn og ikke er en enkelt mekanisk beregning (ISA 320, 2010, punkt A13). Forståelse av enheten, feilinformasjon som er identifisert ved tidligere revisjoner og forventinger til feilinformasjon for inneværende periode virker inn på fastsettelsen.

Revisor anvender også vesentlighet for å vurdere den feilinformasjonen som identifiseres ved utførelsen av revisjonen og for å vurdere hvilken virkning som eventuell ikke-korrigert feilinformasjon har på regnskapet, noe som forklares i ISA 450 (ISA 320, 2010, punkt 1).

4.5.2 Vesentlighet og revisors bærekraftsattestasjon

Formålet med bærekraftsattestasjonen er ifølge utkastet til IAASBs nye standard for bærekraftsattestering (ED-5000) å oppnå betryggende eller moderat sikkerhet knyttet til om den bærekraftsinformasjonen som selskapet gir er uten vesentlig feilinformasjon, og på bakgrunn av det konkludere (ED-5000, 2023, paragraf 15 bokstav a og b). For å kunne komme til en konklusjon må det gjennomføres en vesentlighetsvurdering der det blir definert hva som er innenfor «vesentlig feilinformasjon», og settes en grense for dette. For at revisor skal kunne komme til en konklusjon, som innebærer en vesentlighetsvurdering, stilles det visse krav til revisor eller revisjonsforetaket som er ansvarlig for oppdraget. Revisor skal utføre oppdraget med profesjonelt skjønn og skepsis, på en systematisk og metodisk måte (ED-5000, 2023, paragraf 37-39). Det stilles tydelige krav til revisors uavhengighet (ED-5000, 2023, paragraf 6). Videre er ansvarlig revisor underlagt IESBAs Code of Conduct, som fastsetter etiske retningslinjer, og det stilles krav til kvalitetsstyring i revisjonsforetaket etter ISQM 1 (ED-5000, paragraf 5a og b).

Vesentlighetskonseptet er definert som et konsept bestående av to prinsipper (ED-5000, 2023, paragraf A271). Det første går ut på at vurderinger av forhold som er vesentlige for tiltenkte brukere av bærekraftsinformasjonen baseres på informasjonsbehovet til de tiltenkte brukerne som en gruppe. Dette informasjonsbehovet er ytterligere forklart i paragraf A180. Det andre prinsippet handler om at feilinformasjon, inkludert utelatelser, er vesentlig hvis den enten alene eller samlet sett, med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som de tiltenkte brukerne tar på bakgrunn av bærekraftsinformasjonen. Paragraf 170h (ii), bokstav a, fastslår at feilinformasjon kan oppstå som følge av ubevisste feil eller bevisste feil (misligheter) (ED-5000, 2023).

Vesentlighetsvurderingen er relevant for revisor i utførelsen av risikovurderingshandlinger, planleggingen og gjennomføringen av attestasjonen, og til sist i konklusjonsfasen (ED-5000, 2023, paragraf A270). Vesentlighetsgrensen skal settes basert på brukerne, slik at den settes

likt uavhengig av om det er et oppdrag med moderat eller betryggende sikkerhet (ED-5000, 2023, paragraf A270 siste setning). Det kan derimot settes ulike vesentlighetsgrenser for ulike poster, da brukernes informasjonsbehov kan variere og det kan være ulike grenser for når de vil endre sine valg (ED-5000, 2023, paragraf A277).

Vesentlighet fastsettes basert på revisor sitt profesjonelle skjønn og generelle forståelse om brukerne som skal benytte informasjonen (ED-5000, 2023, paragraf A272). Av dette følger det at den som attesterer skal legge til grunn at brukerne har en rimelig grad av kunnskap om bærekraftsforhold, samt vilje til å sette seg inn i den informasjonen som gis (bokstav a), at de har en forståelse av at bærekraftsinformasjonen er forberedt og presentert basert på et vesentlighetsnivå (bokstav b), forståelse knyttet til usikkerhet i målingen (bokstav c) og at de vil ta rimelige og naturlige valg basert på informasjonen som er gitt (bokstav d).

Den som utfører bærekraftsattestering skal anvende vesentlighetskonseptet både for kvalitative og kvantitative opplysninger i forbindelse med planleggingen og gjennomføringen av attestasjonsoppdraget og ved vurderingen av om bærekraftsinformasjonen er fri for vesentlig feilinformasjon (ED-5000, 2023, paragraf 91). IAASB skiller mellom vesentlighet for kvalitative opplysninger og vesentlighet for kvantitative opplysninger, ved at det for førstnevnte opplysninger skal gjøres vesentlighets**betragtninger**, mens det for sistnevnte skal *fastsettes* vesentlighet. Denne delte tilnærmingen er forklart i det tilhørende forklaringsdokumentet til ED-5000 i paragraf 66 og 67 på den måten at et krav om å fastsette vesentlighet anses å stå «sterkere», enn det å gjøre en betraktning med hensyn til vesentlighet, men at det for visse bærekraftsopplysninger anses som upraktisk å fastsette vesentlighet (IAASB, 2023a).

Feilinformasjon som er under vesentlighetsgrensen satt for kvantitative opplysninger, kan fortsatt være vesentlige fra et kvalitativt perspektiv (ED-5000, 2023, paragraf A413). Dette må den som utfører attestasjonen være oppmerksom på, og her er det gitt et eksempel for veiledning: Det foreligger en feil som fører til at den rapporterende enheten ikke er i stand til å møte lovkrav og -reguleringer, men den tallmessige feilen er under den kvantitative vesentlighetsgrensen som er satt. Derimot kan virkningen av at lovkravene ikke blir møtt potensielt ha betydelige konsekvenser for brukerne, og dermed være vesentlig.

Vesentlighetskonseptet skal i utgangspunktet forstås likt av den rapporterende enheten og av den som skal attestere bærekraftsinformasjonen, da det i begge tilfeller dreier seg om et brukerdrevet konsept, der det er informasjonsbehovet til de tiltenkte brukerne av bærekraftsinformasjonen som er avgjørende for hva som skal regnes som vesentlig (IAASB, 2023b, s. 2). Imidlertid er det slått fast at den vesentlighetsanalysen som den rapporterende enheten gjennomfører, skiller seg fra vesentlighetsvurderingen som må gjøres av den som skal attestere informasjonen (ED-5000, 2023, paragraf A157 og A275). Førstnevnte handler om å identifisere bærekraftsrelaterte forhold som det skal opplyses om, mens sistnevnte bruker vesentlighet i planleggingen av tilnærming for innhenting av bevis og ved vurderingen av identifisert feilinformasjon i bærekraftsopplysningene. For formålet med ISSA-5000 refererer vesentlighet bare til den grensen for vesentlighet som den som utfører bærekraftsattesteringen vurderer utfra mulige og identifisert feilinformasjon i det aktuelle attesteringsoppdraget (ED-5000, 2023, paragraf A157 siste setning). Den som attesterer skal benytte relevante påstander for postene og opplysningene der det kan foreligge feilinformasjon, for å vurdere graden av feilinformasjonen og dermed om den er vesentlig eller ikke (ED-5000, 2023, paragraf A13).

Det skal vedlegges dokumentasjon til attestasjonsoppdraget knyttet til vesentlighetsvurderingen der det a) redegjøres for revisors vurderinger knyttet til vesentlighet for både kvalitative og kvantitative forhold, og b) begrunnes hvordan arbeidsvesentlighet er fastsatt der dette er aktuelt (ED-5000, 2023, paragraf 93).

Vesentlighetsbetraktninger for kvalitative opplysninger

For vurderingen av vesentlighet for kvalitative opplysninger listes det opp noen eksempler i paragraf A278 på faktorer som kan være relevante å ta hensyn til. De første faktorene som nevnes er antallet mennesker eller enheter som påvirkes, og alvorlighetsgraden, av det bærekraftsrelaterte forholdet. Her gis det et eksempel på at utslipp av farlig avfall kanskje påvirker et fåtall av mennesker, men at utslippet potensielt kan føre til alvorlige konsekvenser for miljøet.

Vesentlighetsfastsettelse for kvantitative opplysninger

Kvantitative vesentlighetsvurderinger handler om omfanget av feilinformasjon i forhold til opplysningene som er uttrykt med tall eller på annen måte relatert til tallverdier (ED-5000, 2023, paragraf A279). Vesentlighetsgrensen kan for eksempel settes som et prosentvis tall av

en verdi eller som et sammenligningstall mot noe annet (benchmarking), for eksempel som x % av investeringen i et samfunnsprosjekt, enten i timer eller pengeenhet (ED-5000, 2023, paragraf A280).

Arbeidsvesentlighet skal settes i forbindelse med kvantitative opplysninger i de tilfellene det lar seg gjøre (ED-5000, 2023, paragraf 92). Arbeidsvesentlighet defineres som et beløp som settes av den som utfører attesteringen som er lavere enn beløpet eller beløpene som er anslått å være vesentlig for en kvantitativ opplysning (ED-5000, 2023, paragraf 17gg). Dette settes for å redusere sannsynligheten for at mengden feilinformasjon i den aktuelle opplysningen som ikke er rettet eller avdekket samlet sett skal overstige vesentlighetsgrensen.

Arbeidsvesentlighet kan benyttes i alle fasene av attestasjonsoppdraget og kan bidra med å bestemme typen og omfanget av de handlingene som skal gjennomføres (ED-5000, 2023, paragraf A283).

4.6 Oppsummering av funn relatert til vesentlighet for revisor

Tabell 8 oppsummerer kortfattet funn relatert til revisor sine vesentlighetsvurderinger innen finansiell revisjon og bærekraftsattestering utfra det som er beskrevet i relevante revisjonsstandarder og utkast til den kommende standarden for bærekraftsattestering.

Tabell 8. Funn for kategorien «revisors vesentlighetsvurderinger»

	Revisors vesentlighetsvurderinger
Finansiell revisjon (ISA)	ISA 320 (2010) benyttes av revisor for å fastsette vesentlighet og for å tolke vesentlighetskonseptet. ISA 320 (2010) punkt 2 lister opp tre punkter for hvordan vesentlighet skal forstås hvis det ikke blir definert i det finansielle rammeverket. Fastsettelse av vesentlighetsgrenser gjøres kombinert med risikovurderingen etter ISA 315 (ISA 320, 2010, punkt 6). I fastsettelsen benytter revisor sitt profesjonelle skjønn (ISA 320, 2010, punkt 4). Det skal fastsettes en vesentlighetsgrense for regnskapet totalt sett, kalt totalvesentlighetsgrense (ISA 320, 2010, punkt 10). Det skal fastsettes en arbeidsvesentlighetsgrense (ISA 320, 2010, punkt 11).

Bærekrafts-
attestasjon
(ISSA)

ISSA 5000 er den foreslåtte standarden som skal benyttes når revisor skal gjennomføre bærekraftsattestering. Høringsutkastet er ED-5000.

Vesentlighetsbegrepet er definert i paragraf A271 (ED-5000) som bestående av to prinsipper: 1) Vurderinger av forhold som er vesentlige for tiltenkte brukere av bærekraftsinformasjonen baseres på informasjonsbehovet til de tiltenkte brukerne som en gruppe. 2) Feilinformasjon, inkl. utelatelse, er vesentlig hvis den enten alene eller samlet sett, med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som de tiltenkte brukerne fatter.

Vesentlighetsgrensen skal settes basert på brukerne (ED-5000, paragraf A270). Det er anledning til å sette ulike grenser for ulike poster, da brukernes informasjonsbehov kan variere (ED-5000, paragraf A277). Settes basert på revisors profesjonelle skjønn (ED-5000, p. A272).

Vesentlighetskonseptet skal anvendes både for kvalitative og kvantitative opplysninger (ED-5000, paragraf 91). For kvalitative opplysninger skal det gjøres vesentlighetsbetraktninger og for kvantitative opplysninger skal det fastsettes vesentlighet. Arbeidsvesentlighet skal fastsettes i forbindelse med kvantitative opplysninger dersom det er mulig (ED-5000, paragraf 92).

5.0 Analyse og drøftelse

Denne delen av oppgaven starter med å analysere likhetene og forskjellene i rammeverkene basert på funnene som er presentert i del 4. Deretter kommer det en drøftelse av de mulige konsekvensene for selskapene, deres interessenter og revisor. I delen med mulige konsekvenser for selskapene er det inkludert to eksempler som et forsøk på å gi et innblikk i hvordan noen utvalgte bærekraftsutfordringer kan løses etter rammeverkene. Intervjufunnene vil presenteres løpende i dette kapitlet.

5.1 Likheter og forskjeller

Likheter og forskjeller for hver av kategoriene som omhandler vesentlighet relatert til selskapenes rapportering blir gjennomgått her, og tabell 9 som er presentert under gir en

kortfattet oversikt disse. Dette kan direkte knyttes opp mot forskningsspørsmål 1: *Hva er likhetene og forskjellene mellom vesentlighetskonseptet i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering?*

Tabell 9. Likheter og forskjeller ved kategoriene for vesentlighet

Definisjon av vesentlighet	
Likheter	Finansiell vesentlighet defineres på samme måte.
Forskjeller	Påvirkningsvesentlighet kun i ESRS-rammeverket.
Brukere/interessenter	
Likheter	Vesentlighet er i hvert av tilfellene et brukerdrevet konsept. Primærbrukerne av finansregnskapet er blant interessentene for rapporteringen etter alle rammeverkene.
Forskjeller	Berørte interessenter omfattes bare av ESRS. Aksjonærteorien kommer til uttrykk i IFRS sine standarder (både for finansiell- og bærekraftsrapportering), mens interessentteorien kommer til uttrykk i ESRS.
Vesentlighetsvurderinger	
Likheter	Det gjennomføres vesentlighetsvurderinger for å identifisere, fastsette og presentere vesentlige opplysninger etter alle rammeverkene. Identifisere: Vesentlige risikoer eller muligheter ved egen virksomhet og i verdikjeden skal identifiseres etter ESRS og IFRS-bærekraftsstandardene og vesentlige opplysninger om transaksjoner, andre hendelser og forhold skal identifiseres for finansiell rapportering etter IFRS. Fastsette: I alle tilfellene trekkes det frem at vurderingen av hva som faktisk er vesentlig skal bygge på kvantitative og kvalitative vurderinger. Presentere/rapportere: Informasjon må oppfylle kravene om relevans og tro gjengivelse for å være nyttige for brukernes beslutninger. Vesentlige opplysninger skal ikke tilsløres. Opplysningskrav kan unnlates hvis opplysningene ikke anses å være vesentlige for selskapet, og videre kan sensitiv informasjon unnlates både etter IFRS og ESRS selv om denne er vesentlig.

Forskjeller	Identifisere: ESRS legger vekt på involvering av interessenter og eksperter for å identifisere påvirkninger. Vurdere og fastsette: Større sannsynlighet for at risikoer og muligheter vurderes som vesentlige for bærekraftsrapportering etter ESRS enn for rapportering etter IFRS. Presentere/rapportere: ESRS innehar mer omfattende krav til opplysninger som skal gis om vesentlighetsprosessen, relasjon til strategi og forretningsmodell mm.

5.1.1 Definisjon av vesentlighet

Når det gjelder definisjoner av vesentlighet så er det som beskrevet i del 4 likheter mellom rammeverkene når det gjelder den finansielle vesentligheten eller «utenfra-og-inn-perspektivet». IFRS sine standarder opererer med lik definisjon av vesentlig informasjon både for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, der informasjon er vesentlig hvis utelatelse, tilsløring eller feilinformasjon med rimelighet kan antas å påvirke brukernes beslutningstaking som gjøres på bakgrunn av den finansielle rapporteringen eller bærekraftsrapporteringen (IAS 1, 2001, paragraf 7; IFRS S1, 2023 paragraf 18). Tilsvarende definisjon er brukt om finansiell vesentlighet for bærekraftsrapporteringen etter ESRS (ESRS 1, paragraf 48).

På grunn av det doble vesentlighetsprinsippet har vesentlighet i ESRS-standardene en utvidet betydning sammenliknet med IFRS-standardene for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, der påvirkningsvesentlighet, eller «innenfra-og-ut-perspektivet», kommer i tillegg til finansiell vesentlighet (ESRS 1, paragraf 37).

5.1.2 Brukere/interessenter

Vesentlighetskonseptet for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering er i begge tilfeller et brukerdrevet konsept, og for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering etter IFRS sine standarder er de tiltenkte brukerne de samme: eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IAS 1, 2001, paragraf 7; IFRS S1, 2023, vedlegg A). Disse brukerne er også blant interessentene for bærekraftsrapportering etter ESRS, da primærbrukerne av finansregnskapet regnes som brukere av bærekraftsrapporter (ESRS 1, 2023, paragraf 22 bokstav b).

IFRS har aksjonærene i hovedfokus når de utvikler sine standarder, og kan dermed tolkes til å lene seg mot aksjonærteorien. EU har derimot et bredere fokus når de utarbeider sine retningslinjer og standarder for bærekraftsrapportering, og interessentteorien kommer til uttrykk her. Disse to teoriene er gjennomgått mer i detalj i del 2.2. Hvilke interessentgrupper de ulike organene har fokus på i standardsettingen har betydning for bestemmelsene som er gitt i standardene, og dermed hvilket innhold som kreves i rapporteringen. IFRS sine standarder, både på det finansielle området og bærekraftsområdet, slår fast at rapportene skal utarbeides på en slik måte at de møter primærbrukernes felles informasjonsbehov (IFRS Foundation, 2021, paragraf 21; IFRS S1, 2023, paragraf B18). ESRS opererer som nevnt til forskjell fra IFRS med begrepet «berørte interessenter» som omfatter alle de som blir eller kan bli utsatt for påvirkninger, både positive og negative, fra selskapets egne aktiviteter eller aktiviteter hos selskapets forretningsforbindelser (ESRS 1, 2023, paragraf 22 bokstav a).

5.1.3 Vesentlighetsvurderinger

Både for finansiell rapportering etter IFRS og for bærekraftsrapportering etter ESRS er det i praksisguide (IFRS Foundation, 2021) og utkast til veiledning (EFRAG, 2023b) fremstilt forslag til stegvise vesentlighetsprosesser som selskapene kan følge i sine vesentlighetsvurderinger. Blant stegene i disse prosessene er arbeidet med å identifisere opplysningene som kan være vesentlige, samt å vurdere og bestemme vesentlighet for disse.

5.1.3.1 Identifisere vesentlig informasjon

Vesentlige bærekraftsrelaterte risikoer og muligheter relatert til selskapets egen virksomhet og i verdikjeden skal identifiseres både etter ESRS og IFRS-bærekraftsstandardene (ESRS 1, 2023, paragraf 25 og 39; IFRS S1, 2023, paragraf B6). IFRS sine bærekraftsstandarder presiserer at vesentlig informasjon skal identifiseres ved å ta i bruk relevant og nyttig informasjon som enheten har tilgang på uten at dette skal medføre unødvendige kostnader eller anstrengelser (IFRS S1, 2023, paragraf B6 bokstav a). At det ikke skal medføre unødvendige kostnader eller anstrengelser er ikke nevnt i ESRS, som innebærer en mer omfattende prosess for å identifisere vesentlig informasjon ettersom selskapets påvirkninger på omgivelsene også skal vurderes (ESRS 1, 2023, paragraf 25).

5.1.3.2 Fastsette vesentlighet

Det legges vekt på kvantitative og kvalitative faktorer for å fastsette vesentlighet både for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering etter IFRS (IFRS Foundation, 2021, paragraf 41; IFRS S1, 2023, paragraf B21), samt i henhold til ESRS-standardene (ESRS 1, 2023, paragraf 42). For vurdering av om informasjon er vesentlig for finansregnskapet vurderes effekten av den aktuelle transaksjonen, hendelsen eller forholdet på finansielle mål som enhetens finansielle stilling, økonomiske resultater eller kontantstrømmer, og om effekten er tilstrekkelig stor til å ha betydning for primærbrukernes beslutningstaking (IFRS Foundation, 2021 paragraf 44). På samme måte bestemmes finansiell vesentlighet for bærekraftsrapportering etter ESRS ved å se på effekten av risikoer og muligheter på økonomiske resultater, finansiell stilling, kontantstrømmer, samt tilgang på kapital og kapitalkostnader (EFRAG, 2023b, s. 22). Selv om den finansielle vesentligheten er definert likt for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, understrekes det av EFRAG i veiledningsutkastet at vesentlige opplysninger for finansregnskapet og den finansielle vesentligheten av opplysninger for bærekraftsrapportering etter ESRS-standardene ikke er sammenfallende (EFRAG, 2023b, s. 33, paragraf 154-156). Dette innebærer blant annet at vurdering av finansiell vesentlighet ikke kan gjøres utelukkende med utgangspunkt i det som er balanseført i regnskapet ettersom naturressurser og sosiale ressurser som ikke er balanseført i regnskapet, men som selskapet er avhengig av, kan være opphav til finansielle effekter (EFRAG, 2023b, paragraf 124).

På grunn av underliggende regnskapsprinsipper som setter føringer for den finansielle rapporteringen er det trolig at risikoer og muligheter som ikke vurderes som vesentlige for finansregnskapet, likevel kan bli vurdert som vesentlige for bærekraftsrapporteringen (EFRAG, 2023b, paragraf 156 bokstav a). Dette fordi bærekraftsrapporteringen skal inkludere opplysninger om potensielle finansielle effekter av vesentlige risikoer og muligheter. Bokstav b i samme paragraf trekker også frem at det er mer sannsynlig at risikoer og muligheter som identifiseres i enhetens oppstrøms og nedstrøms verdikjede, er vesentlige for bærekraftsrapporteringen, men at disse ikke er vesentlige for finansregnskapet. Videre er det ifølge bokstav c mer sannsynlig at risikoer og muligheter som forventes i fremtiden vil regnes som vesentlige for bærekraftsrapporteringen enn at de vil regnes som vesentlige for finansregnskapet, ettersom risikoer som inkluderes i finansregnskapet gjerne baseres på tidligere hendelser og ikke fremtidige. Til sist om forskjellene mellom hva som regnes som finansielt vesentlig nevner EFRAG at tidshorizonten for å vurdere vesentlighet for

bærekraftsrapporteringen typisk er lengre enn for finansregnskapet da bærekraftsrapporteringen ikke er begrenset av en finansiell planleggingshorisont (EFRAG, 2023b, s. 22, paragraf 156 bokstav d).

5.1.3.3 Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Når det gjelder presentasjonen eller selve rapporteringen av vesentlig informasjon er det beskrevet i alle rammeverkene at informasjon må oppfylle de kvalitative grunnleggende egenskapene relevans og tro gjengivelse for å være nyttig for brukerne, og videre at nytten øker hvis informasjonen også er sammenlignbar, verifiserbar og forståelig (ESRS 1, 2023, paragraf QC1-QC20; IFRS Foundation, 2018a, paragraf 2.4-2.38; IFRS S1, 2023, paragraf D3-D33).

Det legges i alle tilfellene vekt på at vesentlige opplysninger ikke skal tilsløres på noen måte (ESRS 1, 2023, paragraf 54; IAS 1, 2001; IFRS S1, 2023, paragraf B27). Etter alle rammeverkene er det også bestemt at opplysningskrav som følger av standardene kan unnlates hvis dette ikke anses som vesentlige opplysninger for selskapet (ESRS 1, 2023, paragraf 32; IAS 1, 2001, paragraf 31; IFRS S1, 2023, paragraf B25). Både etter IFRS sine bærekraftsstandarder og ESRS kan sensitiv informasjon unnlates fra bærekraftsrapporteringen selv om denne er vesentlig (ESRS 1, 2023, paragraf 105; IFRS S1, 2023, paragraf B34).

Det er ikke noe som utpeker seg som store forskjeller mellom rammeverkene når det kommer til presentasjon av vesentlige opplysninger. Derimot er det mer omfattende rapporteringskrav etter ESRS enn det er knyttet til den finansielle rapporteringen. Eksempelvis skal det opplyses om prosessen for å identifisere og vurdere vesentlighet (ESRS 1, 2023, paragraf 26), og det skal redegjøres grundig og detaljert for ulike forhold knyttet til virksomheten, derunder strategi og forretningsforhold som kan virke inn på risikoer, muligheter og påvirkninger (ESRS 2, 2023, paragraf 46-49).

5.2 Konsekvenser for selskapene, interessenter og revisor

I denne delen vil forskningsspørsmål 2 om konsekvensene for selskapene, interessentene og revisor besvares etter beste evne. Mye av drøftingen her vil være basert på betraktningene fra intervjuobjektene.

5.2.1 Selskapene

Når det gjelder vesentlighetsbegrepet for finansiell rapportering og hva det innebærer for utarbeidelse av finansregnskapet, sammenlignet med bærekraftsrapportering, mener intervjuobjekt 1 (det børsnoterte selskapet) at det vil være forskjeller mellom det som blir vurdert som regnskapsmessig vesentlig, og det som vil vurderes som vesentlig etter det doble vesentlighetsbegrepet: «*Det er såpass dypt forankret hvordan årsregnskapet skal være, at det er vanskelig å se hvilke områder som vil bli påvirket, i hvert fall umiddelbart*». Informanten utdyper imidlertid at det trolig vil kunne trekkes større paralleller på sikt, i og med at både årsregnskapet og bærekraftsrapporteringen har et tydelig brukerperspektiv, og at det som inngår i regnskapene i dag muligens vil bli utvidet med mer av det innholdet som inngår i bærekraftsrapporteringen. Informanten påpeker videre at i og med at CSRD er et direktiv, og ikke en forordning, så gir dette det enkelte land «*en god del spillerom innenfor rammen av CSRD (...) og dermed vil man få ulike former for bærekraftsrapportering og nasjonal lovgivning, som vil komme ulikt ut i regnskapet (...) som kan være problematisk på noen måter, men også gi muligheter*».

Som nevnt i litteraturgjennomgangen er vesentlighet blant annet blitt omtalt som «Accounting's best kept secret» og som et svært splittet konsept innen standardsetting på området for bærekraftsrapportering (Abhayawansa, 2022; Brennan & Gray, 2005). Innholdet i en bærekraftsrapport utarbeidet i samsvar med IFRS sine bærekraftsstandarder sammenlignet med en bærekraftsrapport utarbeidet i samsvar med ESRS vil naturlig nok ikke bli sammenfallende fordi det er forskjellige interessenters informasjonsbehov som vektlegges. Etersom definisjonen for hva som regnes som vesentlig informasjon etter IFRS sine bærekraftsstandarder og finansiell vesentlighet etter ESRS går ut på det samme, nemlig at dette er knyttet til informasjonsbehovet til primærbrukerne av finansregnskapet, skal det imidlertid være mulig for selskapene å overholde begge rammeverkenes krav i arbeidet med bærekraftsrapporteringen. IFRS Foundation og EFRAG publiserte nylig en veiledning for hvordan selskaper kan anvende begge sett med standarder på en effektiv måte i sin bærekraftsrapportering (IFRS Foundation & EFRAG, 2024). Hvis selskapet tar utgangspunkt i ESRS for sin vurdering av hva som er vesentlig fra det finansielle perspektivet, er det forventet at utfallet av denne vesentlighetsvurderingen kan brukes for å bestemme hva som er vesentlig i samsvar med ISSB-standardene, og motsatt (IFRS Foundation & EFRAG, 2024, s. 4).

Vurdering av påvirkningsvesentlighet etter ESRS innebærer en mer omfattende kartlegging av selskapets interessenter enn for finansiell vesentlighet og rapportering etter IFRS, der selskaper bare trenger å forholde seg til sine investorer, långivere og kreditorer.

Interessentteorien kan benyttes for å forklare at selskaper som hensyntar flere interessenter oppnår konkurransefortrinn. Det er en klar utvikling i samfunnet mot at selskaper som leverer på ESG-forhold, og som er i stand til å bevise dette, lykkes bedre (Andersen & Gjølberg, 2022, s. 240). Investorer vil ofte finne selskaper som tar hensyn til ESG-forhold mindre risikofulle å investere i, det vil tiltrekke seg samfunnsbevisste kunder, og leverandører vil ønske å samarbeide med selskapene. De kan i tillegg få bedre finansielle betingelser, eksempelvis bedre rentebetingelser på banklån. Det er et stadig økende press på selskaper med tanke på miljømessige, sosiale og forretningsmessige forhold (ESG-forhold). Forbrukere, omgivelser, investorer og andre interessenter krever mer konkrete data for ESG-parametere, som må være mer relevante, troverdige, tidsriktige og sammenlignbare (Arvidsson & Dumay, 2022).

Lee og Rhee (2023, s. 2) peker på at det i dag er mangelfulle data, og svært få studier utført, knyttet til sammenhengen mellom selskapers ESG-aktiviteter, og rapportering, og konsumentenes tilknytning og lojalitet til selskapet og produktene. Derimot er den generelle trenden at forbrukere foretrekker, og i større grad velger, virksomheter og produkter som har et bærekraftsfokus, som blant annet pekt på i BDO Norge sin handelsundersøkelse for 2023 (BDO, 2023). Der kommer det frem at «kundene er den største driveren for bærekraft i bransjen» og at det å gi tilstrekkelig informasjon, og faktisk levere på bærekraftsområdet, er avgjørende for å nå opp i konkurransen med andre aktører (BDO, 2023, s. 10-11). BDO sin rapport (s. 10) peker deretter på at den gruppen som stiller de nest største kravene til bærekraft er leverandørene, som BDO setter i sammenheng med de økte rapporteringskravene som nå innføres.

Når det gjelder de utvidede vesentlighetsvurderingene som kreves for rapportering etter ESRS forteller intervjuobjekt 1 at de har gjennomført doble vesentlighetsanalyser allerede, ettersom de har rapportert frivillig på bærekraft i flere år, og at arbeidet med omlegging til rapportering etter CSRD i stor grad vil ta utgangspunkt i det de allerede har gjort på området. Spesielt vil de bygge videre på den jobben de allerede gjør når det gjelder rapportering på EU-taksonomien. Hvert halvår gjennomfører de en kartlegging av sin drift, og da spesifikt sine investeringer, som de beskriver som *«et ganske omfattende arbeid, hvor veien blir litt til mens*

den går». Informanten forteller at deres analyse, og sluttrapporten av analysen, er nedfelt i de tre hovedområdene miljø, sosiale tema og styringsform, som altså er ESG-faktorene. I analysen har de ifølge informanten *«plottet inn de risikoene vi er påvirket av, satt det inn i en matrise eller et skjema, som har vesentlig påvirkning på den ene aksen og, finansiell påvirkning på den andre aksen.»* Basert på denne oversikten forteller informanten at de har vurdert hvor de står i dag og hva som er forventet utvikling de neste fem årene.

Intervjuobjekt 1 uttrykker at det enda er en del uklarheter rundt bærekraftsrapporteringen i samsvar med CSRD. Vesentlighetsvurderinger knyttet til verdikjeden trekkes frem som særlig utfordrende da det kan være vanskelig og komplisert å få oversikt over aktørene. Dette illustreres av informanten med et konkret eksempel: *«Vi er nødt til å jobbe gjennom en lang rekke kompliserte verdikjeder, som er uoversiktlige (...) og vi er avhengig av at det er flere enn oss som gjør jobben. Eksempelvis sier EU at vi ikke har lov til å selge varer som er produsert i et område som er avskoget. Det er kjempeenkelt å si, men mye vanskeligere å garantere for».* Spesielt for de store selskapene som driver internasjonalt, eller som er avhengig av leverandører fra andre deler av verden med ulik kultur og praksis, kan det å påse at EU sine bestemmelser blir fulgt være komplisert. Informant 1 poengterer dette ved å beskrive hvordan det er stor avstand mellom de som lager reglene (EU) og de som skal etterleve dem, eller som blir påvirket av dem.

En annen utfordring knyttet til rapporteringen på bærekraft som intervjuobjekt 1 nevner er knyttet til måling: *«hvordan måler man klimagassutslippet sitt? Det er jo ikke det samme om man kaster en pakke tomater eller en pakke kjøtt».* Eksemplene viser til en viss grad bredden av de problemstillingene som selskapene står ovenfor, men der de i dag erfarer at det mangler konkrete veiledninger og bestemmelser. Mer konkrete bestemmelser knyttet til måling, og da spesielt bransjespesifikke veiledninger, er noe informanten etterspør, og håper vil komme på sikt. Det pekes videre på en forventning om at dette vil komme når rapporteringsrammeverket har blitt benyttet i noen perioder, og behovet har blitt tydeliggjort.

Basert på opplysningene fra informant 1 er det tydelig at de ser på EU sitt arbeid med å innføre et nytt bærekraftsdirektiv som noe positivt. Et av hovedargumentene deres for dette er at det kommer tydeligere og mer konkrete krav til aktørene i bransjen, samt mulige sanksjoner eller straffer for de som ikke klarer å følge opp. Dette kan illustreres med følgende utsagn: *«det har jo lenge vært sånn at bransjen har oppfordret seg selv til å ta bærekraftige valg, men*

uten reguleringer så klarer man ikke det. Så vi er nødt til å ha lovverket med oss, og vi tror at en del av nøkkelen til suksess er i hvor stor grad EU faktisk klarer å straffe de som ikke følger lovverket. Fordi det må være ris bak speilet for de som ikke forplikter seg slik som mange seriøse aktører gjør». Det er en forventning her om at de seriøse aktørene er de som vil lykkes, mens de som ikke er i stand til å følge opp vil bli presset ut av markedet, enten fordi de vil få for store sanksjoner eller fordi interessentene, som forbrukere og kunder, vil velge dem bort. I forlengelsen av dette ligger det, som informanten nevner, at EU-direktivet og eventuelt andre lignende direktiver, lover eller standarder «kan bidra til å skape en ny bransjestandard».

Selskapene må gjøre en omfattende jobb for å tilpasse seg og sette seg inn i de nye rapporteringskravene etter ESRS. I intervjuet med revisor (informant 2) ble de spurt om hva deres inntrykk av selskapenes forhold til ny rapportering var, og i hvilken grad de var forberedt eller hadde påbegynt arbeidet. Hovedinntrykket til revisorene var at dette varierte veldig, og at de store selskapene var bedre forberedt enn de mindre. Selskapene som skal rapportere etter CSRD fra i år, altså 2024, mente informant 2 at stort sett hadde rutiner på plass og en relativt klar plan for å implementeringen. De begrunnet dette med at disse selskapene ofte allerede har «store avdelinger som har bærekraftsrapportering som eneste arbeidsoppgave, og at medarbeiderne som arbeider der gjerne har jobbet med finansiell rapportering tidligere, (...) og at de i stor grad har systemer og prosesser på plass.». Når det gjelder neste pulje med selskaper, altså de som skal rapportere fra 2025, så påpekte informanten at det er et mye større sprik i hvor godt forberedt de er. Dette begrunnet de slik: «mange av disse selskapene rapporterer ikke etter IFRS, da de ikke er børsnotert, og har dermed ikke de samme strukturene og prosessene på plass. De er ofte litt overveldet av rapporteringskravene, og har gjerne ikke mer enn en eller to personer som jobber med bærekraft, og da ofte bare deltid».

Når det gjelder de mindre selskapene, altså SMB-segmentet, så er det ikke planlagt at disse må rapportere etter CSRD før i 2026-2028 (Deloitte, 2023). Tall fra Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) viser at 99 % alle norske foretak i 2021 var kategorisert som små og mellomstore foretak (NHO, 2024). Informant 2 pekte på det at mange av disse selskapene trolig vil merke virkningen indirekte allerede nå, men at det er svært bransjeavhengig. Spesielt trekkes det fram at de små selskapene kan bruke dette som et konkurransefortrinn. I og med at de ofte vil være en leverandør av en tjeneste eller lignende for de større, så vil det

være positivt om disse selskapene allerede tar hensyn til bærekraftsforhold. Da vil de enklere bli valgt av de store i konkurranse med andre små selskaper som ikke leverer tilstrekkelig på bærekraft. Årsaken til det er rapporteringskravet på verdikjeden for de store, og dermed deres naturlige ønske om at deres leverandører og andre samarbeidspartnere leverer på bærekraft. Derimot var ikke inntrykket til informant 2 at SMB-selskapene som gruppe hadde påbegynt arbeidet med å tilpasse seg CSRD sine rapporteringskrav.

For selskapene er det at bærekraftsrapporten skal inn i årsberetningen, og følgelig signeres på av styret, en del av nøkkelen for å lykkes, mener informant 2. Det pekes på at styret trolig ikke vil være villige til å underskrive rapporten dersom det eksempelvis «er en stor risiko for negativ påvirkning og det ikke foreligger en konkret tiltaksplan». I Norge følger dette av styret sitt forvaltnings- og tilsynsansvar, jamfør aksjeloven §§ 6-12 og 6-13 (Aksjeloven, 1997). Bryter styret med dette ansvaret så kan det føre til erstatning eller andre former for straff etter aksjelovens kapittel 17 og 19 (Aksjeloven, 1997). Det er tilsvarende regler for allmennaksjeselskaper i Allmennaksjeseloven (1997). Dermed holder det ikke for selskapet å kun rapportere på bærekraft, det må også følges opp gjennom strategier og handlingsplaner. Blant annet vil det kunne føre til «positive endringer i valg av leverandører, kunder og investeringer» ifølge informanten, i og med at valgene må begrunnes og at hele verdikjeden skal hensyntas, vurderes og rapporteres på.

5.2.1.1 Eksempler på betydningen av vesentlighet for selskapers rapportering

Eksempel 1: Hvordan behandle en planlagt reduksjon i klimagassutslipp

(Dette eksempelet er delvis basert på IFRS Interpretations Committee sitt svar på en forespørsel om å avklare en problemstilling relatert til klimarelaterte forpliktelser (IFRS Foundation, 2024)).

Et selskap er i prosessen med å utarbeide sine rapporter for den gjeldende regnskapsperioden. De skal produsere finansregnskap, som de gjør i samsvar IFRS-rammeverket, og en bærekraftsrapport der de rapporter etter CSRD-rammeverket. Selskapet har besluttet å redusere klimagassutslippet sitt gradvis med minst 60 % innen 2030 og kompensere for de resterende utslippene etter 2030 ved å kjøpe karbonkreditter. Det er utarbeidet en konkret plan for hvordan produksjonen skal tilpasses for å oppnå denne reduksjonen.

Hvordan dette kan løses i finansregnskapet (IFRS):

Det første selskapet må gjøre for å vurdere om dette er vesentlig informasjon som skal opplyses om i finansregnskapet er å finne den IFRS-standard som sier noe om forholdet. Selskapet vurderer da ut fra vilkårene i IFRS-standard *IAS 37 Avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler* (IAS 37, 1998) at forholdet oppfyller kravene for en underforstått plikt. Vilårene for dette er at foretaket ved å ha «etablert et mønster av tidligere praksis, offentliggjorte retningslinjer eller en tilstrekkelig spesifikk uttalelse, har indikert til andre parter at det vil akseptere et visst ansvar» og «som et resultat av dette, har foretaket skapt en berettiget forventning hos de andre partene at det vil innfri dette ansvaret» (IAS 37, 1998 paragraf 10, våre oversettelser)

Deretter oppstår spørsmålet om den underforståtte plikten skal innregnes som en avsetning i regnskapet. Her kommer selskapet frem til at vilårene for dette ikke er oppfylt på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet ettersom den underforståtte plikten ikke er en eksisterende plikt som resultat av tidligere hendelser (IAS 37, 1998, paragraf 14 bokstav a).

Videre må det vurderes om forholdet likevel skal opplyses om i notene, som inneholder opplysninger utover det som presenteres i balansen, resultatet og kontantstrømoppstillingen, som er av interesse for brukerne (IAS 1, 2001, paragraf 7). Dette kan være opplysninger om poster som ikke oppfyller kravene for innregning, men som fortsatt er av betydning for brukerne.

Etter IFRS-rammeverket er informasjon vesentlig dersom utelatelse, feilinformasjon eller tilsløring av informasjonen med rimelighet kan forventes å påvirke primærbrukernes beslutninger (IAS 1, 2001, paragraf 7). Selskapet skal med andre ord gi opplysninger til brukerne av finansregnskapet som er relevante for deres beslutningstaking overfor selskapet. Basert på denne definisjonen må selskapet gjennomføre en *vesentlighetsvurdering* knyttet til om dette er en opplysning som brukerne har behov for. Informasjonen som er gitt her er relativt minimal slik at det ikke er mulig å konkludere sikkert, men det kan tyde på at en så betydelig reduksjon i utslipp vil være av stor betydning, påvirke brukerne og dermed skal være noe som opplyses om i notene.

Konklusjon: Ikke resultatføres, men må vurderes opplyst om i notene.

Hvordan kan dette løses i bærekraftsrapporten (CSRD/ESRS):

Et bærekraftsrelatert forhold er vesentlig når det oppfyller kriteriene for påvirkningsvesentlighet eller finansiell vesentlighet, eller begge (dobbel vesentlighet) (ESRS 1, 2023, paragraf 28). Når det oppfyller kravet om «dobbel vesentlighet» skal det inn i bærekraftsrapporten og dermed gis som en opplysning til brukerne.

Påvirkningsvesentlighet er definert som bærekraftsrelaterte forhold ved enheten som fører til positive eller negative utslag på mennesker eller miljø på kort, medium eller lang sikt (ESRS 1, 2023, paragraf 43). Det følger av ESRS 1, paragraf 52 (2023) at det kan bli identifisert vesentlige negative påvirkninger eller risikoer som følge av selskapets handlinger for å reagere på visse påvirkninger eller risikoer. Det kan være tilfellet her, eksempelvis hvis den planlagte utslippsreduksjonen fører til nedskalering av produksjon, som igjen fører til permitteringer eller mindre produktvariasjon for kundene.

Finansiell vesentlighet blir vurdert på samme måte som for finansregnskapet, altså om utelatelse, feilinformasjon eller tilsløring av informasjonen med rimelighet kan antas å påvirke brukerne sine valg, og om bærekraftsrelaterte forhold fører til økonomiske muligheter eller risikoer for selskapet, på enten kort, medium eller lang sikt (ESRS 1, 2023, paragraf 48-49). Selskapet vurderer at forholdet faller innenfor det som ligger i «dobbel vesentlighet», og at det dermed skal tas med opplysninger om det i bærekraftsrapporten.

Konklusjon: Skal opplyses om i bærekraftsrapporten.

Et tilleggsmoment: Selskapet planlegger å legge om driften slik at de reduserer utslippene. Som vist over blir de kun «tvunget» til å opplyse om dette i bærekraftsrapporten, mens de lettere kan unnlate å gi denne informasjonen i finansregnskapet. En naturlig slutning ut ifra denne argumentasjonen er at selskapene blir holdt mer ansvarlige når det skal rapporteres på bærekraft, og at terskelen for å gi informasjon om slike forhold er lavere i bærekraftsrapporteringen enn i finansregnskapet.

Eksempel 2: Flerårig avtaleinngåelse med en ny leverandør

Et selskap som rapporterer finansielt etter IFRS og rapporterer på bærekraft etter CSRD skal produsere sine rapporter for perioden. Selskapet driver i et marked med stort prispress på de ferdige produktene som leveres til kundene, på grunn av sterk konkurranse i bransjen.

Dermed har de vurdert en ny leverandør, som har gitt selskapet gode innkjøpsbetingelser på en nødvendig råvare. Selskapet har vurdert dette som en god mulighet i og med at rimeligere råvarer betyr lavere produksjonskostnader, og i enden, pris til kundene. De har dermed besluttet å inngå en treårig avtale med leverandøren, men utover dette vet de lite om detaljene. Avtalen er signert, men ingen transaksjoner har funnet sted og avtalen vil først løpe fra midt i neste regnskapsperiode.

Hvordan kan dette løses i finansregnskapet (IFRS):

Dette oppfyller ingen av kravene for å føre dette i finansregnskapet etter IFRS. Derimot må det vurderes om selskapet likevel bør opplyse om den nye avtalen i notene, basert på IAS 1 paragraf 7 (2001) om at vesentlig informasjon som er av interesse for brukernes skal oppgis. Vesentlighetsvurderingen gjøres av selskapet ut ifra om avtalen kan forvente å påvirke primærbrukernes beslutninger, ved at det å ikke gi informasjonen om avtalen er tilstrekkelig grad av utelatelse (IAS 1, 2001, paragraf 7).

Konklusjon: Ikke føres i finansregnskapet, men må vurderes i notene.

Hvordan kan dette løses i bærekraftsrapporten (CSRD):

Dersom forholdet oppfyller kravet om dobbel vesentlighet, altså enten påvirkningsvesentlighet og/eller finansiell vesentlighet, så skal det inn i bærekraftsrapporten (ESRS 1, paragraf 28). ESRS 1, paragraf 43 definerer påvirkningsvesentlighet som bærekraftsrelaterte forhold ved enheten som fører til positive eller negative utslag på mennesker eller miljø på kort, medium eller lang sikt. Finansiell vesentlighet er videre definert i ESRS 1 paragraf 48-49 som bærekraftsrelaterte forhold som fører til økonomiske muligheter eller risikoer for selskapet på kort, medium eller lang sikt. Både selskapets egen drift og hele verdikjeden, både oppstrøms og nedstrøms, skal inkluderes i vurderingen (ESRS 1, 2023, paragraf 43).

En avtale med en leverandør av en helt sentral råvare som strekker seg over flere år vil helt klart påvirke både selskapet, leverandøren og eventuelle andre interessenter. Om det er positive eller negative påvirkninger er ikke helt klart basert på informasjonen gitt, men det er relativt klart at det bør opplyses om i bærekraftsrapporten.

Konklusjon: Skal inn i bærekraftsrapporten som en opplysning til brukerne.

Hva hvis selskapet hadde rapportert etter IFRS bærekraft?:

IFRS S1 paragraf 18 (IFRS, 2023) definerer at informasjon er vesentlig dersom det er rimelig å forvente at utelatelse, feilinformasjon eller tilsløring kan påvirke beslutningene som primærbrukerne av generelle finansielle rapporter tar på grunnlag av rapportene, som inkluderer regnskapet og bærekraftsrelatert finansiell informasjon. Både de eksisterende og de potensielle investorene, långiverne og andre kreditorer skal hensyntas i vurderingen (IFRS S1, 2023, vedlegg A).

Også her blir konklusjonen at en slik avtale trolig vil påvirke både de nåværende og de fremtidige interessentene til selskapet. Basert på det bør selskapet opplyse om avtalen i sin bærekraftsrapport.

Konklusjon: Bør opplyses om etter IFRS S1.

Et viktig poeng med dette eksempelet: Selskapets krav om å rapportere på bærekraftsforhold vil trolig endre måten de kan operere på. Det tenkte selskapet har ikke undersøkt den nye leverandøren i stor grad før de har inngått avtalen. Ettersom det nå stilles krav til hele verdikjeden (ESRS 1, 2023, paragraf 43), vil større undersøkelser måtte gjøres på forhånd og det vil ikke bli den samme muligheten til å velge leverandører kun basert på et aspekt, som typisk vil være pris, men det må også stilles krav og vurderes andre forhold som klimavennlig produksjon, rettigheter for arbeidere, påvirkning på lokalsamfunn og lignende.

5.2.2 Interessenter

Et selskaps mange ulike interessenter, som investorer, kunder, offentlige myndigheter, leverandører og ansatte vil ha ulike interesser og informasjonsbehov. Prinsippet med dobbel vesentlighet bidrar til at flere interessenter enn investorer, långivere og andre kreditorer får sine informasjonsbehov oppfylt. Det fremstår som et viktig prinsipp i bærekraftsrapporteringen etter ESRS å ivareta interessentene og deres utvidede informasjonsbehov, noe begrepet «berørte interessenter» tydeliggjør (ESRS 1, 2023, paragraf 22). Det er ikke nødvendigvis slik at alle grupper av interessenter er åpenbare for selskapene, eller grupper de vektlegger i stor grad. Som nevnt i litteraturgjennomgangen fant Nygård et al. (2023) at foretakene de undersøkte hadde gitt mye informasjon i sin bærekraftsrapportering om hvem deres interessenter var, men lite om hvordan disse var utvalgt og rangert, noe som

gjorde det uklart om alle viktige interessenter var tatt med eller om noen var utelatt. Selskapene tvinges imidlertid til å vurdere hvilke interessenter som påvirkes, både i form av positiv påvirkning og negativ påvirkning. En spesiell gruppe med interessenter som selskapene også må vurdere etter ESRS er de «stille interessentene». Dette er interessenter som ikke selv kan uttrykke seg, men som blir påvirket av selskapets handlinger. Naturen og utrydningstruede dyrearter gis som eksempler (ESRS 1, 2023, paragraf AR7). Interessentteorien står dermed sterkt som teorigrunnlag for bærekraftsrapportering etter ESRS, og dette har stor betydning for rapportene som produseres og det som serveres til brukerne av dem. Ved å bli hensyntatt får interessentene informasjon om forhold som vil påvirke dem og ha muligheten til å få en økt forståelse for sin rolle.

Et ytterligere aspekt ved det utvidede interessentbegrepet etter ESRS er den økte mengden kommunikasjon og dialog som dette krever. Et selskap kan ikke rapportere på hvilke påvirkninger de har på en bestemt gruppe i detalj og med sikkerhet uten å ha gjort undersøkelser. Typiske undersøkelser her vil være dialog med aktuelle aktører i gruppen, spørreskjemaer eller lignende for å kartlegge. En følge av dette vil være den berørte parten sine muligheter for å gi tilbakemelding til den rapporteringspliktige. Dermed øker interessentgruppens påvirkningsmulighet.

En effekt av lovpålagt bærekraftsrapportering i samsvar med CSRD er mer standardiserte rapporter. Frem til dette har det vært svært ulik rapportering blant selskapene der noen har valgt å ikke rapportere på bærekraft i det hele tatt, mens andre har gitt svært mye informasjon. Denne frivillige rapporteringen har dermed gitt ulikt omfang av informasjon og ulike rapporter i form av oppsett og innhold. Den nye rapporteringen har som formål å være mer standardisert, blant annet med mål om å gi mer beslutningsrelevant informasjon, som er sammenlignbar både mellom ulike selskaper, men også over tid for det enkelte selskap (Andersen & Gjølberg, 2022, s. 241). Dette er trolig noe som vil være en positiv effekt av ny rapportering for brukerne. Poenget med mer beslutningsrelevant informasjon, som inkluderer flere forhold enn kun økonomiske, påpeker også intervjuobjekt 2, ved å fortelle at *«i den doble vesentlighetsanalysen, så må selskapene inkludere både interne og eksterne interessenter, som vil bli mer involvert i prosessen (...) Man vil få en mer balansert rapportering, som kan være relevant for flere.»* Frem til nå har selskapet selv i stor grad valgt hva de har ønsket å inkludere i rapporteringen, og dermed har det blitt mye av det informant 2 kaller *«cherry picking»*, der man velger ut det man vil vise, og unnlater det man ønsker å

skjule eller ta vekk fokus fra. Dette fenomenet vil reduseres med den lovpålagte og standardiserte rapporteringen i samsvar med ESRS. Selskapene vil nå gi mer lik og utfyllende informasjon, om både positive og negative sider, som igjen gir mer korrekt og balansert beslutningsrelevant informasjon for interessentene.

Selv om standardene legger vekt på at uvesentlige opplysninger ikke skal tilsløre vesentlig informasjon, vil det naturligvis i mange tilfeller være utfordrende for selskapene å vurdere hva som er vesentlig, for eksempel når det gjelder vesentlighetsvurderinger relatert til verdikjeden som nevnt i del 5.2.1. Rapportene kan fort bli svært omfattende hvis man legger til grunn en antakelse om at selskapene heller vil ta med for mye enn for lite informasjon for å møte de nye kravene. Da blir virkningen mye informasjon, og det kan føre til at den vesentlige og relevante informasjonen kan bli borte eller gjemt i mengden. Dette fenomenet kalles «information overload» og er en kjent problemstilling i næringslivet og for selskaper som deler informasjon (Edmunds & Morris, 2000, s. 18-19). En effekt av dette kan bli at viktig informasjon for brukerne blir vanskelig å skille ut fra annen informasjon. Sagt på en annen måte kan brukerne bli overveldet av informasjonsmengden og ikke klare å skille vesentlig fra ikke-vesentlig informasjon. Her må det nevnes at det som er relevant for en interessentgruppe, ikke nødvendigvis er det samme som er relevant for en annen gruppe, slik at selskapene åpenbart må gi mye og variert informasjon for å ivareta alle sine interessenter. På sikt vil trolig rapportene bli mer presise og brukervennlige, da både de rapporteringspliktige og rapportbrukerne får erfaring med rammeverket og rapportene.

5.2.3. Revisor

Revisor har et betydelig samfunnsansvar og refereres ofte til som allmennhetens tillitsperson på grunn av oppgaven med å bekrefte at informasjonen gitt fra selskapene er uten vesentlige feil, og dermed til å stole på for de som skal bruke den (Revisorforeningen, u.å.). Med utgangspunkt i prinsipal-agent-teorien så fungerer revisor som en betryggende part både mellom selskapsledelsen og selskapseierne, og mellom selskapet og brukerne av selskapets rapporter. Revisor er av prinsipp uavhengig og uten egeninteresse og skal sørge for at det som gis av informasjon er korrekt.

Hovedoppgaven til revisor har vært å bekrefte den finansielle informasjonen, men fremover som følge av innføringen av CSRD, blir også oppgaven med å attestere på

bærekraftsinformasjonen i større grad aktuell for revisorene, og deres arbeid vil gradvis endre seg som følge av dette. I intervjuet med de statsautoriserte revisorene (intervjuobjekt 2) la de vekt på den ulike graden av sikkerhet som kreves for henholdsvis finansiell revisjon og attestering av bærekraftsinformasjon, og hvilken betydning det har for arbeidet. Den finansielle revisjonen skal avgis med betryggende sikkerhet, som regel 95 %, og bærekraftsattestasjonen skal avgis med moderat sikkerhet, som regel 50 % eller «mer sannsynlig enn ikke» (Revisorforeningen, 2024). Dermed vil omfanget av revisjonshandlingene typisk være noe mindre enn for den finansielle revisjonen. Informanten eksemplifiserer dette med «*vi tester ikke kontroller på bærekraftsattesteringen slik som ved finansiell revisjon, i og med at det kun er moderat sikkerhet (...) Graden av detaljtesting er også mindre, da vi kun tester der risikoen er anslått til å være høy eller vi har risiko for misligheter*».

Omfanget av revisjonshandlingene som vil utføres i bærekraftsattestasjonen kan sammenlignes med det som gjøres i en forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap etter ISRE 2410 *Forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap, utført av foretakets valgte revisor* (ISRE 2410, 2008). Et delårsregnskap er definert i punkt 2 i denne standarden som «finansielle opplysninger som er utarbeidet og presentert i samsvar med gjeldende rammeverk for finansiell rapportering, og omfatter enten et fullstendig eller sammendratt regnskap for en periode som er kortere enn foretakets regnskapsår». Det følger av punkt 3 i ISRE 2410 at revisor skal opparbeide seg en forståelse av internkontrollen, men det er ingen krav om testing av kontroller. Dette følger av formålet med den forenklede revisorkontrollen som er presisert i ISRE 2410 punkt 7 som at revisor skal kunne gi uttrykk for en konklusjon «om hvorvidt han på bakgrunn av den forenklede revisjonskontrollen er blitt oppmerksom på noe som gir grunn til å tro at delårsregnskapet i det alt vesentlige ikke er utarbeidet i samsvar med gjeldende rammeverk». Dette vil si moderat sikkerhet, og samsvarer med det som kreves ved bærekraftsattestasjonen i innføringen.

Videre poengterer informant 2 at betryggende sikkerhet skal innføres for bærekraftsrapportering fra 2028 og da vil finansiell revisjon og bærekraftsattestasjon bli mer likestilt for revisorene. Dette følger av lovproposisjonen *prop. 57 L Endringer i regnskapsloven mv. (bærekraftsrapportering)* som beskriver i avsnitt 6.4.5. at det skal attesteres med moderat sikkerhet i starten, og gradvis utvikles til attestasjon med betryggende sikkerhet (Prop. 57 L (2023-2024), s. 93).

En annen betydelig forskjell mellom det finansielle og på bærekraftsområdet er den informasjonen revisorene undersøker og konkluderer på bakgrunn av. Informant 2 forteller at *«på den finansielle siden så er det en mer tallmessig vurdering, der vi vurderer hvilke regnskapslinjer som har store verdier og er mest relevante. I den finansielle revisjonen har vi ikke fokus på selskapets egen analyse, og det er vi som setter premissen for hva vi anser som vesentlig, og det kan være ulikt fra det kunden mener»*. Angående attesteringen av bærekraftsrapportene uttaler informanten at *«det er langt fra alt som er tallverdier, jeg vil anslå at om lag 60 % - 70 % er narrativ eller kvalitativ informasjon, altså mye tekst»*. Ut ifra dette utleder informanten at det å *«kjenne kunden og dens omgivelser»* er viktig på begge de to områdene.

I og med at informasjonen som presenteres i bærekraftsrapportene til selskapene er mer kvalitativ og basert på skjønnsmessige vurderinger fra selskapsledelsen, blir revisor sin oppgave med å ha dialog og forståelse for prosessen i selskapet større. Som nevnt i del 2.3. er det en del utfordringer knyttet til forholdet mellom eierne og ledelsen i et selskap (agent-prinsipal-forholdet). Disse utfordringene kan tenkes å forsterke seg noe når det gjelder bærekraftsforhold. Når det blir benyttet mer skjønn og mindre tallfesting, kan det bli enklere å argumentere for det som er i ledelsens egeninteresse, i og med at ledelsen har mer informasjon og kunnskap om driften enn eierne. Da blir revisor sin rolle i det å ha dialog med ledelsen og eierne, samt det å forstå virksomheten og omgivelsene mer betydelig, og muligens komplisert.

Revisorene må forholde seg til en litt annerledes gruppe av interessenter når bærekraftsrapportene skal attesteres, enn ved de finansielle rapportene. Innen finansiell revisjon regnes brukerne som de som skal fatte økonomiske beslutninger overfor selskapet på bakgrunn av informasjonen gitt i regnskapet (ISA 200, 2010, punkt 6). Når det gjelder bærekraftsrapporteringen så er interessent- og brukerbegrepet utvidet til flere grupper, og rapporten blir utarbeidet med et noe annet brukerperspektiv. Revisorene må forstå prosessen til selskapene når de skal attestere, men det endrede brukerperspektivet har ellers relativt lite praktisk betydning for revisor sitt arbeid. Om dette sier informanten at *«interessentene hensyntar vi kun til dels (...) er det eksempelvis sårbare grupper, så må vi hensynta det i vår risikovurdering, men det er likevel ikke av stor betydning»*.

En sentral del av en finansiell revisjon er det å sette vesentlighetsgrenser, som redegjort for i del 4.5. De settes ut ifra vurderinger om når det er forventet at brukerne endrer sine økonomiske valg overfor selskapet, og settes som en tallmessig verdi. Når det gjelder bærekraftsattesteringen forteller informant 2 at de ikke setter en slik tallmessig verdi, men at det er en *«mer kvalitativ vurdering og mer bruk av profesjonell skjønn»*. Det er dermed ulike prosesser for fastsettelse av vesentlighetsgrenser i finansiell revisjon sammenlignet med bærekraftsattestering. Samtidig er det likhetstrekk i det å kjenne kunden og forstå virksomheten og deres omgivelser, deriblant interessentene.

Uavhengighet er et krav til revisor som skal gjennomføre en revisjon i samsvar med de de internasjonale revisjonsstandardene (ISA 200, 2010, punkt 14). Informant 2 påpeker at kravene til uavhengighet er like strenge for bærekraftsattestasjon som for finansiell revisjon. Det er et grunnleggende og viktig prinsipp at revisor ikke skal attestere på eget arbeid. Når det gjelder rådgivning og bistand med bærekraftsrammeverket så kan revisor *«si hva som står i det, men ikke gjøre vurderinger på vegne av ledelsen og selskapet, (...) for da ender vi fort opp med å gjennomgå og attestere på vårt eget arbeid»* (sitat, informant 2). Informanten påpeker at dette er essensielt for å oppnå formålet med revisjonen, som er å øke brukernes tillitt til regnskapet (ISA 200, 2010, punkt 3). Det blir altså ingen endring i revisor sine vurderinger og handlinger ved uavhengighet knyttet til bærekraftsattestering, da regelverket er like strengt og viktigheten den samme.

Om begrepet dobbel vesentlighet uttaler informant 2 at *«dette er en analyse og vurdering som selskapene gjør, og det er ikke er noe som påvirker vår vesentlighetsanalyse»*. De understreker dermed at dette er to begreper som ikke må blandes, og som er uavhengige av hverandre. Som nevnt i del 4.5 er dette også tydeliggjort i utkastet til attestasjonsstandardens ISSA-5000, der det står at vesentlighet i standarden er ment å referere til de vesentlighetsgrensene som settes av den som skal attestere bærekraftsinformasjonen, det vil si vesentlighet som brukes i planleggingen for innhenting av bevis og ved vurderingen av feilinformasjon som identifiseres i bærekraftsopplysningene (ED-5000, 2023, paragraf A157). Den doble vesentlighetsanalysen gjennomfører selskapene selv og vil variere stort i innhold fra selskap til selskap, basert på hva som er deres positive og negative påvirkninger. Basert på denne forklaringen så vil innføringen av begrepet dobbel vesentlighet, som nå kommer med CSRD-direktivet, ikke ha stor innvirkning på den finansielle revisjonen.

6.0 Konklusjon og avslutning

I denne delen vil oppgaven oppsummeres og konkluderes på, ved å forsøke og gi et så konkret og tydelig svar på problemstillingen som mulig. Konklusjonen baseres på funnene presentert i del 4 og analysen presentert i del 5. Deretter vil det gis noen forslag til videre forskning, før det helt til slutt blir gjennomgått noen mulige svakheter ved oppgaven.

6.1. Konklusjon

Det overordnede målet med denne masteroppgaven har vært å kartlegge hvilke likheter og forskjeller som foreligger mellom vesentlighetskonseptet i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, og basert på dette vurdere konsekvensene for henholdsvis selskaper, deres interessenter og revisor. Det er gjort en avgrensning av oppgaven med tanke på hvilke rammeverk som er inkludert i analysen, der rammeverkene som er valgt er IFRS for finansiell rapportering, ESRS for bærekraftsrapportering og IFRS for bærekraftsrapportering.

Innledningsvis er det foretatt en grundig litteraturgjennomgang av vesentlighetsbegrepet, samt en gjennomgang av relevante teorier. Dette er gjort som et grunnlag for innholdsanalysen av de relevante rammeverkene og standardene, som utgjør hoveddelen av dataen for konklusjonene i denne oppgaven. I tillegg er det gjennomført intervjuer, med henholdsvis et børsnotert selskap og en statsautorisert revisor, som supplerer innholdsanalysen.

Forskningsspørsmål 1: Hva er likhetene og forskjellene mellom vesentlighetskonseptet i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering?

Hovedforskjellen mellom vesentlighetskonseptet i det finansielle rammeverket og bærekraftsrammeverket er hva som inngår i begrepet «vesentlighet». Med innføringen av CSRD kommer konseptet «dobbel vesentlighet» som består av påvirkningsvesentlighet og finansiell vesentlighet. Denne utvidelsen av konseptet endrer hva som skal inngå i rapporteringen på bærekraft etter CSRD, sammenlignet med det som inkluderes i den finansielle rapporteringen.

En sentral likhet mellom de ulike rammeverkene er brukerfokus. I alle rammeverkene som er gjennomgått i studien er vesentlighet definert som et brukerdrevet konsept, der det er

brukernes informasjonsbehov overfor den rapporteringspliktige som bestemmer vesentligheten. Derimot er det en klar ulikhet knyttet til hvem som er definert som brukerne og hvem som blir hensyntatt. I ESRS-standardene, som er de tilhørende standardene til CSRD-direktivet fra EU, er brukergruppen utvidet. Årsaken til denne utvidelsen er innføringen av det doble vesentlighetsprinsippet, der påvirkningsvesentligheten kommer i tillegg til den finansielle vesentligheten. Alle interessentgruppene som selskapet vurderer som berørte interessenter, altså interessenter som påvirkes enten positivt eller negativt av selskapets virksomhet, kan dermed ha interesse av informasjon fra selskapet og anses dermed som brukere. I det finansielle rammeverket er det derimot i all hovedsak eierinteressene som er fokuset.

I vesentlighetsvurderingen skal det identifiseres, fastsettes og presenteres vesentlige opplysninger etter alle rammeverkene. Det er også sentralt at informasjonen som presenteres skal være tydelig, forståelig og oppfylle de kvalitative egenskapene til informasjon. Den mest sentrale ulikheten knyttet til vesentlighetsvurderingen er at det i bærekraftsrapporteringen i henhold til CSRD er en lavere grense for hva som faller innenfor «vesentlig», blant annet på grunn av det utvidede brukerperspektivet og det at langt flere forhold skal vurderes.

Forskningsspørsmål 2: Hva er vesentlighetskonseptets likheter og forskjeller i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering å si for
a) selskaper som må utarbeide rapporter i henhold til disse?

Den største endringen for selskapene som skal rapportere på bærekraft etter CSRD er vesentlighetsvurderingen de må foreta. De skal kartlegge den doble vesentligheten, altså hvordan selskapets virksomhet påvirker omgivelsene (innenfra og ut) og hvordan selskapet blir påvirket av omgivelsene (utenfra og inn). Dette skiller seg fra den vurderingen som gjøres i finansregnskapet, der det i hovedsak er størrelsen på postene som er avgjørende for påvirkningen på brukerne, og dermed vesentligheten.

Interessentperspektivet, som er en likhet mellom rammeverkene, må den rapporterende enheten ha med seg i både den finansielle- og bærekraftsrapporteringen. Derimot er det langt flere brukere å hensynta og forholde seg til i bærekraftsrapporteringen og forholdene som skal vurderes og rapporteres på er flere, og sannsynligvis mer komplekse å få oversikt over. Eksempelvis vil det å rapportere på hele verdikjeden være en betydelig endring for selskapene

som i den finansielle rapporteringen i liten grad forholder seg til forhold hos andre enn selve rapporteringsenheten.

b) selskapers interessenter som skal benytte informasjonen fra rapportene?

For interessentene vil den mest betydelige endringen være at de vil få mer informasjon om flere forhold. Interessentene vil ikke kun motta informasjon i rapportene om økonomiske forhold, men også en rekke andre ESG-forhold. Dette kan være positivt for deres mulighet til å sammenligne selskaper og fatte beslutninger, men kan også føre til svært mye informasjon slik at det kan være vanskelig å få oversikt eller å forstå hva som er de mest sentrale aspektene hos den rapporteringspliktige.

Noen interessenter og grupper som ikke har vært involvert som relevante brukere for selskapene i deres finansielle rapportering, vil nå bli inkludert i større grad. Eksempler på dette kan være lokalsamfunn, dyr og organisasjoner. Disse gruppene sin påvirkning og involvering vil øke, ved at de blir tatt med i selskapenes vurderinger, samt at det kan oppstå dialog mellom den rapporteringspliktige og interessentene.

c) revisor sitt vurderingsarbeid av selskapenes rapportering i henhold til disse?

For revisor, som skal attestere på bærekraftsrapporteringen i tillegg til den finansielle revisjonen, er den største forskjellen hvilke type opplysninger som skal undersøkes og bekreftes. I finansiell revisjon er det i stor grad tallverdier, og dermed kvantitativ informasjon, mens det er mer kvalitativ informasjon i bærekraftsattesteringen. Revisor skal gjøre vesentlighetsvurderinger i begge oppdrag, men det er ulikt hvordan dette skal gjøres. Hovedgrunnen til det er den ulike informasjonen som skal undersøkes, samles bevis for og til slutt konkluderes på bakgrunn av. Ved innføringen av bærekraftsattestasjonen er sikkerhetsnivået ulikt for oppdragene, noe som gir ulikt arbeidsomfang. Eksempelvis testes det ikke kontroller ved bærekraftsattestasjon med krav til moderat sikkerhet i konklusjonen, noe det gjøres i finansiell revisjon.

Det er derimot en likhet i brukerfokus, da det er brukernes handlinger som bestemmer vesentligheten. For begge oppdrag er også revisors uavhengighet sentral og revisor skal i

begge tilfeller benytte profesjonelt skjønn. Revisor skal for begge oppdragstypene opparbeide seg en solid forståelse av den rapporterende enheten, dens omgivelser og ikke minst av interessentene.

6.2. Forslag til videre forskning

Ettersom denne masteroppgaven er skrevet før de første rapportene fra selskaper som må rapportere etter CSRD for regnskapsåret 2024 har kommet, er et forslag til videre forskning å gjennomføre en studie på et senere tidspunkt når flere selskaper faktisk har kommet i gang med rapporteringen for å kartlegge betydningen direktivet og det doble vesentlighetsbegrepet har hatt for selskapene. Hovedvekten i denne studien har vært på innholdsanalyse i og med at erfaringene med vesentlighet og bærekraftsrapportering i praksis fortsatt er såpass få. Et forslag kan dermed være å gjennomføre en lignende studie som denne etter en stund når flere har fått mer erfaring med standardene, men med betydelig mer vekt på intervjuer og innspill fra praktikerne. Da kunne det også vært interessant å undersøke i større grad hva praktiskere synes om bærekraftsstandardene og de veiledningene som finnes for vesentlighetsvurderinger.

Det kan også være interessant å gjennomføre innholdsanalyser på bærekraftsrapporter utviklet i samsvar med ESRS, og undersøke i hvilken grad informasjonen i bærekraftsrapporten er koblet til finansregnskapet. Ettersom denne oppgaven også tar for seg bærekraftsstandardene fra IFRS, vil det også være interessant å undersøke i hvilken grad selskaper i Norge velger å anvende disse for sine bærekraftsrapporter.

I tillegg kan det være interessant å se på hvordan rapportene brukes av interessentene og hvordan de endrer seg i form og innhold over tid, for å være brukervennlige. Også når det gjelder arbeidet til revisorene, som attesterer bærekraftsrapportene som er utarbeidet i samsvar med ESRS, og eventuelt også IFRS sine bærekraftsstandarder, er dette et nytt felt som det er knyttet mye usikkerhet til, slik at en senere studie kan være hensiktsmessig for å vurdere hvordan revisor sitt arbeid har endret seg.

CSRD innføres trinnvis i Norge, som vil si at det først pålegges de største selskapene og gradvis vil bli gjeldende for de mindre selskapene. I Norge er majoriteten av selskapene i SMB-segmentet (små og mellomstore bedrifter), og en studie knyttet til

bærekraftsrapportering blant disse selskapene kan være et spennende og nyttig fremtidig forskningsprosjekt.

6.3 Mulige svakheter ved oppgaven

Denne studien tar for seg et relativt nytt fenomen (dobbel vesentlighet) som det på nåværende tidspunkt er lite praktisk erfaring med da rapporteringen i samsvar med CSRD bare så vidt har startet. Dermed er muligheten for å få kunnskap fra praksis vedrørende selskapenes vesentlighetsvurderinger noe begrenset. Mulige svakheter ved intervjuene er nevnt i metodedelene. Selv om innholdsanalysen som er utført følger en fremgangsmåte for utforming av kategorier, koding og analyse av resultater slik at det skal være mulig for andre å gjenta innholdsanalysen, innebærer metoden en del subjektive vurderinger. Utvelgelse av datamateriale, valg av kategorier og hvordan kodingen gjennomføres vil kunne gjøres på mange ulike måter, slik at funnene fra en slik innholdsanalyse vil kunne variere basert på hva som vektlegges.

En annen utfordring med et temavalg som dette er at det stadig kommer nye veiledninger, artikler og lignende som omhandler de nye standardene. Selv om det er gjort forsøk på å følge med på det som blir publisert og holde seg oppdatert, er det mulig at noen relevante publikasjoner har blitt oversett og at det finnes kilder som er mer oppdaterte enn de som er inkludert i denne masteroppgaven.

Referanseliste

Standarder og reguleringer

- Aksjeloven. (1997). *Lov om aksjeselskaper (LOV-1997-06-13-44)* Lovdata.
<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1997-06-13-44>
- Allmennaksjeloven. (1997). *Lov om allmennaksjeselskaper (LOV-1997-06-13-45)* Lovdata.
<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1997-06-13-45>
- Commission Delegated Regulation 2023/2772. *Supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards*. European Parliament, Council of the European Union.
http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj
- Directive 2022/2464. *Amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting*. European Parliament, Council of the European Union.
<http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>
- ED-5000. (2023). *Proposed International Standard on Sustainability Assurance 5000 General Requirements for Sustainability Assurance Engagements and Proposed Conforming and Consequential Amendments to Other IAASB Standards*. IAASB.
<https://www.iaasb.org/publications/proposed-international-standard-sustainability-assurance-5000-general-requirements-sustainability>
- ESRS 1. (2023). *ESRS 1 General Requirements*. European Commission.
- ESRS 2. (2023). *ESRS 2 General Disclosures*. European Commission.
- IAS 1. (2001). *IAS 1 Presentation of Financial Statements*. IFRS Foundation.
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-1-presentation-of-financial-statements/#standard>
- IAS 37. (1998). *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets*. IFRS Foundation.
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards/english/2024/issued/ias37/>
- IFRS S1. (2023). *IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information*. <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s1-general-requirements.html/content/dam/ifrs/publications/html-standards-issb/english/2023/issued/issbs1/>
- ISA 200. (2010). *Norsk utgave av internasjonal revisjonsstandard 200 Overordnede mål for den uavhengige revisor og gjennomføringen av en revisjon i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/>
- ISA 320. (2010). *Norsk utgave av internasjonal revisjonsstandard 320 Vesentlighet ved planlegging og gjennomføring av en revisjon*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/>
- ISA 450. (2010). *Norsk utgave av internasjonal revisjonsstandard 450 Vurdering av feilinformasjon identifisert under revisjonen*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/>
- ISA 700. (2019). *Norsk utgave av internasjonal revisjonsstandard ISA 700 (revidert) ISA 700 (Revidert) «Konklusjon og rapportering om regnskaper»*. International Auditing and

- Assurance Standards Board. <https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/>
- ISAE 3000. (2014). *Norsk utgave av internasjonal revisjonsstandard ISAE 3000 (revidert) Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/andre-attestasjoner-og-bekreftelser/>
- ISRE 2410. (2008). *Norsk utgave av internasjonal standard for forenklet revisorkontroll 2410 Forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap, utført av foretakets valgte revisor*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.revisorforeningen.no/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/>
- Prop. 57 L (2023-2024). *Endringer i regnskapsloven mv. (bærekraftsrapportering)*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-57-l-20232024/id3029393/>

Øvrige kilder

- Abhayawansa, S. (2022). Swimming against the tide: back to single materiality for sustainability reporting. *Sustainability Accounting Management and Policy Journal*, 13(6), 1361-1385. <https://doi.org/10.1108/sampj-07-2022-0378>
- Alsaawi, A. (2014). A critical review of qualitative interviews. *European Journal of Business and Social Sciences*, 3(4). <https://doi.org/10.2139/ssrn.2819536>
- Andersen, K. R. & Gjørberg, M. (2022). Bærekraft i selskapsrapporter: Fra floskler og frivillighet til finansielt relevant og lovpålagt rapportering. *Praktisk økonomi & finans*, 38(3), 240-250. <https://doi.org/10.18261/pof.38.3.4>
- Aprile, R., Alexander, D. & Doni, F. (2023). Enhancing the materiality principle in integrated reporting by adopting the General Systems Theory. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(5), 2219-2233. <https://doi.org/10.1002/csr.2479>
- Arvidsson, S. & Dumay, J. (2022). Corporate ESG reporting quantity, quality and performance: Where to now for environmental policy and practice? *Business Strategy and the Environment*, 31(3), 1091-1110. <https://doi.org/10.1002/bse.2937>
- BDO. (2023, 29.11.2023). *Salget av lavprisprodukter øker kraftig*. BDO Norge. Hentet 08.05.2024 fra <https://www.bdo.no/nb-no/nyheter/2023/salget-av-lavprisprodukter-%C3%B8ker-kraftig>
- Beech, J. (2015). *Doing your business research project*. Sage.
- Bougie, R. & Sekaran, U. (2020). *Research methods for business: a skill-building approach* (8. utg.). John Wiley & Sons.
- Boyce, C. & Neale, P. (2006). *Conducting in-depth interviews: A guide for designing and conducting in-depth interviews for evaluation input* (Bd. 2). Pathfinder international Watertown, MA.
- Bradbury, M. E. & Schröder, L. B. (2012). The content of accounting standards: Principles versus rules. *The British accounting review*, 44(1), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2011.12.003>
- Braun, D. & Guston, D. H. (2003). Principal-agent theory and research policy: An introduction. *Science and Public Policy*, 30(5), 302-308. <https://doi.org/10.3152/147154303781780290>
- Brennan, N. M. & Gray, S. J. (2005). The impact of materiality: accounting's best kept secret. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 1, 1-31. https://www.researchgate.net/publication/228393305_The_Impact_of_Materiality_Accounting's_Best_Kept_Secret

- Canning, M., O'Dwyer, B. & Georgakopoulos, G. (2019). Processes of auditability in sustainability assurance - the case of materiality construction. *Accounting and business research*, 49(1), 1-27. <https://doi.org/10.1080/00014788.2018.1442208>
- De Cristofaro, T. & Gulluscio, C. (2023). In Search of Double Materiality in Non-Financial Reports: First Empirical Evidence. *Sustainability*, 15(2), 924, Artikkel 924. <https://doi.org/10.3390/su15020924>
- Delgado-Ceballos, J., Ortiz-De-Mandojana, N., Antolín-López, R. & Montiel, I. (2023). Connecting the Sustainable Development Goals to firm-level sustainability and ESG factors: The need for double materiality. *BRQ Business Research Quarterly*, 26(1), 2-10. <https://doi.org/10.1177/23409444221140919>
- Deloitte. (2023, 05.04.2024). *Guide: Dette må du vite om CSRD... og slik kommer du i gang*. Deloitte. Hentet mai 2024 fra <https://www2.deloitte.com/no/no/innsikt/klima-og-barekraft/styrk-baerekraftsrapporteringen-i-pavente-av-csrd.html>
- DIBkunnskap. (2023). *IFRS – internasjonale regnskapsstandarder*. DIBkunnskap. Hentet 28.04.2024 fra <https://dib.no/ifrs/ifrs/>
- DIBkunnskap. (u.å.). *IAS 1 Presentasjon av finansregnskap*. DIBkunnskap. Hentet 24.01.2024 fra <https://app.dib.no/standard/ias-1-presentation-av-finansregnskap/95728ef1-ccb1-4ff1-960d-9f632c2558a8?query=ias%201#1df294f2-2457-4ae5-b586-6960d43058f3>
- Edgley, C. (2014). A genealogy of accounting materiality. *Critical Perspectives on Accounting*, 25(3), 255-271. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2013.06.001>
- Edgley, C., Jones, M. J. & Atkins, J. (2015). The adoption of the materiality concept in social and environmental reporting assurance: A field study approach. *The British accounting review*, 47(1), 1-18. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2014.11.001>
- Edmunds, A. & Morris, A. (2000). The problem of information overload in business organisations: a review of the literature. *International journal of information management*, 20(1), 17-28. [https://doi.org/10.1016/S0268-4012\(99\)00051-1](https://doi.org/10.1016/S0268-4012(99)00051-1)
- EFRAG. (2017). *Introducing EFRAG*. EFRAG. <https://www.efrag.org/News/Public-122/Introducing-EFRAG->
- EFRAG. (2023a). *2022 Annual review. Thought leadership, transparency and public accountability*. EFRAG. <https://www.efrag.org/About/AnnualReports>
- EFRAG. (2023b). *[Draft] EFRAG IG 1: Materiality assessment implementation guidance*. EFRAG. <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FDraft%2520EFRAG%2520IG%25201%2520MAIG%2520231222.pdf>
- EFRAG. (2023c). *The first set of ESRS - the journey from PTF to delegated act (adopted on 31 July 2023)*. EFRAG. Hentet 09.03.2024 fra <https://www.efrag.org/lab6>
- European Commission. (2019a). *Communication from the commission - The European Green Deal*. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>
- European Commission. (2019b). *Guidelines on Reporting Climate-Related Information*. European Commission. https://ec.europa.eu/finance/docs/policy/190618-climate-related-information-reporting-guidelines_en.pdf
- European Commission. (2023, 31.07). *The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards*. The European Commission,. Hentet 17.01.2024 fra https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en
- European Commission. (u.å.). *The European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

- Ferrero-Ferrero, I., León, R. & Muñoz-Torres, M. J. (2021). Sustainability materiality matrices in doubt: may prioritizations of aspects overestimate environmental performance? *Journal of Environmental Planning and Management*, 64(3), 432-463. <https://doi.org/10.1080/09640568.2020.1766427>
- Fiandrino, S., Tonelli, A. & Devalle, A. (2022). Sustainability materiality research: a systematic literature review of methods, theories and academic themes. *Qualitative research in accounting and management*, 19(5), 665-695. <https://doi.org/10.1108/QRAM-07-2021-0141>
- Freeman, R. E. (2010). *Strategic management: A stakeholder approach*. Cambridge university press.
- Freeman, R. E., Harrison, J. S., Wicks, A. C., Parmar, B. L. & De Colle, S. (2010). Stakeholder theory: The state of the art. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815768>
- Friedman, M. (2016). Capitalism and freedom. I *Democracy: a reader* (s. 344-349). Columbia University Press. <https://doi.org/10.7312/blau17412-074>
- Frishkoff, P. (1970). An empirical investigation of the concept of materiality in accounting. *Journal of Accounting Research*, 116-129. <https://doi.org/10.2307/2674697>
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E. & Chadwick, B. (2008). Methods of data collection in qualitative research: interviews and focus groups. *British dental journal*, 204(6), 291-295. <https://doi.org/10.1038/bdj.2008.192>
- Hicks, E. L. (1964). Materiality. *Journal of Accounting Research*, 2(2), 158-171. <https://doi.org/10.2307/2489998>
- IFRS Foundation. (2018a). *Conceptual Framework for Financial Reporting*. IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>
- IFRS Foundation. (2018b). *Project Summary and Feedback Statement: Definition of Material (Amendments to IAS 1 and IAS 8)*. IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2018/definition-of-material/#supporting-material>
- IFRS Foundation. (2021). *IFRS Practice Statement 2: Making Materiality Judgements*. IFRS Foundation., <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/materiality-practice-statement/#standard>
- IFRS Foundation. (2023). *Constitution*. IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-c/constitution.pdf>
- IFRS Foundation. (2024). *Climate-related Commitments (IAS 37)*. <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2024/climate-related-commitments-ias-37/#about>
- IFRS Foundation. (u.å.-a). *How we set IFRS Standards*. <https://www.ifrs.org/about-us/how-we-set-ifrs-standards/>
- IFRS Foundation. (u.å.-b). *IFRS Interpretations Committee*. <https://www.ifrs.org/groups/ifrs-interpretations-committee/>
- IFRS Foundation. (u.å.-c). *ISSB: Frequently Asked Questions*. Hentet 19.01.2024 fra <https://www.ifrs.org/groups/international-sustainability-standards-board/issb-frequently-asked-questions/>
- IFRS Foundation. (u.å.-d). *Our structure*. IFRS Foundation. Hentet 26.01.2024 fra <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>
- IFRS Foundation. (u.å.-e). *SASB Standards*. Hentet 02.05.2024 fra <https://www.ifrs.org/issued-standards/sasb-standards/>
- IFRS Foundation. (u.å.-f). *Who we are*. Hentet 26.01.2024 fra <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/>

- IFRS Foundation & EFRAG. (2024). *ESRS–ISSB Standards Interoperability Guidance*. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2024/05/ifrs-foundation-and-efrag-publish-interopability-guidance/>
- IAASB. (2023a). *Explanatory Memorandum for Proposed International Standard on Sustainability Assurance (ISSA) 5000 General Requirements for Sustainability Assurance Engagements*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.iaasb.org/publications/proposed-international-standard-sustainability-assurance-5000-general-requirements-sustainability>
- IAASB. (2023b). *Frequently Asked Question. Proposed ISSA 5000: The Application of Materiality by the Entity and the Assurance Practitioner*. International Auditing and Assurance Standards Board. <https://www.iaasb.org/publications/proposed-issa-5000-application-materiality-entity-and-assurance-practitioner>
- IAASB. (u.å.-a). *About IAASB*. IAASB. Hentet 27.01.2024 fra <https://www.iaasb.org/about-iaasb>
- IAASB. (u.å.-b). *Understanding international standard on sustainability assurance 5000*. Hentet 28.01.2024 fra <https://www.iaasb.org/focus-areas/understanding-international-standard-sustainability-assurance-5000>
- Jahn, J. & Brühl, R. (2018). How Friedman’s view on individual freedom relates to stakeholder theory and social contract theory. *Journal of business ethics*, 153(1), 41-52. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3353-x>
- Jørgensen, S., Mjos, A. & Pedersen, L. J. T. (2022). Sustainability reporting and approaches to materiality: tensions and potential resolutions. *Sustainability Accounting Management and Policy Journal*, 13(2), 341-361. <https://doi.org/10.1108/sampj-01-2021-0009>
- Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M. & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of advanced nursing*, 72(12), 2954-2965. <https://doi.org/10.1111/jan.13031>
- Kimberlin, C. L. & Winterstein, A. G. (2008). Validity and reliability of measurement instruments used in research. *American journal of health-system pharmacy*, 65(23), 2276-2284. <https://doi.org/10.2146/ajhp070364>
- Kinserdal, F. (2017). Hva er regnskapsmanipulasjon, og hvordan kan den best avdekkes? *Magma - Tidsskrift for økonomi og ledelse*, 0117(1), 69-78. <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/handle/11250/2452550>
- Kolbe, R. H. & Burnett, M. S. (1991). Content-Analysis Research: An Examination of Applications with Directives for Improving Research Reliability and Objectivity. *The Journal of consumer research*, 18(2), 243-250. <https://doi.org/10.1086/209256>
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (4. utg.). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781071878781>
- Kuckartz, U. (2019). Qualitative Text Analysis: A Systematic Approach. I G. Kaiser & N. Presmeg (Red.), *Compendium for Early Career Researchers in Mathematics Education* (1st 2019. utg., s. 181-197). https://doi.org/10.1007/978-3-030-15636-7_8
- Lee, H. J. & Rhee, T.-h. (2023). How does corporate ESG management affect consumers’ brand choice? *Sustainability*, 15(8), 6795. <https://doi.org/10.3390/su15086795>
- Legard, R., Keegan, J. & Ward, K. (2003). In-depth interviews. I J. Ritchie & J. Lewis (Red.), *Qualitative research practice: A guide for social science students and researchers* (Bd. 6, s. 138-169). Sage Publications. https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=hANdBAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA138&dq=In-depth+interviews.+Legard,+Keegan&ots=QkeZY5Fezk&sig=kl06ilT2qWkk5vIWvgeVhZR8qgU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

- Long, T. & Johnson, M. (2000). Rigour, reliability and validity in qualitative research. *Clinical effectiveness in nursing*, 4(1), 30-37. <https://doi.org/10.1054/cein.2000.0106>
- Mahajan, R., Lim, W. M., Sareen, M., Kumar, S. & Panwar, R. (2023). Stakeholder theory. *Journal of business research*, 166. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114104>
- Mayring, P. (2014). Qualitative Content Analysis: Theoretical Background and Procedures. I A. Bikner-Ahsbals, C. Knipping & N. Presmeg (Red.), *Advances in Mathematics Education* (s. 365-380). Dordrecht: Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9181-6_13
- Miller, G. J. (2005). Solutions to principal-agent problems in firms. I C. Menard & M. M. Shirley (Red.), *Handbook of new institutional economics* (s. 349-370). Springer. https://doi.org/10.1007/0-387-25092-1_15
- NHO. (2024, 06.02). *Tall og fakta om SMB*. NHO. <https://www.nho.no/tema/sma-og-mellomstore-bedrifter/tall-og-fakta-om-smb/>
- NOU 2016: 11. (2016). *Regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-11/id2505926/?ch=15>
- Nygård, R., Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2023). Dobbel vesentlighet–begrepsavklaring og operasjonalisering. *Magma*, 26(4).
- Pedersen, B., Delmar, C., Falkmer, U. & Grønkjær, M. (2016). Bridging the gap between interviewer and interviewee: Developing an interview guide for individual interviews by means of a focus group. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 30(3), 631-638. <https://doi.org/10.1111/scs.12280>
- PwC Norge. (u.å.). *Bærekraftsdirektivet (CSRD)*. PwC Norge. Hentet 23.02.2024 fra <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/baerekraftsrapportering/baerekraftsdirektivet-csrd.html>
- Revisorforeningen. (2023, 01.09.2023). *ISSA 5000 - attestasjon av bærekraftsrapportering*. Revisorforeningen. Hentet 28.01.2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/issa-5000-horing/>
- Revisorforeningen. (2024, 15.03.). *Temaside: Nye lovregler om bærekraftsrapportering*. Revisorforeningen. Hentet 24.04.2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/barekraft/nye-lovregler-om-barekraftsrapportering/>
- Revisorforeningen. (u.å.). *Revisjon = tillit*. Revisorforeningen. Hentet april 2024 fra <https://revisorforeningen.no/om-revisjon/Revisjon-gir-tillit/>
- Saha, A., Morris, R. D. & Kang, H. (2019). Disclosure Overload? An Empirical Analysis of International Financial Reporting Standards Disclosure Requirements. *Abacus*, 55(1), 205-236. <https://doi.org/10.1111/abac.12148>
- Språkrådet og Universitetet i Bergen. (u.å.). «Vesentlighet». I *Bokmålsordboka*. Hentet 18.01.2024 fra <https://ordbokene.no/bm/67997>
- Stenvold, D. T. & Degerstrøm, M. M. (2020). *Revisjonshandlinger i praksis* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Stiglitz, J. E. (2000). The Contributions of the Economics of Information to Twentieth Century Economics*. *The Quarterly Journal of Economics*, 115(4), 1441-1478. <https://doi.org/10.1162/003355300555015>
- Stuart, I., C. (2020). *Auditing and Assurance Services: Decision Making Under Conditions of Uncertainty* (International edition. utg.). Bjorvand & Co.
- The European Commission. (2023, July 31). *Questions and Answers on the Adoption of European Sustainability Reporting Standards*. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_4043

Unerman, J. & Zappettini, F. (2014). Incorporating Materiality Considerations into Analyses of Absence from Sustainability Reporting. *Social and environmental accountability journal*, 34(3), 172-186. <https://doi.org/10.1080/0969160X.2014.965262>

Vedlegg

Vedlegg 1 – Resultater fra søk etter ordet «vesentlig» i standarder

Utvalgsenhet	Kontekstenhet	Kodeenhet	Kodeenhets innhold	Kategori
IAS 1	Definisjoner	Paragraf 7	"Opplysningene er vesentlige dersom utelatelser, feilaktige opplysninger eller tilsøring av opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som primærbrukere av finansregnskap til allmenn bruk treffer på grunnlag av finansregnskapet, som inneholder finansielle opplysninger om et bestemt rapporterende foretak. Vesentlighet avhenger av opplysningenes art eller omfang, eller begge deler. Et foretak vurderer om opplysninger, det være seg alene eller i kombinasjon med andre opplysninger, er vesentlige innenfor rammen av dets finansregnskap som helhet. Opplysninger tilsøres dersom de oversendes på en måte som kan ha en lignende virkning for primærbrukere av finansregnskap som det å utelate eller feilaktig angi disse opplysningene. Følgende er eksempler på omstendigheter som kan føre til tilsøring av vesentlige opplysninger: a. Opplysninger om en vesentlig post, transaksjon eller annen hendelse gis i finansregnskapet, men språkbruken er vag eller uklar. b. Opplysninger om en vesentlig post, transaksjon eller annen hendelse er spredt utover hele finansregnskapet. c. Forskjellige poster, transaksjoner eller andre hendelser er uhensiktsmessig aggregert. d. Lignende poster, transaksjoner eller andre hendelser er uhensiktsmessig oppdelt. e. Finansregnskapets forståelighet er redusert som følge av at vesentlige opplysninger skjules av uvesentlige opplysninger i en grad som gjør at en primærbruker ikke er i stand til å avgjøre hvilke opplysninger som er vesentlige. Vurderingen av om opplysningene med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger truffet av primærbrukerne av et bestemt rapporterende foretaks finansregnskap til allmenn bruk, krever at et fullstendig finansregnskap inneholder Et foretak kan benytte andre overskrifter for disse oppstillingene enn de som er benyttet i denne standard. For eksempel kan et foretak benytte overskriften «oppstilling over totalresultatet» i stedet for «oppstilling over resultatet og andre inntekter og kostnader».	Definisjon av vesentlighet Brukere/interessenter
IAS 1	Finansregnskap: Fullstendig finansregnskap	Paragraf 10	Et fullstendig finansregnskap inneholder a. en balanseoppstilling ved slutten av perioden, b. en oppstilling over resultatet og andre inntekter og kostnader for perioden, c. en oppstilling over endringer i egenkapital for perioden, d. en oppstilling over kontantstrømmer for perioden, e. noter, som omfatter vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper og annen forklarende informasjon ea) sammenligningsinformasjon om den foregående perioden, som angitt i nr. 38 og 38A, og f. en balanseoppstilling ved begynnelsen av den foregående perioden da et foretak anvender et regnskapsprinsipp med tilbakevirkende kraft eller foretar en tilbakevirkende omarbeiding av poster i sitt finansregnskap med tilbakevirkende kraft, eller når foretaket omklassifiserer poster i sitt finansregnskap i samsvar med nr. 40A-40D.	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1	Generelle egenskaper: Fortsatt drift	Paragraf 25	"Ved utarbeiding av finansregnskapet skal ledelsen foreta en vurdering av et foretaks evne til fortsatt drift. Finansregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift, med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike foretaket eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette. Dersom ledelsen, når den foretar sin vurdering, har kjennskap til vesentlige usikkerheter knyttet til hendelser eller forhold som kan så betydelig tvil om foretakets evne til fortsatt drift, skal det opplyses om denne usikkerheten. Når finansregnskap ikke er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift, skal det opplyses om dette og om grunnlaget som finansregnskapet er utarbeidet etter, samt gis en begrunnelse for hvorfor foretaket ikke anses for å være i fortsatt drift."	Identifisere vesentlig informasjon
IAS 1	Generelle egenskaper: Vesentlighet og sammenslåing	Paragraf 29	"Et foretak skal presentere hver vesentlige klasse av ensartede poster separat. Poster av forskjellig art eller med forskjellig funksjon skal presenteres separat med mindre de er uvesentlige."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 30	"Finansregnskapet resultatet av bearbeiding av et stort antall transaksjoner eller andre hendelser som er slått sammen i klasser etter art eller funksjon. Siste trinn i sammenslåings- og klassifiseringsprosessen er presentasjonen av sammenslåtte og klassifiserte data som utgjør poster i finansregnskapet. Dersom en post ikke anses som vesentlig seg selv, kan den slås sammen med andre poster enten i disse regnskapsoppstillingene eller i notene. En post som ikke er vesentlig nok til å bli spesifisert som egen post i disse regnskapsoppstillingene, kan likevel være tilstrekkelig vesentlig til å bli presentert separat i notene."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 30A	"Ved anvendelsen av denne og andre IFRS-er skal et foretak, idet det tas hensyn til alle relevante fakta og omstendigheter, bestemme hvordan det aggregere informasjon i finansregnskapet, herunder notene. Et foretak skal ikke gjøre sitt finansregnskap mindre forståelig ved å tilsøre vesentlig informasjon med uvesentlig informasjon eller ved å slå sammen vesentlige poster av forskjellig art og med forskjellig funksjon."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 31	"I noen IFRS-er angis opplysninger som skal inkluderes i finansregnskapet, herunder notene. Et foretak trenger ikke gi særlige opplysninger som kreves i henhold til en IFRS dersom opplysningene ikke er vesentlige. Dette er tilfellet selv om IFRS-ene inneholder en liste over særskilte krav eller beskriver dem som minstekrav. Et foretak skal også vurdere om det skal gi tilleggsopplysninger når oppfyllelsen av de særskilte kravene i IFRS-ene ikke er tilstrekkelig til å sikre at brukerne forstår hvilken virkning bestemte transaksjoner og andre hendelser og forhold har på foretakets finansielle stilling og finansielle inntjening."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1	Generelle egenskaper: Nettopresentasjon	Paragraf 35	"I tillegg presenterer et foretak på nettoppgrunnlag de gevinster og tap som oppstår av en gruppe av lignende transaksjoner, for eksempel valutagevinster og -tap, eller gevinster eller tap som oppstår av finansielle instrumenter som holdes for omsetning. Et foretak skal imidlertid presentere slike gevinster og tap separat dersom de er vesentlige."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1	Generelle egenskaper: Sammenligningsinformasjon	Paragraf 40A	"Et foretak skal, i tillegg til de sammenligningstallene i finansregnskapet som minst skal presenteres i henhold til nr. 38A, presentere en tredje balanseoppstilling ved begynnelsen av foregående periode dersom a. foretaket anvender regnskapsprinsipper med tilbakevirkende kraft, gjennomfører en tilbakevirkende omarbeiding av poster i finansregnskapet eller omklassifiserer poster i finansregnskapet, og b. den tilbakevirkende anvendelsen, den tilbakevirkende omarbeidingen eller omklassifiseringen har en vesentlig innvirkning på balanseoppstillingen ved begynnelsen av foregående periode."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1	Struktur og innhold: Identifisering av finansregnskap	Paragraf 53	"Et foretak gjør ofte finansregnskapet mer forståelig ved at informasjon presenteres i hele tusen eller hele millioner enheter av den aktuelle presentasjonsvalutaen. Dette er akseptabelt så lenge foretaket opplyser om graden av avrunding og ikke utelater vesentlig informasjon."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1	Informasjon som skal presenteres i avsnittet for andre inntekter og kostnader	Paragraf 86	"Ettersom virkningene av et foretaks ulike aktiviteter, transaksjoner og andre hendelser varierer med hensyn til hyppighet, gevinst- eller tappotensial og forutsigbarhet, bidrar opplysninger om forhold som påvirker den finansielle inntjeningen til forståelsen av oppnådd finansiell inntjening og til utarbeiding av prognoser for framtidige finansiell inntjening. Et foretak inkluderer ytterligere poster i oppstillingene(e) som presenterer resultatet og andre inntekter og kostnader og det endrer de beskrivelsene som benyttes og rekkefølgen av poster når dette er nødvendig for å forklare forholdene omkring finansiell inntjening. Et foretak skal vurdere forhold som omfatter vesentlighet samt inntektenes og kostnadenes art og funksjon. En finansinstitusjon kan for eksempel endre beskrivelsene for å gi informasjon som er relevant for en finansinstitusjons virksomhet. Et foretak skal ikke motregne inntekts- og kostnadsposter med mindre kriteriene i nr. 32 er oppfylt."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon

IAS 1	Andre inntekter og kostnader for perioden	Paragraf 97	"Når inntekts- eller kostnadsposter er vesentlige , skal et foretak opplyse om deres art og beløp separat"	Presentasjon av vesentlige opplysninger
IAS 1	Noter: Struktur	Paragraf 114	"Eksempler på systematisk ordning eller gruppering av noter: a. framheve de aktivitetsområdene som foretaket anser for å være mest relevante for å forstå dets finansielle inntjening og finansielle stilling, f. eks. å gruppere opplysninger om bestemte driftsaktiviteter, b. gruppere opplysninger om poster som måles på lignende måte, f.eks. eiendeler som måles til virkelig verdi, eller c. følge rekkefølgen til postene i oppstillingen(e) over resultatet og andre inntekter og kostnader og balanseoppstillingen, f.eks.: i. erklæring om samsvar med IFRS-er (se nr. 16), ii. vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper som er anvendt (se nr. 117), iii. underbyggende informasjon for postene som presenteres i balanseoppstillingen, i oppstillingen(e) over resultatet og andre inntekter og kostnader og i oppstillingen over endringer i egenkapital og kontantstrømmer, i samme rekkefølge som hver oppstilling og hver post presenteres, og iv. andre opplysninger, herunder 1. betingede forpliktelser (se IAS 37) og uinnregnede kontraktsregulerte bindinger, og 2. ikke-finansielle opplysninger, for eksempel foretakets mål og politikk for finansiell risikohåndtering (se IFRS 7)."	Presentasjon av vesentlige opplysninger
IAS 1	Opplysninger om regnskapsprinsipper	Paragraf 117	"Et foretak skal framlegge vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper (se nr. 7). Opplysninger om regnskapsprinsipper er vesentlige dersom de, når de vurderes sammen med andre opplysninger i et foretaks finansregnskap, med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som de primære brukerne av finansregnskap til allmenn bruk treffer på grunnlag av disse finansregnskapene."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 117A	"Opplysninger om regnskapsprinsipper som gjelder uvesentlige transaksjoner, andre hendelser eller forhold, er uvesentlige og trenger ikke å framlegges. Opplysninger om regnskapsprinsipper kan likevel være vesentlige på grunn av arten av de tilknyttede transaksjonene, andre hendelsene eller forholdene, selv om beløpene er ubetydelige. Det er imidlertid ikke alle opplysninger om regnskapsprinsipper som gjelder vesentlige transaksjoner, andre hendelser eller forhold, som i seg selv er vesentlige ."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 117B	"Opplysninger om regnskapsprinsipper forventes å være vesentlige dersom brukere av et foretaks finansregnskap trenger dem for å forstå andre vesentlige opplysninger i finansregnskapet. Et foretak vil for eksempel sannsynligvis vurdere opplysninger om regnskapsprinsipper som vesentlige for foretakets finansregnskap dersom disse opplysningene gjelder vesentlige transaksjoner, andre hendelser eller forhold, og a. foretaket endret sine regnskapsprinsipper i løpet av rapporteringsperioden, og denne endringen førte til en vesentlig endring av opplysningene i finansregnskapet, b. foretaket valgte regnskapsprinsippet blant ett eller flere alternativer som er tillatt i henhold til IFRS - en slik situasjon kan oppstå dersom foretaket velger å måle investeringseiendom til historisk kost istedenfor til virkelig verdi, c. regnskapsprinsippet ble utarbeidet i samsvar med IAS 8 i fravær av en IFRS som spesifikt får anvendelse, d. regnskapsprinsippet gjelder et område der et foretak må foreta vesentlige vurderinger eller basere seg på forutsetninger ved anvendelse av et regnskapsprinsipp, og foretaket opplyser om disse vurderingene eller forutsetningene i samsvar med nr. 122 og 125, eller e. regnskapsføringen som kreves for dem, er kompleks, og brukere av foretakets finansregnskap ville ellers ikke ha forstått disse vesentlige transaksjonene, andre hendelsene eller forholdene - en slik situasjon kan oppstå dersom et foretak anvender mer enn én IFRS på en klasse av vesentlige transaksjoner."	
IAS 1		Paragraf 117D	"Dersom et foretak framlegger uvesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper, skal slike opplysninger ikke tilsløre vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 117E	"Et foretaks konklusjon om at opplysninger om regnskapsprinsipper er uvesentlige , påvirker ikke de tilknyttede opplysningskravene fastsatt i andre IFRS-er."	Fastsette vesentlighet
IAS 1		Paragraf 122	"Et foretak skal sammen med vesentlige opplysninger om regnskapsprinsipper eller andre noter opplyse om de vurderinger, foruten vurderinger som innebærer estimater (se nr. 125), som ledelsen har foretatt som et ledd i anvendelsen av foretakets regnskapsprinsipper, og som har den mest betydelige innvirkningen på beløpene som innregnes i finansregnskapet."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1	Kilder til estimeringsusikkerhet	Paragraf 125	"Et foretak skal opplyse om sine forutsetninger for framtiden og andre viktige kilder til estimeringsusikkerhet ved slutten av rapporteringsperioden som innebærer en betydelig risiko for en vesentlig justering av den balanseførte verdien av eiendeler og forpliktelser i løpet av det neste regnskapsåret. Når det gjelder disse eiendelene og forpliktelsene, skal notene inneholde detaljer om a. deres art, og b. deres balanseførte verdi ved slutten av rapporteringsperioden."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 127	"Forutsetningene og de andre kildene til estimeringsusikkerhet som det opplyses om i samsvar med nr. 125, gjelder estimater som krever ledelsens vanskeligste eller mest subjektive eller komplekse vurderinger. I takt med at antallet variabler og forutsetninger som påvirker den mulige framtidige avklaringen av usikkerhetene øker, blir disse vurderingene mer subjektive og komplekse, og risikoen for at dette medfører en vesentlig justering av den balanseførte verdien av eiendeler og forpliktelser, øker vanligvis tilsvarende."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 128	"Opplysningene i nr. 125 kreves ikke for eiendeler og forpliktelser der det er en betydelig risiko for at deres balanseførte verdi kan endre seg vesentlig i løpet av det neste regnskapsåret dersom de ved slutten av rapporteringsperioden måles til virkelig verdi basert på en notert pris i et aktivt marked for en identisk eiendel eller forpliktelse. Slik virkelig verdi kan endres vesentlig i løpet av det neste regnskapsåret, men disse endringene vil ikke oppstå som følge av forutsetninger eller andre kilder til estimeringsusikkerhet ved slutten av rapporteringsperioden."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IAS 1		Paragraf 131	"Enkelte ganger er det ikke praktisk mulig å opplyse om omfanget av de mulige virkningene av en forutsetning eller en annen kilde for estimeringsusikkerhet ved slutten av rapporteringsperioden. I slike tilfeller opplyser foretaket om at det på grunnlag av den kunnskap som foreligger, er en rimelig mulighet for at faktorer i løpet av det neste regnskapsåret som avviker fra forutsetningene, kan kreve en vesentlig justering av den balanseførte verdien av den berørte eiendelen eller forpliktelsen. I alle tilfeller skal foretaket opplyse om arten og den balanseførte verdien av den særskilte eiendelen eller forpliktelsen (eller klassen av eiendeler eller forpliktelser) som påvirkes av forutsetningen."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Utvælgingsenhet	Kontekstenhet	Kodeenhet	Kodeenhetens innhold	Kategori
ESRS 1	3. Double materiality as the basis for sustainability disclosures	Paragraf 21	"The undertaking shall report on sustainability matters based on the double materiality principle as defined and explained in this chapter."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 2	3.1 Stakeholders and their relevance to the materiality assessment process	Paragraf 22	Stakeholders are those who can affect or be affected by the undertaking. There are two main groups of stakeholders: (a) affected stakeholders: individuals or groups whose interests are affected or could be affected – positively or negatively – by the undertaking's activities and its direct and indirect business relationships across its value chain; and (b) users of sustainability statements: primary users of general-purpose financial reporting (existing and potential investors lenders and other creditors including asset managers credit institutions insurance undertakings) and other users of sustainability statements including the undertaking's business partners trade unions and social partners civil society and non-governmental organisations governments analysts and academics.	Brukere/interessenter
ESRS 3		Paragraf 23	"Some but not all stakeholders may belong to both groups referred to in paragraph 22."	Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf 24	"Engagement with affected stakeholders is central to the undertaking's on-going due diligence process (see chapter 4 Due diligence) and sustainability materiality assessment. This includes its processes to identify and assess actual and potential negative impacts which then inform the assessment process to identify the material impacts for the purposes of sustainability reporting (see section 3.4 of this Standard)."	Brukere/interessenter Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1	3.2 Material matters and materiality of information	Paragraf 25	"Performing a materiality assessment (see sections 3.4 Impact materiality and 3.5 Financial materiality) is necessary for the undertaking to identify the material impacts, risks and opportunities to be reported."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 26	" Materiality assessment is the starting point for sustainability reporting under ESRS. IRO-1 in section 4.1 of ESRS 2 includes general disclosure requirements about the undertaking's process to identify impacts, risks and opportunities and assess their materiality . SBM-3 of ESRS 2 provides general disclosure requirements on the material impacts risks and opportunities resulting from the undertaking's materiality assessment."	Identifisere vesentlig informasjon Fastsette vesentlighet Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 27	"The Application Requirements in Appendix A of this Standard include a list of sustainability matters covered in topical ESRS categorised by topics sub-topics and sub-sub-topics to support the materiality assessment. Appendix E Flowchart for determining disclosures to be included of this Standard provides an illustration of the materiality assessment described in this section."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 28	"A sustainability matter is " material " when it meets the criteria defined for impact materiality (see section 3.4 of this Standard) or financial materiality (see section 3.5 of this Standard) or both."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 29	"Irrespective of the outcome of its materiality assessment the undertaking shall always disclose the information required by: ESRS 2 General Disclosures (i.e. all the Disclosure Requirements and data points specified in ESRS 2) and the Disclosure Requirements (including their datapoints) in topical ESRS related to the Disclosure Requirement IRO-1 Description of the process to identify and assess material impacts, risks and opportunities as listed in ESRS 2 Appendix C Disclosure/Application Requirements in topical ESRS that are applicable jointly with ESRS 2 General Disclosures."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 30	"When the undertaking concludes that a sustainability matter is material as a result of its materiality assessment on which ESRS 2 IRO-1 IRO-2 and SBM-3 set disclosure requirements it shall: (a) disclose information according to the Disclosure Requirements (including Application Requirements) related to that specific sustainability matter in the corresponding topical and sector-specific ESRS; and (b) disclose additional entity-specific disclosures (see paragraph 11 and AR 1 to AR 5 of this Standard) when the material sustainability matter is not covered by an ESRS or is covered with insufficient granularity."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 31	"The applicable information prescribed within a Disclosure Requirement including its datapoints or an entity-specific disclosure shall be disclosed when the undertaking assesses as part of its assessment of material information that the information is relevant from one or more of the following perspectives: (a) the significance of the information in relation to the matter it purports to depict or explain; or (b) the capacity of such information to meet the users' decision-making needs including the needs of primary users of general-purpose financial reporting described in paragraph 48 and/or the needs of users whose principal interest is in information about the undertaking's impacts."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf 32	"If the undertaking concludes that climate change is not material and therefore omits all disclosure requirements in ESRS E1 Climate change it shall disclose a detailed explanation of the conclusions of its materiality assessment with regard to climate change (see ESRS 2 IRO- 2 Disclosure Requirements in ESRS covered by the undertaking's sustainability statement) including a forward-looking analysis of the conditions that could lead the undertaking to conclude that climate change is material in the future. If the undertaking concludes that a topic other than climate change is not material and therefore it omits all the Disclosure Requirements in the corresponding topical ESRS it may briefly explain the conclusions of its materiality assessment for that topic."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 33	"When disclosing information on policies, actions and targets in relation to a sustainability matter that has been assessed to be material the undertaking shall include the information prescribed by all the Disclosure Requirements and datapoints in the topical and sector-specific ESRS related to that matter and in the corresponding Minimum Disclosure Requirement on policies actions and targets required under ESRS 2. If the undertaking cannot disclose the information prescribed by either the Disclosure Requirements and datapoints in the topical or sector-specific ESRS or the Minimum Disclosure Requirements in ESRS 2 on policies actions and targets because it has not adopted the respective policies implemented the respective actions or set the respective targets it shall disclose this to be the case and it may report a timeframe in which it aims to have these in place."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 34	"When disclosing information on metrics for a material sustainability matter according to the Metrics and Targets section of the relevant topical ESRS the undertaking: (a) shall include the information prescribed by a Disclosure Requirement if it assesses such information to be material ; and (b) may omit the information prescribed by a datapoint of a Disclosure Requirement if it assesses such information to be not material and concludes that such information is not needed to meet the objective of the Disclosure Requirement."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	Paragraf 35	"If the undertaking omits the information prescribed by a datapoint that derives from other EU legislation listed in Appendix B of ESRS 2 it shall explicitly state that the information in question is " not material "."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon	
ESRS 1	Paragraf 36	"The undertaking shall establish how it applies criteria including appropriate thresholds to determine: (a) the information it discloses on metrics for a material sustainability matter according to the Metrics and Targets section of the relevant topical ESRS in accordance with paragraph 34; and (b) the information to be disclosed as entity-specific disclosures."	Fastsette vesentlighet	
ESRS 1	3.3 Double materiality	Paragraf 37	"Double materiality has two dimensions namely: impact materiality and financial materiality . Unless specified otherwise the terms " material " and " materiality " are used throughout ESRS to refer to double materiality ."	Definisjon av vesentlighet

ESRS 1		Paragraf 38	"Impact materiality and financial materiality assessments are inter-related and the interdependencies between these two dimensions shall be considered. In general the starting point is the assessment of impacts although there may also be material risks and opportunities that are not related to the undertaking's impacts. A sustainability impact may be financially material from inception or become financially material when it could reasonably be expected to affect the undertaking's financial position financial performance cash flows its access to finance or cost of capital over the short- medium- or long-term. Impacts are captured by the impact materiality perspective irrespective of whether or not they are financially material ."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 39	"In identifying and assessing the impacts, risks and opportunities in the undertaking's value chain to determine their materiality the undertaking shall focus on areas where impacts risks and opportunities are deemed likely to arise based on the nature of the activities, business relationships, geographies or other factors concerned."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 41	"An undertaking's principal impacts, risks and opportunities are understood to be the same as the material impacts risks and opportunities identified under the double materiality principle and therefore reported on in its sustainability statement."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 42	"The undertaking shall apply the criteria set under sections 3.4 and 3.5 in this Standard using appropriate quantitative and/or qualitative thresholds. Appropriate thresholds are necessary to determine which impacts, risks and opportunities are identified and addressed by the undertaking as material and to determine which sustainability matters are material for reporting purposes. Some existing standards and frameworks use the term "most significant impacts" when referring to the threshold used to identify the impacts that are described in ESRS as " material impacts."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1	3.4. Impact materiality	Paragraf 43	"A sustainability matter is material from an impact perspective when it pertains to the undertaking's material actual or potential positive or negative impacts on people or the environment over the short- medium- or long-term. Impacts include those connected with the undertaking's own operations and upstream and downstream value chain including through its products and services as well as through its business relationships. Business relationships include those in the undertaking's upstream and downstream value chain and are not limited to direct contractual relationships."	Definisjon av vesentlighet Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf 45	"The materiality assessment of a negative impact is informed by the due diligence process defined in the international instruments of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights and the OECD Guidelines for Multinational Enterprises. For actual negative impacts materiality is based on the severity of the impact while for potential negative impacts it is based on the severity and likelihood of the impact. Severity is based on the following factors: (a) the scale; (b) scope; and (c) irremediable character of the impact. In the case of a potential negative human rights impact the severity of the impact takes precedence over its likelihood."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 46	"For positive impacts materiality is based on: (a) the scale and scope of the impact for actual impacts; and (b) the scale scope and likelihood of the impact for potential impacts."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1	3.5 Financial materiality	Paragraf 47	"The scope of financial materiality for sustainability reporting is an expansion of the scope of materiality used in the process of determining which information should be included in the undertaking's financial statements."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 48	"The financial materiality assessment corresponds to the identification of information that is considered material for primary users of general-purpose financial reports in making decisions relating to providing resources to the entity. In particular information is considered material for primary users of general-purpose financial reports if omitting misstating or obscuring that information could reasonably be expected to influence decisions that they make on the basis of the undertaking's sustainability statement."	Definisjon av vesentlighet Identifisere vesentlig informasjon Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf 49	"A sustainability matter is material from a financial perspective if it triggers or could reasonably be expected to trigger material financial effects on the undertaking. This is the case when a sustainability matter generates risks or opportunities that have a material influence or could reasonably be expected to have a material influence on the undertaking's development financial position financial performance cash flows access to finance or cost of capital over the short-medium- or long-term. Risks and opportunities may derive from past events or future events. The financial materiality of a sustainability matter is not constrained to matters that are within the control of the undertaking but includes information on material risks and opportunities attributable to business relationships beyond the scope of consolidation used in the preparation of financial statements."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 51	"The materiality of risks and opportunities is assessed based on a combination of the likelihood of occurrence and the potential magnitude of the financial effects."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1	3.6 Material impacts or risks arising from actions to address sustainability matters	Paragraf 52	"The undertaking's materiality assessment may lead to the identification of situations in which its actions to address certain impacts or risks or to benefit from certain opportunities in relation to a sustainability matter might have material negative impacts or cause material risks in relation to one or more other sustainability matters. For example: (a) an action plan to decarbonise production that involves abandoning certain products might have material negative impacts on the undertaking's own workforce and result in material risks due to redundancy payments; or (b) an action plan of an automotive supplier to focus on the supply of e-vehicles might lead to stranded assets for the production of supply parts for conventional vehicles."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 53	"In such situations the undertaking shall: (a) disclose the existence of material negative impacts or material risks together with the actions that generate them with a cross-reference to the topic to which the impacts or risks relate; and (b) provide a description of how the material negative impacts or material risks are addressed under the topic to which they relate."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	3.7 Level of disaggregation	Paragraf 54	"When needed for a proper understanding of its material impacts, risks and opportunities the undertaking shall disaggregate the reported information: (a) by country when there are significant variations of material impacts, risks and opportunities across countries and when presenting the information at a higher level of aggregation would obscure material information about impacts, risks or opportunities; or (b) by significant site or by significant asset when material impacts risks and opportunities are highly dependent on a specific location or asset."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 55	"When defining the appropriate level of disaggregation for reporting the undertaking shall consider the disaggregation adopted in its materiality assessment. Depending on the undertaking's specific facts and circumstances a disaggregation by subsidiary may be necessary."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 56	"Where data from different levels or multiple locations within a level is aggregated the undertaking shall ensure that this aggregation does not obscure the specificity and context necessary to interpret the information. The undertaking shall not aggregate material items that differ in nature."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	4. Due diligence	Paragraf 58	"The outcome of the undertaking's sustainability due diligence process (referred to as "due diligence" in the international instruments mentioned below) informs the undertaking's assessment of its material impacts, risks and opportunities. ESRS do not impose any conduct requirements in relation to due diligence; nor do they extend or modify the role of the administrative management or supervisory bodies of the undertaking with regard to the conduct of due diligence."	

ESRS 1		Paragraf 60	"These international instruments identify a number of steps in the due diligence process including the identification and assessment of negative impacts connected with the undertaking's own operations and its upstream and downstream value chain including through its products or services as well as through its business relationships. Where the undertaking cannot address all impacts at once the due diligence process allows for action to be prioritised based on the severity and likelihood of the impacts. It is this aspect of the due diligence process that informs the assessment of material impacts (see section 3.4 of this Standard). The identification of material impacts also supports the identification of material sustainability risks and opportunities which are often a product of such impacts."	
ESRS 1		Paragraf 61	"The core elements of due diligence are reflected directly in Disclosure Requirements set out in ESRS 2 and in the topical ESRS as illustrated below: (a) embedding due diligence in governance strategy and business model3. This is addressed under: i. ESRS 2 GOV-2: Information provided to and sustainability matters addressed by the undertaking's administrative, management and supervisory bodies; ii. ESRS 2 GOV-3: Integration of sustainability-related performance in incentive schemes; and iii. ESRS 2 SBM-3: Material impacts, risks and opportunities and their interaction with strategy and business model..."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	5.1 Reporting undertaking and value chain	Paragraf 63	"The information about the reporting undertaking provided in the sustainability statement shall be extended to include information on the material impacts, risks and opportunities connected with the undertaking through its direct and indirect business relationships in the upstream and/or downstream value chain ("value chain information"). In extending the information about the reporting undertaking the undertaking shall include material impacts, risks and opportunities connected with its upstream and downstream value chain: (a) following the outcome of its due diligence process and of its materiality assessment; and (b) in accordance with any specific requirements related to the value chain in other ESRS."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 64	"Paragraph 63 does not require information on each and every actor in the value chain but only the inclusion of material upstream and downstream value chain information. Different sustainability matters can be material in relation to different parts of the undertaking's upstream and downstream value chain. The information shall be extended to include value chain information only in relation to the parts of the value chain for which the matter is material"	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 65	"The undertaking shall include material value chain information when this is necessary to: (a) allow users of sustainability statements to understand the undertaking's material impacts, risks and opportunities; and/or (b) produce a set of information that meets the qualitative characteristics of information (see Appendix B of this Standard)."	Brukere/interessenter Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 66	"When determining at which level within its own operations and its upstream and downstream value chain a material sustainability matter arises the undertaking shall use its assessment of impacts, risks and opportunities following the double materiality principle (see chapter 3 of this Standard)."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1	6.4 Definition of short-, medium- and long-term for reporting purposes	Paragraf 80 (i)	"There may be circumstances where the use of the medium- or long-term time horizons defined in paragraph 77 results in non-relevant information as the undertaking uses a different definition for (i) its processes of identification and management of material impacts, risks and opportunities or (ii) the definition of its actions and setting targets. These circumstances may be due to industry-specific characteristics such as cash flow and business cycles the expected duration of capital investments the time horizons over which the users of sustainability statements conduct their assessments or the planning horizons typically used in the undertaking's industry for decision-making. In these circumstances the undertaking may adopt a different definition of medium- and/or long-term time horizons (see ESRS 2 BP-2 paragraph 9).	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1	7.2 Sources of estimation and outcome uncertainty	Paragraf 91	"Some ESRS require the disclosure of information such as explanations about possible future events that have uncertain outcomes. In judging whether information about such possible future events is material the undertaking shall refer to the criteria in Chapter 3 of this Standard and consider: (a) the potential financial effects of the events (the possible outcome); (b) the severity and likelihood of the impacts on people or the environment resulting from the possible events taking account of the factors of severity specified in paragraph 45; and (c) the full range of possible outcomes and the likelihood of the possible outcomes within that range."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1		Paragraf 92	"When assessing the possible outcomes the undertaking shall consider all relevant facts and circumstances including information about low-probability and high-impact outcomes which when aggregated could become material. For example the undertaking might be exposed to several impacts or risks each of which could cause the same type of disruption such as disruptions to the undertaking's supply chain. Information about an individual source of risk might not be material if disruption from that source is highly unlikely to occur. However information about the aggregate risk of supply chain disruption from all sources might be material (see ESRS 2 BP-2)."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1	7.3 Updating disclosures about events after the end of the reporting period	Paragraf 94	"When such information provides evidence or insights about material transactions, other events and conditions that arise after the end of the reporting period the undertaking shall where appropriate provide narrative information indicating the existence, nature and potential consequences of these post-year end events."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	7.5 Reporting errors in prior periods	Paragraf 96	"The undertaking shall correct material prior period errors by restating the comparative amounts for the prior period(s) disclosed unless it is impracticable to do so. This requirement does not extend to reporting periods before the first year of application of ESRS by the undertaking."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 99	"Potential errors in the current period discovered in that period are corrected before the management report is authorised for issuance. However material errors are sometimes only discovered in a subsequent period."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	7.6 Consolidated reporting and subsidiary exemption	Paragraf 102	"When the undertaking is reporting at a consolidated level it shall perform its assessment of material impacts, risks and opportunities for the entire consolidated group regardless of its group legal structure. It shall ensure that all subsidiaries are covered in a way that allows for the unbiased identification of material impacts, risks and opportunities. Criteria and thresholds for assessing an impact risk or opportunity as material shall be determined based on chapter 3 of this Standard."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 103	"Where the undertaking identifies significant differences between material impacts, risks or opportunities at group level and material impacts, risks or opportunities of one or more of its subsidiaries the undertaking shall provide an adequate description of the impacts risks and opportunities as appropriate of the subsidiary or subsidiaries concerned."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 104	"When assessing whether the differences between material impacts, risks or opportunities at group level and material impacts risks or opportunities of one or more of its subsidiaries are significant the undertaking may consider different circumstances such as whether the subsidiary or subsidiaries operate in a different sector than the rest of the group or the circumstances reflected in section 3.7 Level of disaggregation."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1	7.7 Classified and sensitive information, and information on intellectual property, know-how or results of innovation	Paragraf 105	"The undertaking is not required to disclose classified information or sensitive information even if such information is considered material."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon

ESRS 1	7.8 Reporting on opportunities	Paragraf 109	"When reporting on opportunities the disclosure should consist of descriptive information allowing the reader to understand the opportunity for the undertaking or the entire sector. When reporting on opportunities the undertaking shall consider the materiality of the information to be disclosed. In this context it shall consider among other factors: (a) whether the opportunity is currently being pursued and is incorporated in its general strategy as opposed to a general opportunity for the undertaking or the sector; and (b) whether the inclusion of quantitative measures of anticipated financial effects is appropriate taking into account the number of assumptions that it could require and consequential uncertainty."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	8.2 Content and structure of the sustainability statement	Paragraf 115	"The undertaking shall structure its sustainability statement in four parts in the following order: general information, environmental information (including disclosures pursuant to Article 8 of Regulation (EU) 2020/852), social information and governance information. Respecting the provision in section 3.6 Material impacts or risks arising from actions to address sustainability matters of this Standard when information provided in one part contains information to be reported in another part the undertaking may refer in one part to information presented in another part avoiding duplications. The undertaking may apply the detailed structure illustrated in Appendix F of this Standard."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 117	"Where the undertaking develops material entity-specific disclosures in accordance with paragraph 111 it shall report those disclosures alongside the most relevant sector-agnostic and sector-specific disclosures."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	9.2 Connected information and connectivity with financial statements	Paragraf 123	"The undertaking shall describe the relationships between different pieces of information. Doing so could require connecting narrative information on governance, strategy and risk management to related metrics and targets. For example in providing connected information the undertaking may need to explain the effect or likely effect of its strategy on its financial statements or financial plans or explain how its strategy relates to metrics and targets used to measure progress against performance. Furthermore the undertaking may need to explain how its use of natural resources and changes within its supply chain could amplify change or reduce its material impacts, risks and opportunities. It may need to link this information to information about current or anticipated financial effects on its production costs to its strategic response to mitigate such impacts or risks and to its related investment in new assets. The undertaking may also need to link narrative information to the related metrics and targets and to information in the financial statements. Information that describes connections shall be clear and concise."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 124	"When the sustainability statement includes monetary amounts or other quantitative data points that exceed a threshold of materiality and that are presented in the financial statements (direct connectivity between information disclosed in sustainability statement and information disclosed in financial statements) the undertaking shall include a reference to the relevant paragraph of its financial statements where the corresponding information can be found."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 125	"The sustainability statement may include monetary amounts or other quantitative datapoints that exceed a threshold of materiality and that are either an aggregation of or a part of monetary amounts or quantitative data presented in the undertaking's financial statements (indirect connectivity between information disclosed in sustainability statement and information disclosed in financial statements). If this is the case the undertaking shall explain how these amounts or datapoints in the sustainability statement relate to the most relevant amounts presented in the financial statements. This disclosure shall include a reference to the line item and/or to the relevant paragraphs of its financial statements where the corresponding information can be found. Where appropriate a reconciliation may be provided and it may be presented in a tabular form."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf 126	"In the case of information not covered by paragraphs 124 and 125 the undertaking shall explain based on a threshold of materiality the consistency of significant data assumptions and qualitative information included in its sustainability statement with the corresponding data assumptions and qualitative information included in the financial statements. This may occur when the sustainability statement includes: (a) monetary amounts or other quantitative data linked to monetary amounts or other quantitative data presented in the financial statements; or (b) qualitative information linked to qualitative information presented in the financial statements."	Presentere vesentlig informasjon
ESRS 1	10.1 Transitional provision related to entity-specific disclosures	Paragraf 131	"When defining its entity-specific disclosures the undertaking may adopt transitional measures for their preparation in the first three annual sustainability statements under which it may as a priority: (a) introduce in its reporting those entity-specific disclosures that it reported in prior periods if these disclosures meet or are adapted to meet the qualitative characteristics of information referred to under chapter 2 of this Standard; and (b) complement its disclosures prepared on the basis of the topical ESRS with an appropriate set of additional disclosures to cover sustainability matters that are material for the undertaking in its sector(s) using available best practice and/or available frameworks or reporting standards such as IFRS industry-based guidance and GRI Sector Standards."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	Appendix A: Application Requirements			
ESRS 1	Entity specific disclosures	Paragraf AR 2	"When developing entity-specific disclosures the undertaking shall ensure that: (a) the disclosures meet the qualitative characteristics of information as set out in chapter 2 Qualitative characteristics of information; and (b) its disclosures include where applicable all material information related to the reporting areas of governance; strategy; impact, risk and opportunity management; and metrics and targets (see ESRS 2 chapters 2 to 5)."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	Double materiality: Stakeholders and their relevance to the materiality assessment process	Paragraf AR 7	"Nature may be considered as a silent stakeholder. In this case ecological data and data on the conservation of species may support the undertaking's materiality assessment."	Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf AR 8	" Materiality assessment is informed by dialogue with affected stakeholders. The undertaking may engage with affected stakeholders or their representatives (such as employees or trade unions) along with users of sustainability reporting and other experts to provide inputs or feedback on its conclusions regarding its material impacts, risks and opportunities."	Brukere/interessenter Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1	Double materiality: Assessment of impact materiality	Paragraf AR 9	"In assessing impact materiality and determining the material matters to be reported the undertaking shall consider the following three steps: (a) understanding of the context in relation to its impacts including its activities business relationships and stakeholders; (b) identification of actual and potential impacts (both negative and positive) including through engaging with stakeholders and experts. In this step the undertaking may rely on scientific and analytical research on impacts on sustainability matters; (c) assessment of the materiality of its actual and potential impacts and determination of the material matters. In this step the undertaking shall adopt thresholds to determine which of the impacts will be covered in its sustainability statement."	Identifisere vesentlig informasjon Fastsette vesentlighet

ESRS 1	Double materiality: Assessment of financial materiality	Paragraf AR 13	"The following are examples of how impacts and dependencies are sources of risks or opportunities: (a) when the undertaking's business model depends on a natural resource – for example water – it is likely to be affected by changes in the quality availability and pricing of that resource; (b) when the undertaking's activities result in negative impacts e.g. on local communities the activities could become subject to stricter government regulation and/or the impact could trigger consequences of a reputational nature. These might have negative effects on the undertaking's brand and higher recruitment costs might arise; and (c) when the undertaking's business partners face material sustainability-related risks the undertaking could be exposed to related consequences as well."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf AR 14	"The identification of risks and opportunities that affect or could reasonably be expected to affect the undertaking's financial position financial performance cash flows access to finance or cost of capital over the short- medium- or long-term is the starting point for financial materiality assessment. In this context the undertaking shall consider: (a) the existence of dependencies on natural and social resources as sources of financial effects (see paragraph 50); (b) their classification as sources of: i. risks (contributing to negative deviation in future expected cash inflows or increase in deviation in future expected cash outflows and/or negative deviation from an expected change in capitals not recognised in the financial statements); or ii. opportunities (contributing to positive deviation in future expected cash inflows or decrease in deviation in future cash outflows and/or positive deviation from expected change in capitals not recognised in financial statements)."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf AR 15	"Once the undertaking has identified its risks and opportunities it shall determine which of them are material for reporting. This shall be based on a combination of (i) the likelihood of occurrence and (ii) the potential magnitude of financial effects determined on the basis of appropriate thresholds. In this step it shall consider the contribution of those risks and opportunities to financial effects in the short- medium- and long-term based on: (a) scenarios/forecasts that are deemed likely to materialise; and (b) potential financial effects related to sustainability matters deriving either from situations with a below the "more likely than not" threshold or assets/liabilities not or not yet reflected in financial statements. This includes: i. potential situations that following the occurrence of future events may affect cash flow generation potential; ii. capitals that are not recognised as assets from an accounting and financial reporting perspective but have a significant influence on financial performance such as natural intellectual (organisational) human social and relationship capitals; and iii. possible future events that may have an influence on the evolution of such capitals."	Fastsette vesentlighet
ESRS 1	Double materiality: Sustainability matters to be included in the materiality assessment	Paragraf AR 16	"When performing its materiality assessment the undertaking shall consider the following list of sustainability matters covered in the topical ESRS. When as a result of the undertaking's materiality assessment (see ESRS2 IRO-1) a given sustainability matter in this list is assessed to be material the undertaking shall report according to the corresponding Disclosure Requirements of the relevant topical ESRS. Using this list is not a substitute for the process of determining material matters. This list is a tool to support the undertaking's materiality assessment. The undertaking still needs to consider its own specific circumstances when determining its material matters. The undertaking where necessary also shall develop entity-specific disclosures on material impacts risks and opportunities not covered by ESRS as described in paragraph 11 of this Standard."	Identifisere vesentlig informasjon
ESRS 1	Appendix B: Qualitative characteristics of information			
ESRS 1	Relevance	Paragraf QC 1	"Sustainability information is relevant when it may make a difference in the decisions of users under a double materiality approach (see chapter 3 of this Standard)."	Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf QC 4	" Materiality is an entity-specific aspect of relevance based on the nature or magnitude or both of the items to which the information relates as assessed in the context of the undertaking's sustainability reporting (see chapter 3 of this Standard)."	Definisjon av vesentlighet
ESRS 1	Faithful representation	Paragraf QC 6	"A complete depiction of an impact, a risk or an opportunity includes all material information necessary for the users to understand that impact, risk or opportunity. This includes how the undertaking has adapted its strategy, risk management and governance in response to that impact, risk or opportunity as well as the metrics identified to set targets and measure performance."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon Brukere/interessenter
ESRS 1		Paragraf QC 7	"A neutral depiction is without bias in its selection or disclosure of information. Information is neutral if it is not slanted weighted emphasised de-emphasised or otherwise manipulated to make it more likely that the users will receive that information favourably or unfavourably. It shall be balanced so as to cover favourable/positive and unfavourable/negative aspects. Both negative and positive material impacts from an impact materiality perspective as well as material risks and opportunities from a financial materiality perspective shall receive equal attention. Any aspirational sustainability information for example targets or plans shall cover both aspirations and factors that could prevent the undertaking from achieving these aspirations in order to have a neutral depiction."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1		Paragraf QC 9	"Information can be accurate without being perfectly precise in all respects. Accurate information implies that the undertaking has implemented adequate processes and internal controls to avoid material errors or material misstatements. As such estimates shall be presented with a clear emphasis on their possible limitations and associated uncertainty (see section 7.2 of this Standard). The amount of precision needed and attainable and the factors that make information accurate depend on the nature of the information and the nature of the matters it addresses. For example accuracy requires that: (a) factual information is free from material error; (b) descriptions are precise; (c) estimates approximations and forecasts are clearly identified as such; (d) no material errors have been made in selecting and applying an appropriate process for developing an estimate approximation or forecast and the inputs to that process are reasonable and supportable; (e) assertions are reasonable and based on information of sufficient quality and quantity; and (f) information about judgements about the future faithfully reflects both those judgements and the information on which they are based."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
ESRS 1	Understandability	Paragraf QC 17	"For sustainability disclosures to be concise they need to (a) avoid generic "boilerplate" information which is not specific to the undertaking; (b) avoid unnecessary duplication of information including information also provided in financial statements; and (c) use clear language and well-structured sentences and paragraphs. Concise disclosures shall only include material information. Complementary information presented pursuant to paragraph 113 shall be provided in a way that avoids obscuring material information."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Utvalgsenhet	Kontekstenhet	Kodeenhet	Kodeenhetens innhold	Kategori
IFRS S1	Conceptual foundations: Fair presentation	Paragraf 14	"Materiality is an entity-specific aspect of relevance based on the nature or magnitude, or both, of the items to which the information relates, in the context of the entity's sustainability-related financial disclosures."	Definisjon av vesentlighet
IFRS S1	Conceptual foundations: Materiality	Paragraf 17	"An entity shall disclose material information about the sustainability-related risks and opportunities that could reasonably be expected to affect the entity's prospects."	Identifisere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf 18	"In the context of sustainability-related financial disclosures, information is material if omitting, misstating or obscuring that information could reasonably be expected to influence decisions that primary users of general purpose financial reports make on the basis of those reports, which include financial statements and sustainability-related financial disclosures and which provide information about a specific reporting entity."	Definisjon av vesentlighet Brukere/interessenter
IFRS S1		Paragraf 19	"To identify and disclose material information, an entity shall apply paragraphs B13-B37."	Identifisere vesentlig informasjon
IFRS S1	Financial position, financial performance and cash flows	Paragraf 35 (b)	"Specifically, an entity shall disclose quantitative and qualitative information about: (a) how sustainability-related risks and opportunities have affected its financial position, financial performance and cash flows for the reporting period; (b) the sustainability-related risks and opportunities identified in paragraph 35(a) for which there is a significant risk of a material adjustment within the next annual reporting period to the carrying amounts of assets and liabilities reported in the related financial statements;..."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Judgements, uncertainties and errors: Judgements	Paragraf 75 (c)	"In the process of preparing sustainability-related financial disclosures, an entity makes various judgements, apart from those involving estimations, that can significantly affect the information reported in the entity's sustainability-related financial disclosures. For example, an entity makes judgements in: ... (c) identifying material information to include in the sustainability-related financial disclosures..."	Identifisere vesentlig informasjon
IFRS S1	Judgements, uncertainties and errors: Errors	Paragraf 83	"An entity shall correct material prior period errors by restating the comparative amounts for the prior period(s) disclosed unless it is impracticable to do so."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf 86	"If an entity identifies a material error in its prior period sustainability-related financial disclosures, it shall apply paragraphs B55-B59."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Appendix A: Defined terms		Material information: "In the context of sustainability-related financial disclosures, information is material if omitting, misstating or obscuring that information could reasonably be expected to influence decisions that primary users of general purpose financial reports make on the basis of those reports, which include financial statements and sustainability-related financial disclosures and which provide information about a specific reporting entity." Primary users of general purpose financial reports (primary users): Existing and potential investors, lenders and other creditors.	Definisjon av vesentlighet Brukere/interessenter
IFRS S1	Appendix B Application guidance: Materiality (paragraphs 17-19)	Paragraf B13	"Paragraph 17 requires an entity to disclose material information about the sustainability-related risks and opportunities that could reasonably be expected to affect the entity's prospects. Materiality of information is judged in relation to whether omitting, misstating or obscuring that information could reasonably be expected to influence decisions of primary users of general purpose financial reports, which provide information about a specific reporting entity."	Definisjon av vesentlighet Brukere/interessenter
IFRS S1	Identifying material information	Paragraf B19	"Materiality judgements are specific to an entity. Consequently, this Standard does not specify any thresholds for materiality or predetermine what would be material in a particular situation."	Fastsette vesentlighet
IFRS S1		Paragraf B20	"To identify material information about a sustainability-related risk or opportunity, an entity shall apply, as the starting point, the requirements of the IFRS Sustainability Disclosure Standard that specifically applies to that sustainability-related risk or opportunity. In the absence of an IFRS Sustainability Disclosure Standard that specifically applies to a sustainability-related risk or opportunity, the entity shall apply the requirements on sources of guidance specified in paragraphs 57-58. Those sources specify information, including metrics, that may be relevant to a particular sustainability-related risk or opportunity, to a particular industry or in specified circumstances."	Identifisere vesentlig informasjon

IFRS S1	Paragraf B21	"An entity shall assess whether the information identified in applying paragraph B20, either individually or in combination with other information, is material in the context of the entity's sustainability-related financial disclosures taken as a whole. In assessing whether information is material , an entity shall consider both quantitative and qualitative factors. For example, an entity might consider the magnitude and the nature of the effect of a sustainability-related risk or opportunity on the entity."	Fastsette vesentlighet
IFRS S1	Paragraf B22	"In some cases, IFRS Sustainability Disclosure Standards require the disclosure of information about possible future events with uncertain outcomes. In judging whether information about such possible future events is material , an entity shall consider: (a) the potential effects of the events on the amount, timing and uncertainty of the entity's future cash flows over the short, medium and long term (referred to as 'the possible future outcome'); and (b) the range of possible outcomes and the likelihood of the possible outcomes within that range."	Fastsette vesentlighet
IFRS S1	Paragraf B23	"When considering possible outcomes, an entity shall consider all pertinent facts and circumstances. Information about a possible future event is more likely to be judged as being material if the potential effects are significant and the event is likely to occur. However, an entity shall also consider whether information about low-probability and high-impact outcomes might be material either individually or in combination with information about other low-probability and high-impact outcomes. For example, an entity might be exposed to several sustainability-related risks, each of which could cause the same type of disruption—such as disruption to the entity's supply chain. Information about an individual source of risk might not be material if disruption from that source is highly unlikely to occur. However, information about the aggregate risk—the risk of supply chain disruption from all sources—might be material ."	Fastsette vesentlighet
IFRS S1	Paragraf B24	"If a possible future event is expected to affect an entity's cash flows, but only many years in the future, information about that event is usually less likely to be judged material than information about a possible future event with similar effects that are expected to occur sooner. However, in some circumstances, an item of information could reasonably be expected to influence primary users' decisions regardless of the magnitude of the potential effects of the future event or the timing of that event. For example, this might happen if information about a particular sustainability-related risk or opportunity is highly scrutinised by primary users of an entity's general purpose financial reports."	Fastsette vesentlighet
IFRS S1	Paragraf B25	"An entity need not disclose information otherwise required by an IFRS Sustainability Disclosure Standard if the information is not material . This is the case even if the IFRS Sustainability Disclosure Standard contains a list of specific requirements or describes them as minimum requirements."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Paragraf B27	"An entity shall identify its sustainability-related financial disclosures clearly and distinguish them from other information provided by the entity (see paragraph 62). An entity shall not obscure material information. Information is obscured if it is communicated in a way that would have a similar effect for primary users to omitting or misstating that information. Examples of circumstances that might result in material information being obscured include: (a) material information is not clearly distinguished from additional information that is not material ; (b) material information is disclosed in the sustainability-related financial disclosures, but the language used is vague or unclear; (c) material information about a sustainability-related risk or opportunity is scattered throughout the sustainability-related financial disclosures; (d) items of information that are dissimilar are inappropriately aggregated; (e) items of information that are similar are inappropriately disaggregated; and (f) the understandability of the sustainability-related financial disclosures is reduced as a result of material information being hidden by immaterial information to the extent that a primary user is unable to determine what information is material ."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Paragraf B28	"An entity shall reassess its materiality judgements at each reporting date to take account of changed circumstances and assumptions. Because of changes in the entity's individual circumstances, or in the external environment, some types of information included in an entity's sustainability-related financial disclosures for prior periods might no longer be material . Conversely, some types of information not previously disclosed might become material ."	Identifisere vesentlig informasjon

IFRS S1	Aggregation and disaggregation	Paragraf B29	"When an entity applies IFRS Sustainability Disclosure Standards, it shall consider all facts and circumstances and decide how to aggregate and disaggregate information in its sustainability-related financial disclosures. The entity shall not reduce the understandability of its sustainability-related financial disclosures by obscuring material information with immaterial information or by aggregating material items of information that are dissimilar to each other."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf B30	"An entity shall not aggregate information if doing so would obscure information that is material. Information shall be aggregated if items of information have shared characteristics and shall not be aggregated if they do not have shared characteristics. The entity might need to disaggregate information about sustainability-related risks and opportunities, for example, by geographical location or in consideration of the geopolitical environment. For example, to ensure that material information is not obscured, an entity might need to disaggregate information about its use of water to distinguish between water drawn from abundant sources and water drawn from water-stressed areas."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Interaction with law or regulation	Paragraf B31	"Law or regulation might specify requirements for an entity to disclose sustainability-related information in its general purpose financial reports. In such circumstances, the entity is permitted to include in its sustainability-related financial disclosures information to meet legal or regulatory requirements, even if that information is not material. However, such information shall not obscure material information."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf B32	"An entity shall disclose material sustainability-related financial information, even if law or regulation permits the entity not to disclose such information."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf B33	"An entity need not disclose information otherwise required by an IFRS Sustainability Disclosure Standard if law or regulation prohibits the entity from disclosing that information. If an entity omits material information for that reason, it shall identify the type of information not disclosed and explain the source of the restriction."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Commercially sensitive information	Paragraf B34	"If an entity determines that information about a sustainability-related opportunity is commercially sensitive in the limited circumstances described in paragraph B35, the entity is permitted to omit that information from its sustainability-related financial disclosures. Such an omission is permitted even if information is otherwise required by an IFRS Sustainability Disclosure Standard and the information is material."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Information included by cross-reference (paragraph 63)	Paragraf B45	"Information required by an IFRS Sustainability Disclosure Standard might be available in another report published by the entity. For example, the required information could be disclosed in the related financial statements. Material information can be included in an entity's sustainability-related financial disclosures by cross-reference, provided that: (a) the cross-referenced information is available on the same terms and at the same time as the sustainability-related financial disclosures; and (b) the complete set of sustainability-related financial disclosures is not made less understandable by including information by cross-reference."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Comparative information: Errors	Paragraf B55	"Paragraph 83 requires an entity to correct material prior period errors."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf B57	"Potential reporting period errors discovered in that period are corrected before the sustainability-related financial disclosures are authorised for issue. However, material errors are sometimes not discovered until a subsequent period."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1		Paragraf B58	"If an entity identifies a material error in its prior period(s) sustainability-related financial disclosures, it shall disclose: (a) the nature of the prior period error; (b) the correction, to the extent practicable, for each prior period disclosed; and (c) if correction of the error is impracticable, the circumstances that led to the existence of that condition and a description of how and from when the error has been corrected."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Appendix C: Sources of guidance	Paragraf C3	"In applying the sources of guidance specified in paragraph C2, an entity shall not obscure material information required by IFRS Sustainability Disclosure Standards (see paragraph B27). If an entity applies the sources of guidance specified in paragraph C2 without applying the requirements in IFRS Sustainability Disclosure Standards, the entity shall not make an explicit and unreserved statement of compliance with IFRS Sustainability Disclosure Standards."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRS S1	Appendix D: Fundamental qualitative characteristics			

IFRSS1	Materiality	Paragraf D8	"Information is material if omitting, misstating or obscuring that information could reasonably be expected to influence decisions that the primary users of general purpose financial reports make on the basis of those reports, which provide information about a specific reporting entity. In other words, materiality is an entity-specific aspect of relevance. The materiality of information is assessed in the context of an entity's sustainability-related financial disclosures and is based on the nature or magnitude of the item to which the information relates, or both."	Definisjon av vesentlighet
IFRSS1	Faithful representation	Paragraf D11	"A complete depiction of a sustainability-related risk or opportunity includes all material information necessary for primary users to understand that risk or opportunity."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRSS1		Paragraf D15	"Sustainability-related financial information shall be accurate. Information can be accurate without being perfectly precise in all respects. The precision needed and attainable, and the factors that make information accurate, depend on the nature of the information and the nature of the matters to which it relates. For example, accuracy requires that: (a) factual information is free from material error; (b) descriptions are precise; (c) estimates, approximations and forecasts are clearly identified as such; (d) no material errors are made in selecting and applying an appropriate process for developing an estimate, approximation or forecast; (e) assertions and inputs used in developing estimates are reasonable and based on information of sufficient quality and quantity; and (f) information on judgements about the future faithfully reflects both those judgements and the information on which they are based."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRSS1	Enhancing qualitative characteristics of useful sustainability-related financial information			
IFRSS1	Understandability	Paragraf D27	"The clearest form a disclosure can take will depend on the nature of the information and might include tables, graphs or diagrams in addition to narrative text. If graphs or diagrams are used, additional text or tables might be necessary to avoid obscuring material detail."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon
IFRSS1		Paragraf D29	"Disclosures are concise if they include only material information. Any immaterial information included shall be provided in a way that avoids obscuring material information."	Presentere/rapportere vesentlig informasjon

Vedlegg 2 – Intervjuguide

Intervju med «Intervjuobjekt 1 – Børsnotert selskap»

1. Kan dere begynne med å fortelle litt om hvordan dere jobber med bærekraft? Og hvordan et økt bærekraftsfokus påvirker regskapsarbeidet?
2. Kan dere så fortelle litt om hvordan dere rapporterer på bærekraft og eventuelt om dere har gjort forberedelser til rapportering etter CSRD?
3. Hva er deres forståelse av begrepet dobbel vesentlighet?
4. De to første bærekraftsstandarder fra ISSB/IFRS ble publisert i juni 2023, *IFRS S1 General Requirements for Disclosures of Sustainability-related Financial Information* og *IFRS S2 Climate-related Disclosures*, og hadde ikrafttredelsesdato 1. januar 2024. Kjenner dere til IFRS disse standardene? Kommer dere til å følge disse?
5. På hvilken måte tenker dere at de vesentlighetsvurderinger som må gjøres for å bestemme innholdet for bærekraftsrapporteringen, skiller seg fra å bestemme innholdet for den finansielle rapporteringen?
6. Tror dere at årsregnskapet (og evt. andre finansielle rapporter) vil endre seg innholdsmessig når det blir krav om betydelig økt rapportering på bærekraft?
7. Med innføring en av de nye standardene for bærekraft – tror dere det har noe effekt med tanke på en mer bærekraftig verden – eller vil det se penere ut på papiret, men ikke ha så mye betydning?

Intervju med «Intervjuobjekt 2 – Statsautorisert revisor»

1. Hva tenker dere er likt og ulikt med vesentlighetskonseptet innenfor finansiell rapportering i forhold til bærekraftsrapportering?
 - a. Litt mer konkret – hvordan forstår dere begrepet dobbel vesentlighet?
2. Hva tenker dere er likt og ulikt når det gjelder vesentlighetsvurderinger som dere gjør, og vesentlighetsgrenser som dere setter, i arbeidet med finansiell revisjon i forhold til attestering av bærekraftsrapportering?
 - a. Hvordan kartlegges brukerne av rapportene – de er jo avgjørende i det å vurdere hva som er vesentlig og ikke.

3. Rapporteringen på bærekraft har vært frivillig i stor grad fram til nå – dette vil endre seg med CSRD som setter krav om rapportering etter ESRS-standardene – hva vil dette ha å si for deres attestasjonsarbeid? Vil det bli enklere? Mer standardisert?
 - b. Har dere satt dere inn i ISSA 5000 – som blir standarden for attestasjon av bærekraftsrapportene – og i så tilfelle hva er deres inntrykk av den?
4. I hvilken grad erfarer dere at selskapene har kommet i gang med å rapportere etter CSRD? Har dere bistått selskapene mye i denne omleggingsprosessen?
 - c. Ser dere noen utfordringer i forhold til dette? Spesielt mtp. å skulle attestere i ettertid sånn at dere ikke kan bistå for mye...
 - d. Hva tror dere effekten av bærekraftsrapporteringen etter CSRD kan bli for brukerne av rapportene/interessentene?
 - e. Hva med SMB-segmentet? Har de kommet i gang? Hva er deres tanker?

Vedlegg 3 – Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet «Vesentlighetsbegrepets ulike varianter i utvalgte rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke vesentlighetsbegrepet i utvalgt rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering. Vi ønsker å øke forståelsen av begrepet og å forhåpentligvis bidra til klarhet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskningsprosjektet vårt er en masteroppgave i regnskap og revisjon som vi vil gjennomføre i løpet av våren 2024. Det kommer stadig nye retningslinjer, lovkrav og standarder når det gjelder bærekraftsrapportering. Et begrep som har blitt innført med dette er «dobbel vesentlighet» og vi ønsker å undersøke innholdet i dette begrepet og hvordan det forstås i forhold til det tradisjonelle vesentlighetsbegrepet i revisjon. Vi vil undersøke likheter, forskjeller og uklarheter, og ved dette bidra til å skape mer forståelse av begrepet. Planen vår er å intervjuere revisorer og større norske selskaper.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Handelshøyskolen ved UiA/institutt for økonomi er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi tror at du vil kunne bidra til å belyse forhold ved vår problemstilling på en god måte, og bidra med viktig innsikt til et svært relevant og aktuelt tema. I vårt prosjekt vil vi intervjuere revisorer som skal attestere, og selskaper som har igangsatt bærekraftsrapportering, da spesielt etter CSRD.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du blir intervjuet av oss, enten digitalt eller fysisk. Intervjuet antar vi at vil ta mellom 30-45 minutter. Vi vil blant annet stille spørsmål om forståelsen av begrepene og rutiner. Dine svar vil bli lagret av oss, bearbeidet og anonymisert i den endelige teksten.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Tilgangen til opplysningene vil være begrenset til oss to studentene som gjennomfører dette forskningsprosjektet, samt våre to veiledere. Vi vil aktivt gjennomføre tiltak for at uvedkommende ikke vil få tilgang til personopplysninger. Navnet og kontaktopplysningene dine vil vi erstatte med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Vi vil anonymisere opplysningene gitt i vår endelige publikasjon, og du vil ikke kunne gjenkjennes.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven innleveres, som vil være i juni 2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres, ved at vi vil slette alle personopplysninger vi har lagret underveis i prosjektet. Vi vil ikke lagre opplysningene for videre forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Handelshøyskolen ved UiA/institutt for økonomi* har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Handelshøyskolen ved UiA/Institutt for økonomi ved Geir Haaland (geir.haaland@uia.no).
- Vårt personvernombud: Trond Hauso (personvernombud@uia.no).

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Margrethe Lindekleiv og Hanna Kilen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Vesentlighetsbegrepets ulike varianter i utvalgte rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4 - Diskusjonsnotat Hanna Kilen: tema «internasjonal»

Dette diskusjonsnotatet omhandler begrepet «internasjonal» som er et av tre nøkkelbegreper i strategien til Handelshøyskolen ved UiA, i tillegg til innovativ og ansvarlig (UiA, u.å.-b). Diskusjonsnotatet utarbeides med bakgrunn i Handelshøyskolen sin AACSB-akkreditering (Association to Advance Collegiate Schools of Business), som blant annet innebærer en internasjonal anerkjent utdanning med internasjonal kvalitet (UiA, u.å.-a). Diskusjonsnotatet er et viktig bidrag for å forbedre innholdet i undervisningen og studieprogrammet, og for å opprettholde akkrediteringen. I dette diskusjonsnotatet vil jeg redegjøre for hvordan denne masteroppgaven, samt kunnskap jeg har tilegnet meg i løpet av studiet, kan knyttes opp mot begrepet «internasjonal», og hvorfor dette er relevant. Det å ha en forståelse av det internasjonale aspektet ved å arbeide i revisjonsbransjen, vil jeg påstå at er en helt sentral kunnskap å ha med seg ut i fra masterstudiet i MRR.

Først vil jeg kort definere begrepet «internasjonalisering» og forklare hva jeg vektlegger innen det, spesielt med tanke på denne oppgaven. Knight (2007, s. 207) oppsummerer internasjonalisering i høyere utdanning som «flere internasjonale aktiviteter, som for eksempel akademisk mobilitet for studenter og lærere, internasjonalt samarbeid, globale prosjekter, internasjonale studietilbud og forskningsinitiativer, (...) samt integrering av en internasjonal, -kulturell og global dimensjon i læreplanen og i læringsprosessen» (min oversettelse). Det internasjonale aspektet er også sentralt i revisjonsbransjen som eksempelvis ved attestering av bærekraftsrapporter og i bruken av digitale hjelpemidler og løsninger. Avstanden mellom land og selskaper minker når stadig mer av virksomheten foregår digitalt, og det å ha et internasjonalt fokus i sin virksomhet er trolig avgjørende både for revisjonsbransjen og for selskaper som rapporterer på bærekraft i dag og i fremtiden. Internasjonalisering er dermed viktig både innen utdanning og i videre arbeidsliv. Ved å ha et internasjonalt fokus gjennom utdanningsløpet vil vi trolig bli bedre rustet for videre arbeid.

Presentasjon av masteroppgaven og motivasjon bak temavalg

Masteroppgaven vår *Vesentlighetsbegrepets ulike varianter i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering* handler kort fortalt om hvordan bærekraftsdirektivet, CSRD, som innføres for de største selskapene i Norge fra regnskapsåret 2024 vil påvirke selskapene, deres interesser og revisor. Da sikter vi spesifikt til virkningen innføringen av begrepet dobbel vesentlighet, som består av påvirkningsvesentlighet og finansiell

vesentlighet, har for disse aktørene. Fra før er vesentlighet et begrep som benyttes av selskapene i deres regnskapsarbeid, og av revisorene i deres arbeid med å sette vesentlighetsgrenser for å oppnå tilstrekkelig grad av sikkerhet. Vi undersøker likheter, forskjeller og uklarheter i de ulike rammeverkene for finansiell rapportering, bærekraftsrapportering og attestasjon, med tanke på vesentlighetsbegrepets ulike former.

Hovedbegrunnelsen for valg av tema er at vi ønsket å undersøke noe relevant for jobb etter studiene. Bærekraftsrapportering blir en stadig viktigere del av selskapenes strategi og rapportering, og det er helt avgjørende at revisor har god forståelse på området. I tillegg er ny lovgivning, i form av CSRD, som vil ramme såpass bredt i Europa et viktig område å få belyst. Effektene av dette er usikkert og forventningene er sprikende, og et klart ønske fra vår side var å bidra med økt innsikt og forståelse av de delene som knytter seg til vesentlighetskonseptet.

I studien har vi gjennomført to intervjuer, med henholdsvis et børsnotert selskap som vil rapportere etter CSRD fra 2024, og med en statsautorisert revisor som skal attestere på bærekraftsrapportene. Vi har bevisst valgt å ikke gjennomføre flere intervjuer, da vi har vurdert innholdsanalysen som mer relevant på nåværende tidspunkt, i og med at erfaringer fra praksis foreløpig er såpass få. Intervjuene er ment å supplere innholdsanalysen og våre funn, ved å tilby noen betraktninger fra de som arbeider ute i felten.

For å oppsummere de viktigste funnene er innføringen av det doble vesentlighetsbegrepet, med CSRD, noe som vil stille betydelige krav til selskapenes rapportering. De blir pålagt større ansvar og vil måtte forholde seg til langt flere aspekter ved sin drift og virksomhet, mot tidligere frivillig rapportering der de i større grad har kunnet velge hva de har villet vise fram og hva de har unnlatt å rapportere på. For interessentene er dette trolig positivt da deres informasjonsbehov i større grad vil bli møtt, og muligheten for sammenligning mellom selskapene vil øke med et standardisert oppsett. Det vil bli enklere å sette selskaper i ulike bransjer og land opp mot hverandre, samt å se det enkelte selskapets utvikling over tid. Samtidig er det viktig at selskapene er i stand til å skille ut det som er vesentlig, og ikke gi så mye og bred informasjon at den vesentlige informasjonen blir tilsløret. Studien viser at selskapene er positivt innstilt, men at det er en del usikkerhet knyttet til detaljene. For revisor blir attestering på bærekraftsrapportene en større del av arbeidet, og basert på intervju med revisor er også de positive til dette, men har noe usikkerhet knyttet til gjennomføringen og hvordan dette vil bli på sikt.

Oppgavens relevans knyttet til internasjonale trender, krefter og utvikling

António Guterres, generalsekretær i FN, uttalte den 13. desember 2023 at «*verden ikke har råd til forsinkelser, ubesluttsomhet eller halvhjertede tiltak*» (U.N., 2023, min oversettelse). Dette sa han som svar på klimakrisen vi står overfor, og om hvordan vi skal klare å snu den negative trenden. En stor del av denne masteroppgaven omhandler de mulige virkningene av bærekraftsdirektivet fra EU, CSRD (Commission Delegated Regulation 2023/2772; Directive 2022/2464). Det er utledet av EU sin Green Deal, som igjen er utviklet på bakgrunn av FN sine bærekraftsmål, som blant annet har en målsetning om at Europa skal bli et klimanøytralt kontinent innen 2050 (European Commission, u.å.). Innføringen av direktivet, og de kravene det setter til selskapene, kan være et viktig steg på veien til å oppnå de nødvendige endringene. Det innføres nå, vil ramme bredt og forhåpentligvis ha store positive konsekvenser og ringvirkninger for klima, miljø og mennesker på hele kloden.

Det doble vesentlighetskonseptet redegjør vi for i detalj i oppgaven. Dette begrepet og dets innhold, som selskapene som rapporterer på bærekraft må forholde seg til, mener jeg at vil kunne ha en betydelig positiv effekt. Et konkret eksempel på dette er knyttet til selskapenes rapportering av påvirkningsvesentlighet, og spesifikt deres positive og negative påvirkninger på mennesker eller miljø på kort eller lang sikt både hos seg selv og i hele verdikjeden, både oppstrøms og nedstrøms, som følger av ESRS 1 (2023, paragraf 43). Klimaendringene rammer hardest i områder der det allerede er mye fattigdom og utfordrende leveforhold for befolkningen (Bang, u.å.), slik at menneskene i disse områdene vil merke de negative effektene før eksempelvis befolkningen i mange europeiske land. Det at store internasjonale selskaper i Europa og USA må rapportere på hele verdikjeden vil stille betydelige krav til deres virksomhet i disse områdene. Eksempelvis benytter flere av disse selskapene leverandører, både av råvarer og arbeidskraft, fra mer utsatte områder, og det er ikke en urimelig påstand å komme med at behovet for mer oversikt, dokumentasjon og rapportering knyttet til virkningene for disse aktørene i verdikjeden er viktig. Selskapene vil måtte ta mer ansvar for *hele* sin drift.

Det doble vesentlighetskonseptet, og det det vil føre med seg av rapportering, vil øke tilgjengeligheten av informasjon og sammenlignbarheten for brukerne av selskapenes rapporter. Det er en generell trend i verden at investorer, kunder, interessegrupper og andre ønsker mer informasjon for å ta bedre og mer bærekraftige valg. Et eksempel på dette er fra klesindustrien der forbrukere i større grad inkluderer etiske- og miljømessige vurderinger når de skal velge produkt (Abbate et al., 2024, s. 2839), som har ført til en noe mer bærekraftig

bransje med mer gjenbruk, bærekraftig materialvalg og produksjonsprosesser. Dette viser at konsumentene, investorer og andre interessenter har en betydelig påvirkning på selskapene, og innføringen av CSRD kan i aller høyeste grad bidra til å gi brukerne den nødvendige informasjonen til å kunne ta slike veloverveide valg. Brukernes valg vil absolutt kunne gi selskapene insentiv til å drive mer bærekraftig, og de positive effektene av dette kan ramme bredt og ha mange positive ringvirkninger.

Revisor blir ofte omtalt som allmennhetens tillitsperson, som skal sørge for at regnskapene er til å stole på og at brukerne av regnskapene dermed kan benytte informasjonen til å ta veloverveide og -informerte valg (Revisorforeningen, u.å.). Revisor skal attestere, med moderat sikkerhet innledningsvis, på selskapenes bærekraftsrapporter, og på sikt med betryggende sikkerhet som skal sidestille den finansielle revisjonen med attestasjon av bærekraftsrapportene (Revisorforeningen, 2024). Oppgaven til revisor blir dermed helt sentral i det å bekrefte at selskapene faktisk rapporterer og gjennomfører det de opplyser brukerne om at de gjør på bærekraftsområdet. Eksempelvis har det vært flere saker i media om selskaper som blir avslørt for menneskerettsbrudd, barnearbeid eller lignende i leverandørleddet. Nå stilles det strengere krav til de internasjonale selskapene sin oversikt i hele verdikjeden, og de holdes i større grad ansvarlig ettersom dette skal rapporteres på. I denne rapporteringen er revisor sentral i og med at de skal inn og attestere og dermed betrygge brukerne på at rapportene er til å stole på. Så, for å oppsummere revisor sin rolle i det å forebygge negative påvirkninger på mennesker og miljø, så er den betydelig.

Det å utdanne fremtidens revisorer med bred kunnskap om formålet med bransjen og revisorrollen, samfunnsansvaret, samt generell forståelse om internasjonale og økonomiske forhold er viktig. Gjennom masterstudiet i regnskap og revisjon på UiA har det vært et gjennomgående fokus på å gi en bred forståelse og å forklare årsaken bak de standardene, veiledningene og lovene som finnes. I tillegg har vi opparbeidet oss kunnskap om digital revisjon, eksemplifisert med en solid innføring i ISA 315 og gjesteforelesere på temaer som kunstig intelligens og digitale regnskapsprogrammer. Vi har fått innføring i temaer som omhandler selskaper, derunder deres strategivalg og prosesser, og økonomisk teori som, kombinert med inngående kunnskap om revisjons- og regnskapsstandarder, er å anta at vil gjøre oss godt rustet for videre arbeid. Alle disse temaene har vi kommet innom, enten direkte eller indirekte, i denne studien, og sammenhengen mellom de ulike temaene har vært tydelig.

Revisorforeningen (2023) peker på at dagens og fremtidens revisorer må kunne tilby tverrfaglighet, bistand i et komplekst nasjonalt og internasjonalt nettverk og at samarbeid på

tvers av ulike internasjonale avdelinger i revisjonsselskapene blir stadig viktigere. Det er dermed en sentral egenskap å kunne forstå internasjonale forhold, samt å ha en god oversikt over regelverk og praksiser som strekker seg over landegrensar.

Denne oppgaven tar i hovedsak for seg europeisk regelverk, men mye av de samme begrunnelsene og formålene bak bærekraftsstandarder i eksempelvis USA gjelder. SEC (Securities and Exchange Commission) utarbeider standarder på bærekraftsområdet i USA og de begrunner blant annet at behovet knytter seg til at investorer krever mer beslutningsrelevant informasjon om ESG-forhold, og at det er etterspurt mer standardiserte rapporter (SEC, 2024). Disse begrunnelsene og formålene er omtrent sammenfallende med de som ligger bak CSRD-direktivet når man ser på brukerne, og ved å forstå det ene vil man enklere kunne ta i bruk og forstå det andre. Årsaken til at jeg beskriver dette eksempelet er at regelverk for ulike deler av verden ofte vil ha mye likt i innhold og formål. Når vi har undersøkt det ene inngående, slik som i denne oppgaven, vil mye av kunnskapen kunne være overførbart dersom vi vil arbeide mot det andre i praksis.

Oppsummering og konklusjon

Internasjonalisering kan helt klart sies å være et begrep som kan knyttes opp mot denne masteroppgaven, selv om vi ikke kan påstå å ha hatt begrepet i stort fokus under utarbeidelsen av oppgaven. Med et nytt regelverk for bærekraftsrapportering i EU, som vil påvirke norske selskaper og revisjonsbransjen i stor grad, så er det internasjonale aspektet helt tydelig. Under intervjuene har vi undersøkt hvordan informantene mener at CSRD, og da spesifikt den doble vesentlighetsanalysen, vil påvirke verdenssamfunnet. Konkret om det vil ha noen stor effekt eller om det blir mer som en rapporteringsøvelse der selskapene oppfatter dette som merarbeid, men med minimal merverdi. Ved dette har vi rettet fokuset utover Norges grenser og forsøkt å belyse globale forhold. Konklusjonen har derimot vært vanskelig å trekke i og med at man ikke kan se effekten av det doble vesentlighetskonseptet enda. Derimot tyder det vi har kartlagt av informasjon på at det er en generell positiv innstilling blant selskaper og revisorer knyttet til mer, og ikke minst mer standardisert, bærekraftsrapportering.

Så, for å oppsummere er internasjonalisering sentralt i oppgaven og kommer til uttrykk flere steder. Internasjonaliseringsaspektet har også vært gjennomgående i studieløpet, og mye av den kunnskapen vi har tilegnet oss kan absolutt bli nyttig når vi skal ut i arbeid.

Referanseliste

- Abbate, S., Centobelli, P., Cerchione, R., Nadeem, S. P. & Riccio, E. (2024). Sustainability trends and gaps in the textile, apparel and fashion industries. *Environment, Development and Sustainability*, 26(2), 2837-2864. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02887-2>
- Bang, H. K. (u.å.). *Klimaendringer: De fattigste rammes hardest*. Røde Kors. Hentet april 2024 fra <https://www.rodekors.no/vart-arbeid/klimakrisen/klimaendringer/>
- Commission Delegated Regulation 2023/2772. *Supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards* European Parliament, Council of the European Union. http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj
- Directive 2022/2464. *Amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting* European Parliament, Council of the European Union. <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>
- ESRS 1. (2023). *ESRS 1 General Requirements*. European Commission.
- European Commission. (u.å.). *The European Green Deal. Striving to be the first climate-neutral continent*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- Knight, J. (2007). Internationalization: Concepts, complexities and challenges. I *International handbook of higher education* (s. 207-227). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-4012-2_11
- Revisorforeningen. (2023, 12.12.2023). *Sterk vekst i revisjonsbransjen*. Revisorforeningen. Hentet april 2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/kundesider/min-side/medlemsinformasjon/sterk-vekst-i-revisjonsbransjen/>
- Revisorforeningen. (2024, 15.03.2024). *Temaside: Nye lovregler om bærekraftsrapportering*. Revisorforeningen. Hentet april 2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/barekraft/nye-lovregler-om-barekraftsrapportering/>
- Revisorforeningen. (u.å.). *Revisjon = tillit*. Revisorforeningen. Hentet april 2024 fra <https://revisorforeningen.no/om-revisjon/Revisjon-gir-tillit/>
- SEC. (2024). *Climate-Related Disclosures/ESG Investing*. U.S. Securities and Exchange Commission. Hentet april 2024 fra <https://www.sec.gov/securities-topics/climate-esg>
- U.N. (2023). *Climate Action*. United Nations. Hentet april 2024 fra <https://www.un.org/en/climatechange>
- UiA. (u.å.-a). *Internasjonal akkreditering - Handelshøyskolen ved UiA er AACSB-akkreditert*. Hentet april 2024 fra <https://www.uia.no/om-uia/fakultet/handelshoeyskolen-ved-uia/internasjonalt-akkreditering>
- UiA. (u.å.-b). *Strategy - strategic framework 2018-2023*. Hentet april 2024 fra <https://www.uia.no/en/about-uia/faculties/school-of-business-and-law/strategy>

Vedlegg 5 – Diskusjonsnotat Margrethe Lindekleiv: tema «internasjonal»

Kort presentasjon av masteroppgaven

Masteroppgaven med tittelen *Vesentlighetsbegrepets ulike varianter i rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering* handler om vesentlighetskonseptet innen selskapers finansielle rapportering og bærekraftsrapportering. «Dobbel vesentlighet» er et sentralt prinsipp i de europeiske bærekraftsstandardene ESRS, som er standardene som skal følges for selskaper som blir pliktige til å rapportere bærekraftsopplysninger i henhold til CSRD (Revisorforeningen, 2024). Samtidig opererer IFRS utelukkende med vesentlighet i form av finansiell vesentlighet i sine nylig utgitte bærekraftsstandarder, slik at påvirkningsvesentlighet som er den andre dimensjonen av det doble vesentlighetsprinsippet ikke er en del av bærekraftsrapporteringen etter IFRS sitt rammeverk (IFRS Foundation, u.å.-b). Revisor påvirkes også av nye krav til selskapers rapportering av bærekraftsinformasjon ettersom informasjonen skal attesteres (Revisorforeningen, 2024).

Formålet med masteroppgaven er i hovedsak å sammenligne omfanget av vesentlighetskonseptet for bærekraftsrapportering i tråd med ESRS-standardene samt IFRS sine bærekraftsstandarder, med vesentlighetsbegrepet innenfor tradisjonell rapportering av finansiell informasjon i henhold til IFRS, finne likheter og forskjeller ved begrepene, og diskutere konsekvenser av disse for selskapene selv, deres interessenter og for revisor. Som metode for å besvare problemstillingen er det benyttet innholdsanalyse av relevante standarder og tilhørende dokumenter, samt to intervjuer. Intervjuene ble planlagt og gjennomført med tanke på å få litt innsikt i hvordan vesentlighetsbegrepet forstås og benyttes i praksis ved utarbeidelse av rapporter og i revisors revisjons- og attestasjonsarbeid.

Oppgaven starter med en litteraturgjennomgang av vesentlighetsbegrepet, for deretter å belyse teorier som aksjonærteorien og interessentteorien. Førstnevnte teori kommer til uttrykk i regnskapsstandardene til IFRS da disse er utviklet med formål om å oppfylle informasjonsbehovet til investorer (IFRS Foundation, u.å.-a). Det gjelder også for bærekraftsstandardene til IFRS (IFRS Foundation, u.å.-b). EU sine bærekraftsstandarder er derimot utviklet med tanke på at selskapene har flere interessenter, og dermed brukere av rapportene, med andre informasjonsbehov enn aksjonærer og kapitaltilbydere (ESRS 1, 2023, paragraf 22). Dermed kommer interessentteorien til uttrykk der. Hvem som er å regne som

brukere av selskapets rapporter har betydning for rapportenes innhold, ettersom brukernes informasjonsbehov er avgjørende for hva som regnes som vesentlig.

Masteroppgavens relasjon til begrepet «internasjonal»

I dette diskusjonsnotatet er formålet å drøfte hvordan begrepet «internasjonal» i form av internasjonale trender, krefter og utvikling kan relateres til masteroppgavens tema, og hvordan aktører blir påvirket og kan håndtere påvirkningene av disse. Ettersom masteroppgaven handler om vesentlighetskonseptet i standarder for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering, er det relevant å se på hvordan internasjonale trender, krefter og utvikling påvirker standardene, som igjen påvirker selskapene, deres interessenter og revisorer ettersom standardene setter føringer for hvordan selskapenes rapporter skal utarbeides og revideres.

Utviklingen frem mot et internasjonalt rammeverk for finansiell rapportering begynte som en harmonisering av regnskapspraksis på 1960- og 1970-tallet da det skjedde en økning i amerikanske selskapers investeringer i Europa, noe som viste at det var behov for en likere regnskapspraksis mellom selskaper (Alexander et al., 2020). Dermed ble IASC (International Accounting Standards Committee) dannet i 1973 med formål om å utvikle grunnleggende regnskapsstandarder og fremme aksept for disse i hele verden (IFRS Foundation, u.å.-d). Senere ble IASC omstrukturert til IFRS Foundation som ble dannet i 2001, der IASB (International Accounting Standards Board) har fått oppgaven med å utvikle globalt aksepterte standarder av høy kvalitet som skal bidra til et kapitalmarked kjennetegnet av ansvarlighet, åpenhet og effektivitet (IFRS Foundation, 2023, u.å.-c). EU vedtok i 2002 at alle børsnoterte selskaper skal bruke IFRS-standardene for sin finansielle rapportering (European Commission, u.å.).

IFRS-standardene må gjennom en godkjenningssprosess før de kan tas i bruk i EU, en prosess som i utgangspunktet ikke var ment å ha skulle ha stor innflytelse på IASB sin standardsetting (Alexander et al., 2020). Dette endret seg imidlertid som følge av finanskrisen i 2007-2009 da regnskapsstandarden IAS 39 ble sett på som en medvirkende årsak til finanskrisen, og det medførte at EU la press på IASB om å gjøre endringer i standarden (Bengtsson, 2011).

Utviklingen i retning av en mer kunnskapsbasert økonomi er en annen utvikling som påvirker standarder for finansiell rapportering. Mange teknologiselskaper har store verdier av

immaterielle eiendeler, men på grunn av reglene i IFRS-standarden IAS 38 holdes disse verdiene utenfor regnskapet (Ma & Zhang, 2023). Dette har ført til store diskusjoner rundt denne regnskapsstandarden, og IASB hadde ifølge IFRS Foundation (2024) sitt første møte i april 2024 for å planlegge et prosjekt der de grundig skal gjennomgå regnskapskravene for immaterielle eiendeler. EFRAG har vært en av bidragsyterne som har satt søkelys på standarden og startet allerede i august 2018 et forskningsprosjekt om «better information on intangibles» (EFRAG, 2023).

For selskaper med sirkulærøkonomiske forretningsmodeller, er det også knyttet utfordringer til enkelte regnskapsreguleringer for at regnskapene til disse selskapene skal kunne gi en dekkende fremstilling av selskapets økonomiske verdier og inntjening, og dermed gi regnskapsbrukerne beslutningsrelevant informasjon (Antonsen et al., 2023, s. 37-39). Selskaper med sirkulære forretningsmodeller benytter seg blant annet av gjenbruk, reproduksjon og reparasjon, slik som for eksempel i bruktbilmarkedet, der eksisterende regnskapsstandarder skaper utfordringer knyttet til hvordan brukte varer skal verdsettes og balanseføres (Larsen, 2023).

Perioden 2011-2020 ble ifølge en rapport fra Verdens meteorologiorganisasjon (WMO) målt som det varmeste tiåret noensinne, med en drastisk økning i klimaendringenes virkninger der store mengder isbreer og innlandsis gikk tapt og havnivået steg i raskere tempo enn tidligere (World Meteorological Organization, 2023). FNs bærekraftsmål som ble vedtatt av FNs medlemsland høsten 2015 består av 17 mål som er ment å fungere som en felles arbeidsplan for utryddelse av fattigdom, bekjempelse av ulikheter og for å stoppe klimaendringene innen 2030 (FN-sambandet, 2024; Regjeringen, 2024). Det haster med flere bærekraftige investeringer dersom verden skal lykkes med å oppnå målene innen fastsatt tid (United Nations, 2024). De europeiske bærekraftsstandardene (ESRS), med bakgrunn i EUs bærekraftsdirektiv (CSRD), har blitt utviklet for å sikre sammenlignbar og pålitelig bærekraftsinformasjon fra selskaper i EU-landene, slik at penger skal bli investert i de selskapene som presterer bra på bærekraftsrelaterte områder (The European Commission, 2023).

Et viktig element med innføringen av CSRD er kravet om at bærekraftsrapportene skal attesteres, noe som gjør at revisors rolle blir viktig for å sikre tillit til bærekraftsinformasjonen som selskapene rapporterer (Revisorforeningen, 2024). Med dette følger behovet for økt

kompetanse blant revisorer om bærekraftsstandardene. Som et bidrag til kompetansehevingen står Revisorforeningen og de fem største revisjonsselskapene i Norge bak utdanningstilbudet «Akademiet for bærekraftsrapportering», som grundig gjennomgår ESRS-standardene og gir praktiske eksempler fra store børsnoterte foretak (Revisorforeningen, u.å.).

Bærekraftsrapporter utarbeidet i samsvar med de fastsatte bærekraftsstandardene ESRS skal også hjelpe selskapene med å kommunisere og styre sin opptreden relatert til bærekraftsforhold (The European Commission, 2023). Larsen og Tryggestad (2023) omtaler klimaendringenes utfordringer, nye lover relatert til bærekraft og bærekraftsmålene som en «meny over nye forretningsmuligheter» og mener med det at selskaper som klarer å finne løsninger på noen av klimaendringenes utfordringer kan oppnå konkurransefordeler og økt inntjening. IKEA er et av mange eksempler på en kjede som knytter FNs bærekraftsmål direkte til sin forretningsmodell og bærekraftstrategi (IKEA, 2023).

At det er viktig for selskapers overlevelse med en god strategi og gode styringssystemer, viser seg også i usikre tider som i tiden med koronapandemien. Kober og Thambar (2022) omtaler i sin artikkel hvordan selskaper kan overleve kriser ved riktig bruk av styringskontrollsystemer (MCS), der driftsmessige og kortsiktige mål kombineres med langsiktige og strategiske mål, og hvordan disse systemene for styring kan identifisere muligheter i krisetider.

Koronapandemien påvirket også selskapers rapportering, noe IFRS Foundation (2020) belyser i sin artikkel om anvendelsen av IFRS-standardene under koronapandemien. Der beskriver de noen av utfordringene med å utarbeide, revidere og analysere finansregnskapet i en tid preget av usikkerhet, og oppsummerer artikkelen med at usikre tider skaper et enda større behov for at informasjonen som gis i regnskapet er tydelig, transparent og tilpasset selskapets kontekst. Til revisorer ga IAASB (2020) ut et veiledningsdokument med beskrivelse av hvordan revisors arbeid ble påvirket av pandemien. Blant annet kunne usikkerheten og uforutsigbarheten som mange selskaper ble utsatt for, gjøre det nødvendig for revisor å foreta en ny identifisering av risikoer for vesentlig feilinformasjon og endre planlagte revisjonshandlinger. For eksempel gjorde smitteverntiltak at deltakelse ved fysiske varetellinger ikke ble mulig, slik at dette måtte gjøres på alternative måter.

Oppsummering og konklusjon

Begrepet internasjonal er relevant for masteroppgavens tema ettersom den handler om internasjonale standarder. Disse påvirkes av trender, krefter og utviklinger som skjer. Et internasjonalt rammeverk for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering er ment å bidra til at det utarbeides rapporter av høy kvalitet og at informasjonen som gis kan sammenlignes mellom selskaper. I dette diskusjonsnotatet er det vist eksempler på at det både skjer endringer, og at det er nødvendig at det skjer endringer, i rapporteringsstandardene i takt med utviklingen. Dette for at rapportene skal kunne gi en dekkende fremstilling av de faktiske forholdene ved et selskap, som hvordan selskapets eiendeler skal verdsettes, hvordan risikoer og muligheter har innvirkning på selskapet og hvordan selskapet påvirker omgivelsene. Dette er viktig for at brukerne av rapportene skal kunne ta sine beslutninger med utgangspunkt i troverdig informasjon. Revisors kompetanse og rolle med å revidere og attestere selskapenes rapporter har også stor betydning i denne sammenheng.

Med trender, krefter og utvikling «tvinges» selskaper til å se nye forretningsmuligheter og tilpasse sine forretningsmodeller, strategier og styringssystemer for å kunne overleve i krisetider som under koronapandemien, og ved innføring av nye krav til bærekraftsrapportering.

Referanseliste:

- Alexander, D., Jorissen, A., Hoogendoorn, M., Van Mourik, C. & Kirwan, C. (2020). *International financial reporting & analysis* (8. utg.). Hampshire Cengage Learning.
- Antonsen, S., Granrud, H. R. & Ellefsen, H. C. (2023). Regnskapsregulering. I C. L. Larsen, G. Alu, H. C. Ellefsen, S. Antonsen, H. R. Granrud, R. H. Hanssen, J. Strøm-Andresen, L. N. Sundalskleiv, K. Tryggestad & C. L. Larsen (Red.), *Regnskap og økonomistyring i sirkulære virksomheter* (s. 37-86). Cappelen Damm akademisk.
- Bengtsson, E. (2011). Repoliticalization of accounting standard setting—The IASB, the EU and the global financial crisis. *Critical Perspectives on Accounting*, 22(6), 567-580. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2011.04.001>
- EFRAG. (2023). *Better Information on Intangibles – Which is the best way to go? – Recommendations and Feedback Statement*. <https://www.efrag.org/News/Project-641/EFRAGs-Recommendations-and-Feedback-Statement-on-Better-Information-on-Intangibles->
- ESRS 1. (2023). *ESRS 1 General Requirements*. European Commission.
- European Commission. (u.å.). *Financial reporting. EU rules on financial information disclosed by companies*. Hentet 26. mai 2024 fra https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/financial-reporting_en
- FN-sambandet. (2024). *FNs bærekraftsmål*. Hentet 23. mai 2024 fra <https://fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal>
- IFRS Foundation. (2020). *Applying IFRS Standards in 2020—impact of covid-19*. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2020/10/applying-ifrs-standards-in-2020-impact-of-covid-19/>
- IFRS Foundation. (2023). *Constitution*. IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-c/constitution.pdf>
- IFRS Foundation. (2024). *IFRS Foundation work plan – Intangible Assets*. Hentet 20. mai 2024 fra <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/intangible-assets/#current-stage>
- IFRS Foundation. (u.å.-a). *IASB Investor Centre*. Hentet 28. mai 2024 fra <https://www.ifrs.org/investor-centre/>
- IFRS Foundation. (u.å.-b). *ISSB: Frequently Asked Questions*. Hentet 19.01.2024 fra <https://www.ifrs.org/groups/international-sustainability-standards-board/issb-frequently-asked-questions/>
- IFRS Foundation. (u.å.-c). *Who we are*. IFRS Foundation,. Hentet 26.01.2024 fra <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/>
- IFRS Foundation. (u.å.-d). *Who we are: History*. Hentet 26. mai 2024 fra <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/#history>
- IKEA. (2023). *IKEA Sustainability Strategy - People & Planet Positive*. <https://www.ikea.com/global/en/our-business/reports/people-planet-positive-sustainability-strategy-220901/>
- IAASB. (2020). *Highlighting Areas of Focus in an Evolving Audit Environment Due to the Impact of COVID-19*. <https://www.iaasb.org/publications/highlighting-areas-focus-evolving-audit-environment-due-impact-covid-19>
- Kober, R. & Thambar, P. J. (2022). Paradoxical tensions of the COVID-19 pandemic: a paradox theory perspective on the role of management control systems in helping organizations survive crises. *Accounting, auditing, & accountability*, 35(1), 108-119. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-08-2020-4851>
- Larsen, C. L. (2023). Verdsettelse av brukte materialer. I C. L. Larsen, G. Alu, H. C. Ellefsen, S. Antonsen, H. R. Granrud, R. H. Hanssen, J. Strøm-Andresen, L. N. Sundalskleiv, K.

- Tryggestad & C. L. Larsen (Red.), *Regnskap og økonomistyring i sirkulære virksomheter* (s. 87-105). Cappelen Damm akademisk.
- Larsen, C. L. & Tryggestad, K. (2023). Avslutning og veien videre. I C. L. Larsen, G. Alu, H. C. Ellefsen, S. Antonsen, H. R. Granrud, R. H. Hanssen, J. Strøm-Andresen, L. N. Sundalskleiv, K. Tryggestad & C. L. Larsen (Red.), *Regnskap og økonomistyring i sirkulære virksomheter* (s. 228-237). Cappelen Damm akademisk.
- Ma, S. & Zhang, W. (2023). *How to improve IFRS for intangible assets? A milestone approach* [100289]. Hong Kong.
- Regjeringen. (2024). *FNs bærekraftsmål*. Hentet 23. mai 2024 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/mat/fns-barekraftmal-nr-2/fns-barekraftsmal/id2538121/>
- Revisorforeningen. (2024, 15.03.). *Temaside: Nye lovregler om bærekraftsrapportering*. Revisorforeningen. Hentet 24.04.2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/barekraft/nye-lovregler-om-barekraftsrapportering/>
- Revisorforeningen. (u.å.). *Kull 5: Akademiet for bærekraftsrapportering*. Hentet 26. mai 2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/kurs/akademiet-for-barekraftsrapportering-5/>
- The European Commission. (2023, July 31). *Questions and Answers on the Adoption of European Sustainability Reporting Standards*. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_4043
- United Nations. (2024). *Financing for Sustainable Development Report 2024. Financing for Development at a Crossroads*. <https://financing.desa.un.org/iatf/report/financing-sustainable-development-report-2024>
- World Meteorological Organization. (2023). *The Global Climate 2011-2020. A decade of accelerating climate change*. <https://library.wmo.int/records/item/68585-the-global-climate-2011-2020>